

แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

นางสาวตติยา ตาแก้ว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2563

**Extension Guidelines of Community Enterprise Operations
in Chiang Saen District, Chiang Rai Province**

Miss Tatiya Takaew

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2020

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย

ชื่อและนามสกุล นางสาวศศิตา ตาแก้ว

วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ สีระสาร
2. รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ

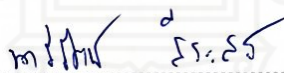
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2564

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมจิต โยระคง)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ สีระสาร)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพศักดิ์ บุญรัตน์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัย นางสาวศศิญา ตาแก้ว รหัสนักศึกษา 2629000486

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ สีระสาร (2) รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
ปีการศึกษา 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) สภาพการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) การส่งเสริมการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และ 5) แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่มีผลการประเมินศักยภาพในระดับดี ปี 2563 ประชากรทั้งหมดจำนวน 320 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 178 ราย โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 52.16 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.44 คน มีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 179,540.00 บาทต่อปี มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.00 คน และมีระยะเวลาเข้าร่วมการเป็นสมาชิกวิสาหกิจเฉลี่ย 6.87 ปี 2) การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีความเหมาะสมมากในด้านการผลิต และสมาชิกมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์ในระดับมาก (3) สมาชิกมีความต้องการส่งเสริมแบบรายบุคคล และต้องการให้ส่งเสริมความรู้ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต 4) ปัญหาการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนระดับมากในด้านการเงิน ในประเด็นเรื่อง การขาดแหล่งเงินทุน การขาดการจัดทำระบบบัญชีที่ดี และขาดการระดมทุน ข้อเสนอแนะควรได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในด้านแหล่งเงินทุน และ 5) แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในด้านการตลาด แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้า / การสร้างจุดเด่นให้สินค้าและบริการของสมาชิกให้เป็นเอกลักษณ์ มีการเชื่อมโยงเครือข่าย รวมทั้งการสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม โดยเฉพาะการทำตลาดออนไลน์ ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาในด้านองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อเพิ่มทักษะอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและต่อเนื่อง รวมทั้งการสร้างขวัญกำลังใจสมาชิกอย่างเหมาะสม เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานที่สามารถสร้างความยั่งยืนให้กลุ่ม ชุมชน และสังคมต่อไป

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริม การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วม

Thesis title: Extension Guidelines of Community Enterprise Operations
in Chiang Saen District, Chiang Rai Province

Researcher: Miss Tatiya Takaew ; **ID:** 2629000486

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr.Nareerut Seerasarn, Assistant Professor;

(2) Dr. Benchamas Yoopasert, Associate Professor; **Academic year:** 2020

Abstract

The objectives of this research were to study 1) social and economic conditions of the community enterprise members 2) operation and participation conditions of the community enterprise members 3) extension that the community enterprise members need 4) problems and suggestions about the operation of the community enterprise members and 5) extension guidelines for the operation of the community enterprise members

The population consisted of 320 community enterprise members in Chiang Saen district, Chiang Rai province whose potentiality was evaluated as good in the year 2020. The sample size of 178 persons was determined by using Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method. Structured interview questions were used for data collection. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, maximum value, minimum value, mean, standard deviation and ranking.

The results indicated that 1) most of the members were female with the average age of 52.16 years and completed junior high school. The average number of household member and household labor were 3.44 and 2.00 persons, respectively. The average household income was 179,540.00 baht/year. The average duration of being the community enterprise member was 6.87 years. 2) The appropriate operation of the community enterprise members was the production aspect. The members' participation in the benefit aspect was at high level. 3) The method of extension that the members needed was an individual method. The extension topics that the members needed were the knowledge about production and product management. 4) Problems in the operation of community enterprise members at a high level in terms of finance on the issue of lack of funding sources, lack of good accounting system and lack of funding. Recommendations would be supported by government agencies. in terms of funding sources. And 5) The extension guidelines for the operation of the community enterprise members were about marketing aspect, guidelines for value added/creating product highlights and the community enterprise's services to be unique. There was a network connection including creating additional distribution channels especially online marketing, should be promoted and developed in various areas of knowledge to increase skills step by step and continuously, as well as to create appropriate morale of the members, to enable community enterprises to continue to work to create sustainability for the group, community and society.

Keywords : Extension guidelines, Community enterprise operation, Participation

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากความกรุณาและความอนุเคราะห์เป็นอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สมจิต โยชะคง ประธานกรรมการ อีกทั้งต้องขอขอบพระคุณอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาริรัตน์ สีระสาร อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิด และติดตามเป็นอย่างดี และรองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และคณาจารย์จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณาชี้แนะและเอาใจใส่เป็นอย่างดี ตลอดจนให้การสนับสนุน กำกับ ติดตามดูแล และให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ในการทำการวิจัย ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของทุกท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่อำนวยความสะดวกทุกด้านซึ่งทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จ ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอเชิงแส ณ ที่กรุณาอำนวยความสะดวกและติดต่อประสานงานในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชิงแสทุกท่านที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ขอขอบคุณเพื่อนๆ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เพื่อนๆ นักศึกษาปริญญาโทรุ่นที่ 21 ศูนย์เรียนรู้นครศรีธรรมราชและศูนย์เรียนรู้บ้าน สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจกันและกันตลอดมา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับการช่วยเหลือและกำลังใจจากครอบครัว ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลืออีกมากที่ไม่สามารถกล่าวนามได้ทั้งหมดในที่นี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและความปรารถนาดีของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงกราบขอบพระคุณและขอบคุณมาในโอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเกิดประโยชน์และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้น และความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบแต่ บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ศศิญา ตาแก้ว

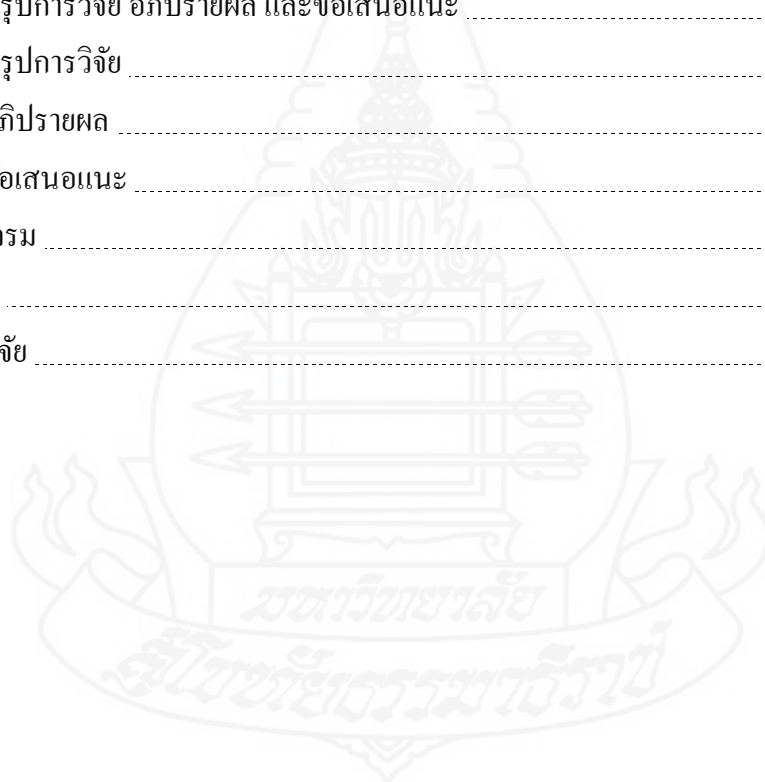
ตุลาคม 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	6
การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	10
บริบทชุมชนอำเภอเชียงแสน	16
แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ	20
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	23
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	51
ตอนที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและการมีส่วนร่วม ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	58
ตอนที่ 3 ความต้องการในการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน	71
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	78
ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน	83
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	90
สรุปการวิจัย	90
อภิปรายผล	100
ข้อเสนอแนะ	107
บรรณานุกรม	111
ภาคผนวก	116
ประวัติผู้วิจัย	127

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	การแบ่งเขตการปกครองอำเภอเชียงใหม่..... 17
ตารางที่ 2.2	สรุปจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้วจำแนกตามประเภทกิจการ... 19
ตารางที่ 2.3	รายงานการต่อทะเบียนวิสาหกิจชุมชน อำเภอเชียงใหม่ ระหว่าง ปี 2563 ถึง ปี 2564..... 20
ตารางที่ 3.1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ในการศึกษา..... 43
ตารางที่ 4.1	สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน..... 51
ตารางที่ 4.2	สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน..... 54
ตารางที่ 4.3	การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน..... 58
ตารางที่ 4.4	สรุปภาพรวมระดับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน..... 65
ตารางที่ 4.5	การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน..... 66
ตารางที่ 4.6	สรุปภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน..... 70
ตารางที่ 4.7	ความต้องการในการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน..... 71
ตารางที่ 4.8	สรุปภาพรวมระดับความต้องการในการส่งเสริมการดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชน..... 77
ตารางที่ 4.9	ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน..... 78
ตารางที่ 4.10	สรุปภาพรวมเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน..... 81
ตารางที่ 4.11	แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน..... 83
ตารางที่ 4.12	สรุปภาพรวมระดับความสำคัญเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริม การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน..... 89

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	17
ภาพที่ 5.1 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการดำเนินงาน ความต้องการการ ส่งเสริม และปัญหาของวิสาหกิจชุมชน	98

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีการประกอบอาชีพการเกษตรเป็นพื้นฐาน โดยมีประชากรที่เป็นแรงงานภาคการเกษตรจำนวน 25.76 ล้านคน จากประชากรรวมทั้งหมด 66.13 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 38.02 ของประชากรรวมทั้งหมด (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563) ซึ่งในสภาพเศรษฐกิจและสังคมไทย การประกอบอาชีพในภาคการเกษตรต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต แปรรูป หรือแม้แต่ด้านบริการการส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของรัฐบาล ในอดีตที่ผ่านมารัฐบาลได้ออกกฎหมายส่งเสริมให้คนในชุมชนรวมตัวกันเพื่อนำความรู้ ภูมิปัญญา และทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าและบริการเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ตรงกับความต้องการของตลาด สามารถสร้างรายได้และช่วยเหลือซึ่งกันและกันของชุมชนในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ส่งผลให้ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน กฎหมายดังกล่าวเรียกว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรมีหน้าที่รับผิดชอบเขียนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนทุกประเภทกิจการร่วมกับหน่วยงานภาคี (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562)

วิสาหกิจชุมชน เป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า หรือการให้บริการ เป็นการรวมตัวกันประกอบกิจการ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน ซึ่งจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่ เป็นนิติบุคคลก็ได้ เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนยังเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นเศรษฐกิจฐานรากโดยรวมของประเทศ การทำกิจการวิสาหกิจชุมชนตั้งอยู่บนฐานความรู้และเศรษฐกิจพอเพียง วิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จจะต้องเริ่มจากกิจการขนาดเล็กที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับเทคโนโลยีอย่างง่าย เพื่อการบริโภคในท้องถิ่นหรือการซื้อขายในตลาดชุมชนก่อนเมื่อใดได้ฝึกฝนความสามารถจากประสบการณ์ จึงพัฒนาต่อยอดให้มีความก้าวหน้าขึ้น มีการพัฒนาการผลิตที่มีมาตรฐาน การบริหารการตลาด การเงิน การบัญชีที่เป็นระบบ เพื่อเตรียมพร้อมกับการแข่งขันทางการค้า (ชงพล พรหมสาขา ณ สกลนครและอุทิศ สังข์รัตน์, 2556) สำหรับประเทศไทยมีวิสาหกิจทั้งด้านการผลิตสินค้าและด้านการให้บริการทั้งหมดจำนวน 133,052 กลุ่ม โดยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนกองส่งเสริม

วิสาหกิจชุมชนกรมส่งเสริมการเกษตร, 2563) เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีกฎหมายรับรอง ทำให้กิจการของชุมชนได้รับการยอมรับ และยังได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่างๆ จากหน่วยงานทั้งจากภาครัฐและเอกชน จากที่กล่าวมานั้น จะพบว่าการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนแม้จะพบประโยชน์ในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชุมชน แต่ใช้ว่าจะประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจการทุกกลุ่ม หลายกลุ่มประสบปัญหาในการดำเนินงานหลายด้าน เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน การขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ การขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาการดำเนินงาน และด้านอื่นๆ อีกมากมาย ทำให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพ และไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

อำเภอเชียงแสนมีวิสาหกิจชุมชนที่มาขอจดทะเบียนทั้งหมดจำนวน 114 กลุ่ม (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรมส่งเสริมการเกษตร, 2563) ซึ่งครอบคลุมทุกตำบล กิจกรรมที่ดำเนินงานนั้นมีหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นด้านผลิตสินค้าเกษตร การแปรรูปสินค้าเกษตร การผลิตสัตว์ เช่น โค กระบือ สุกร ไก่ ปลา และด้านการบริการ โดยที่วิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จและดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีจำนวนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งหมด ซึ่งดูจากการผลการประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดี และจากการขอต่อทะเบียนดำเนินกิจการ สำหรับกลุ่มที่มีการดำเนินกิจกรรมที่ไม่ประสบผลสำเร็จและดำเนินกิจการไม่ต่อเนื่อง อาจเนื่องมาจากการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่ เข้าไปส่งเสริมยังมีน้อย และบางครั้งส่งเสริมโดยที่ไม่ได้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงของวิสาหกิจชุมชนว่ามีปัญหาในด้านใดและต้องการได้รับการส่งเสริมในด้านไหน รูปแบบใด ทำให้ไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหา หรือไม่ได้รับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานที่เหมาะสม อีกทั้งปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเอง ในเรื่องการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารตลาด ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่มีศักยภาพมากพอในการดำเนินงานทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่ประสบความสำเร็จ ทำให้บางกลุ่มท้อถอยและล้มเลิกไปในที่สุด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ในด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงิน และบัญชี เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่นๆ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานให้มีความชัดเจน และนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 2.3 เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
- 2.5 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดและผลงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำมากำหนดประเด็นในการศึกษาวิจัย จึงได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ คือ พื้นที่ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยศึกษาสภาพการดำเนินงาน ความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนาของกลุ่ม รวมถึงปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

4.3 ขอบเขตด้านเวลา ใช้เวลาทำการศึกษาดังแต่ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2564

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมายถึง สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

5.2 วิสาหกิจชุมชน หมายถึง วิสาหกิจชุมชนที่มีกิจกรรมและการดำเนินงานอยู่ในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

5.3 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การดำเนินงานที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ (การวางแผนการดำเนินงาน การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารด้าน การรับผลประโยชน์ การติดตามและประเมินผล) ด้านการผลิต (กระบวนการผลิตและการจัดการผลผลิต) ด้านการตลาด และด้านการเงิน

5.4 ความต้องการการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน หมายถึง ความต้องการของสมาชิกในการส่งเสริม ใน 2 ประเด็น คือ ความต้องการวิธีการส่งเสริม ได้แก่ ความต้องการวิธีการส่งเสริมของสมาชิกโดยวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม และวิธีการส่งเสริมแบบมวลชน และความต้องการความรู้ในการส่งเสริม ได้แก่ ความต้องการความรู้ด้านการบริหารจัดการ ความรู้ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต ความรู้ด้านการตลาด และความรู้ด้านการเงิน

5.5 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน ได้แก่ การมีส่วน

ร่วมการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

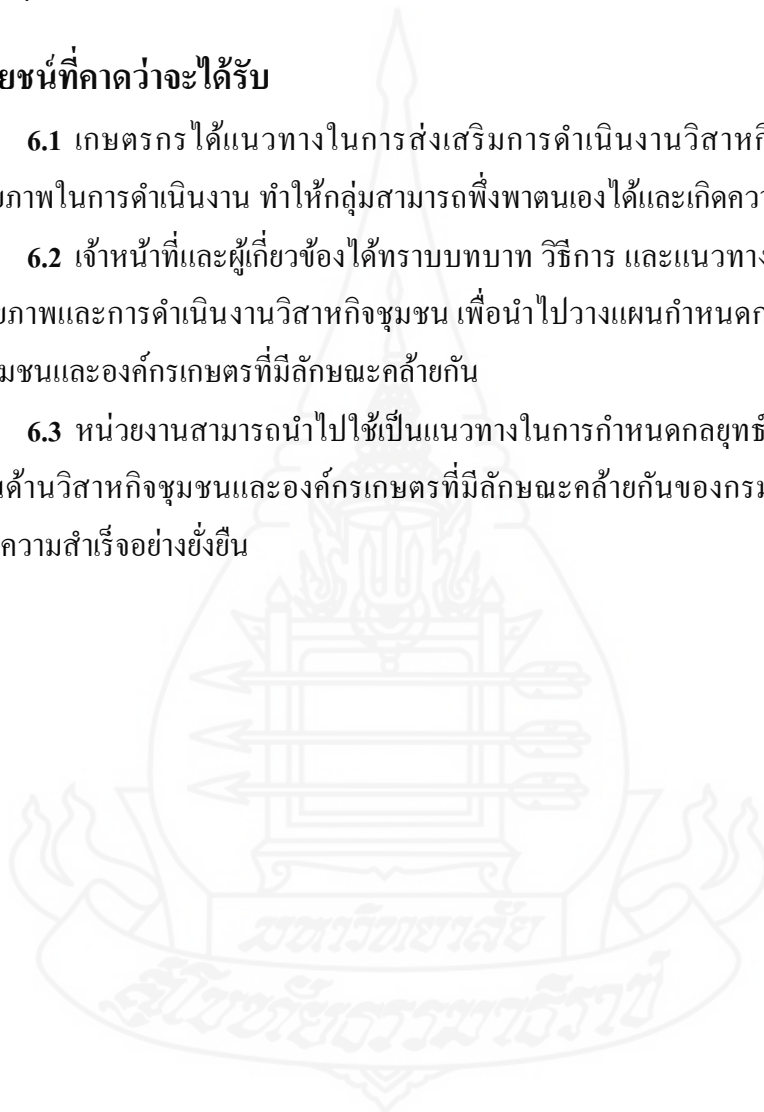
5.6 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หมายถึง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนนำไปใช้ นำไปปฏิบัติและเกิดประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชนในทางที่พัฒนาที่ดีขึ้นและเพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เกษตรกรได้แนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงาน ทำให้กลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองได้และเกิดความยั่งยืน

6.2 เจ้าหน้าที่และผู้เกี่ยวข้องได้ทราบบทบาท วิธีการ และแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพและการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำไปวางแผนกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและองค์กรเกษตรที่มีลักษณะคล้ายกัน

6.3 หน่วยงานสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์และนโยบายในการพัฒนางานด้านวิสาหกิจชุมชนและองค์กรเกษตรที่มีลักษณะคล้ายกันของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากตำรา เอกสารวิชาการ บทความ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
3. บริบทชุมชนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
5. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
6. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน มีประเด็นที่ต้องกล่าวถึง ได้แก่ ความหมายของวิสาหกิจชุมชน ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน และประเภทของวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548) กล่าวถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ที่ให้ความหมายของคำว่า วิสาหกิจชุมชน ว่าเป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า หรือการให้บริการหรือการอื่นๆ โดยดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ซึ่งจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้ เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2551, น.1) คู่มือการบริหารกิจการวิสาหกิจชุมชน กล่าวถึง วิสาหกิจชุมชน ว่าเป็นการประกอบกิจการของชุมชน ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิต ทรัพยากร และทุนต่างๆ โดยภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อสร้างรายได้ สวัสดิการ ความมั่นคงให้ครอบครัวและชุมชนและมุ่งเน้นประโยชน์ทางสังคมของชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไรสูงสุด

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) กล่าวถึง วิสาหกิจชุมชน ว่ามาจากการผสมระหว่างคำว่า วิสาหกิจและชุมชน วิสาหกิจ หมายถึง การประกอบกิจการ เช่น การผลิต การขนส่ง การจำหน่าย เป็นการประกอบการที่ยาก สลับซับซ้อน หรือเสี่ยงต่อการขาดทุนล้มละลาย ส่วน ชุมชน หมายถึง หมู่ชน กลุ่มชน กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์ (2556) กล่าวถึง วิสาหกิจชุมชน ว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นเศรษฐกิจฐานรากโดยรวมของประเทศ การทำกิจการวิสาหกิจชุมชนตั้งอยู่บนฐานความรู้และเศรษฐกิจพอเพียง วิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จจะต้องเริ่มจากกิจการขนาดเล็กที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับเทคโนโลยีอย่างง่าย เพื่อการบริโภคในท้องถิ่นหรือการซื้อขายในตลาดชุมชนก่อนเมื่อใดได้ฝึกฝนความสามารถจากประสบการณ์ จึงพัฒนาต่อยอดให้มีความก้าวหน้าขึ้น มีการพัฒนาการผลิตที่มีมาตรฐาน การบริหารการตลาด การเงิน การบัญชี ที่เป็นระบบ เพื่อเตรียมพร้อมกับการแข่งขันทางการค้า

เสรี พงศ์พิศ (2552, น. 9-10) กล่าวถึง วิสาหกิจชุมชน ว่าเป็นการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมารวมมือกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาด โดยมีการซื้อขายในลักษณะสหกรณ์ แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกัน มากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยที่ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ ไม่แตกแยก แบ่งพวก และไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง เพราะวิสาหกิจชุมชนคือการเน้นการช่วยเหลือ

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชน ที่เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่มีความต้องการผลิตสินค้า หรือการให้บริการ ที่เหมือนกัน โดยใช้ภูมิปัญญา ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้ และสามารถพึ่งพาตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยมุ่งเน้นประโยชน์ทางสังคมของชุมชนมากกว่าการแสวงหากำไร

1.2 ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.9-10) กล่าวถึง ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนว่าเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ระหว่างชุมชน จนถึงระดับประเทศดังนี้

1. เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นภาคการผลิตและการสร้างรายได้ของระบบเศรษฐกิจชุมชน กิจกรรมวิสาหกิจชุมชนที่มีความหลากหลาย จะทำให้ชุมชนมีกิน มีใช้ มีรายได้พึ่งตนเองได้ ทำให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง

2. เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนากิจการ เพราะวิสาหกิจชุมชนเน้นกระบวนการเรียนรู้และการทำกิจกรรมบนฐานความรู้ ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินกิจการ

3. เป็นทางเลือกใหม่ที่ช่วยให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้และมีความเชื่อมั่น ที่จะสร้างสรรค์ผลผลิตเพื่อการบริโภค อุปโภค จากทุนที่มีอยู่ในชุมชน สามารถจัดการชีวิตความเป็นอยู่และพึ่งตนเองได้

4. เป็นหน่วยสร้างงานและสร้างรายได้ในชุมชน ก่อให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น และลดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานสู่ชุมชนเมืองหรือภาคอุตสาหกรรม

5. เป็นตัวกลางสำคัญ ที่ทำให้คนในชุมชนได้งานร่วมกัน

6. เป็นตัวอย่างของการผลิต ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการฟื้นฟูระบบนิเวศโดยรวม

กรมส่งเสริมการเกษตร (2557, น.12) กล่าวถึง ความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจพื้นฐาน ทำให้ชุมชนมีความมั่นคงในการผลิต การบริโภค การออม การลงทุนจะทำให้เศรษฐกิจมหภาคขับเคลื่อนไปได้

2. วิสาหกิจชุมชนเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเรียนรู้ พึ่งตนเองและพลิกฟื้นพลังสำคัญ 3 เรื่องให้กลับคืน คือ ความเชื่อมั่นในตนเองของผู้คนในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และระบบการบริหารจัดการของชุมชน

3. คุณค่าของวิสาหกิจชุมชนจึงไม่ใช่แค่การสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มรายได้ แต่เป็นการฟื้นความสัมพันธ์ทางสังคมแบบพึ่งพาอาศัยกันกลับคืนมา ฟื้นอำนาจในการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตของชุมชน โดยชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรเองและเป็นการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นอิสระจากการพึ่งพาทภายนอก

1.3 องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548) กล่าวถึงองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนที่ต้องมีอย่างน้อย 7 ประการ คือ

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการเป็นหลัก คนนอกอาจจะมีส่วนร่วมและถือหุ้นได้ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ที่มีอำนาจตัดสินใจ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจจะนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกบ้างแต่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก
3. ริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นนวัตกรรมของชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเองโดยใช้ความรู้ ภูมิปัญญา และกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมจนเกิดความมั่นใจในศักยภาพของตนเอง ก่อให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรมใหม่
4. เป็นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากลโดยการประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่และสอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจตามยุคตามสมัย
5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆอย่างเป็นระบบ
6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก ทั้งเรียนรู้จากความสำเร็จและความผิดพลาด เพื่อการพัฒนากิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
7. มีเป้าหมายที่สำคัญคือการพึ่งพาตนเองทั้งระดับครัวเรือน ชุมชน และเครือข่าย

1.4 ประเภทของวิสาหกิจชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น. 11-12) ได้แบ่งกิจการวิสาหกิจชุมชน เป็น 2 ประเภท ตามกิจกรรมที่ดำเนินการและตามระดับการพัฒนา ดังนี้

1.4.1 แบ่งตามกิจกรรมที่ดำเนินการ ประกอบด้วย

- 1) การแปรรูปหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการผลิตทางการเกษตรที่เป็นอาชีพหลัก เพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร เช่นการแปรรูปข้าวในกลุ่มคนที่มีความชำนาญ หรือกลุ่มคนที่เชี่ยวชาญกับชาวนา การทำผลไม้แปรรูปในกลุ่มคนที่มีความชำนาญผลไม้ เป็นต้น
- 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เช่น ยาสมุนไพร หัตถกรรมพื้นบ้านผ้าไหมลายพื้นเมือง ผ้าอ้อมสิทธรมชาติ เป็นต้น

3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ทดแทนการซื้อจากภายนอกเพื่อลดรายจ่ายและตอบสนองการพึ่งตนเองของชุมชน เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ เครื่องใช้ทางการเกษตร สบู่ น้ำยาล้างจาน น้ำดื่ม เป็นต้น

4) การพัฒนาระบบการตลาด การบริการ และสวัสดิการชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายขึ้น เช่น ร้านค้าชุมชน ท้องเที่ยวเชิงเกษตร โฮมสเตย์ ออมทรัพย์ ศูนย์สุขภาพพื้นฐาน บริการซ่อมเครื่องจักรกล

1.4.2 แบ่งตามระดับการพัฒนา ประกอบด้วย

1. วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน เป็นกิจการขั้นต้น การสร้างผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ เพื่อกินเพื่อใช้ ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของครอบครัวและพอเพียงกับความต้องการของชุมชน

2. วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า เป็นกิจการที่พัฒนาต่อเนื่องจากระดับพื้นฐาน การผลิตหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยรูปแบบที่ทันสมัย ใช้ทุนและเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองชุมชน เครือข่ายและตลาดในระดับที่กว้างขึ้น

จากแนวคิดในด้านความสำคัญของวิสาหกิจชุมชน องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน และประเภทของวิสาหกิจชุมชน สรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญในด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน ในการพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนากิจการ โดยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตของชุมชน ก่อให้เกิดการสร้างรายได้ในชุมชน โดยวิสาหกิจชุมชนจะต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 7 ประการในการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชน และแบ่งได้เป็น 2 ประเภทตามกิจกรรมที่ดำเนินการและตามระดับการพัฒนา

2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีประเด็นที่ต้องกล่าวถึง ได้แก่ การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และ 2562 (ฉบับที่ 2) การประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน และการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

2.1 การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 และ 2562 (ฉบับที่ 2)

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552, น. 9-11) กล่าวถึง พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ว่าเกิดจากการนำเสนอของผู้นำชุมชนร่วมกับมูลนิธิหมู่บ้าน ผ่านกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เมื่อปี 2544 และผ่านขั้นตอนในการตรากฎหมายจนกระทั่งมีผลบังคับ

ใช้ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม 2548 มีเจตนารมณ์สำคัญคือ ให้มีการส่งเสริมกิจการชุมชนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนด้วยการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต โดยพระราชบัญญัติกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดและ คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนได้ออกประกาศกำหนดคุณสมบัติหลักเกณฑ์และลักษณะของวิสาหกิจชุมชนไว้ ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2548 ดังต่อไปนี้

1. เป็นกิจการที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่นๆ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน
2. เป็นกิจการที่ดำเนินการหรือประสงค์จะดำเนินการร่วมกันในชุมชน โดยคณะบุคคลที่เป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคล และประกอบด้วยสมาชิกที่อยู่ร่วมกันในชุมชนไม่น้อยกว่า 7 คน โดยบุคคลดังกล่าวต้องไม่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน
3. เป็นกิจการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้ เพื่อการพึ่งพาตนเอง และเพื่อประโยชน์สุขของคนในชุมชน
4. เป็นกิจการที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

วิสาหกิจชุมชนที่มีคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น ต้องจดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตรตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการรับจดทะเบียนและการเพิกถอนทะเบียนวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

กรมส่งเสริมการเกษตร (2562, น.2) กล่าวว่า ในขณะที่สภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อแรกออกกฎหมาย กรมส่งเสริม การเกษตรจึงได้ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้กฎหมายมีความทันสมัย โดย “พระราชบัญญัติ ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562” ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2562 และมีผลทางกฎหมาย เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2562 การแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนครั้งนี้ ต้องการให้วิสาหกิจชุมชนมีการประกอบกิจการ อย่างเป็นระบบและมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชน ที่มีความพร้อมประกอบกิจการในรูปแบบของนิติบุคคลเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคล ในรูปแบบกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วน

จำกัด หรือบริษัทจำกัด และให้กรมส่งเสริมการเกษตรอำนวยความสะดวกวิสาหกิจชุมชน ในการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ซึ่งวิสาหกิจชุมชนควรพิจารณาถึงศักยภาพของกิจการ ก่อนตัดสินใจดำเนินธุรกิจในรูปแบบของนิติบุคคลต่อไป

2.2 การประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2562, น. 5-20) กล่าวถึง วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนแล้วต้องดำเนินการ ดังนี้

2.2.1. ประเมินศักยภาพ การประเมินศักยภาพ เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนว่ามีความสามารถในการประกอบกิจการอยู่ในระดับใด โดยให้ผู้นำ และ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนเป็นผู้ดำเนินการประเมิน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนในการประเมินศักยภาพ เพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินศักยภาพไปใช้ในการจัดทำ แผนพัฒนา กิจการของวิสาหกิจชุมชน การประเมินศักยภาพควรดำเนินการเป็นประจำ อย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อจะได้ทราบความก้าวหน้าในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

2.2.2. วิเคราะห์และจัดทำแผนพัฒนากิจการหรือแผนธุรกิจ ผู้นำ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนใช้ผลการประเมินศักยภาพ มาวิเคราะห์ หาจุดเด่น จุดด้อย อุปสรรค และ โอกาส ของวิสาหกิจชุมชน โดยพิจารณาจาก

- 1) ปัจจัยที่วิสาหกิจชุมชนมีอยู่ เช่น ทรัพยากรหรือวัตถุดิบ กำลังแรงงาน องค์ความรู้หรือภูมิปัญญา และเงินทุน ที่วิสาหกิจชุมชนมีอยู่
 - 2) ปัญหาที่วิสาหกิจชุมชนพบและต้องการแก้ไข เช่น คุณภาพสินค้าไม่มีต้นทุนการผลิตสูง วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่เพียงพอ เป็นต้น
 - 3) ปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เช่น นโยบายของรัฐในการให้ความช่วยเหลือ ราคาสินค้าที่เป็นคู่แข่ง หรือ ราคาวัตถุดิบ เป็นต้น
- โดยนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดทำ แผนเพื่อแก้ไขปัญหาของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งต้องคำนึงถึงความพร้อมของวิสาหกิจชุมชนเป็นหลัก กิจกรรมใดวิสาหกิจชุมชนสามารถ ดำเนินการเองได้ก็ให้ดำเนินการได้เลย หากกิจกรรมใดวิสาหกิจชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ อาจจัดทำ เป็นโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2.2.3. จดทะเบียนพาณิชย์ วิสาหกิจชุมชนที่ต้องการพัฒนากิจการและเข้าสู่ระบบตามกฎหมายไทย เมื่อได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนแล้ว หากมีการผลิตสินค้าหรือ จำหน่ายสินค้าที่มีมูลค่าตั้งแต่ 20 บาทขึ้นไป ต้องจดทะเบียนพาณิชย์ตามพระราชบัญญัติ ทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 และประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง ให้ผู้ประกอบการ

พาณิชย์กิจ ต้องจดทะเบียนพาณิชย์ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2553 การจดทะเบียนพาณิชย์เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับวิสาหกิจชุมชน ที่ไม่เป็นนิติบุคคลว่าเป็นผู้ประกอบการจริง ใบทะเบียนพาณิชย์สามารถใช้เป็นหลักฐาน ทางการค้าได้ และส่วนราชการสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนเพื่อให้การส่งเสริมได้ วิสาหกิจชุมชนหรือผู้มีอำนาจทำ การแทนวิสาหกิจชุมชน ถือเป็นผู้ประกอบการพาณิชย์กิจที่ต้องจดทะเบียนพาณิชย์ การจดทะเบียนพาณิชย์สามารถดำเนินการได้ที่ องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล โดยต้องเสียค่าธรรมเนียมจดทะเบียนพาณิชย์ตั้งใหม่ 50 บาท

2.2.4. การดำเนินงานด้านภาษีอากร วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการเพื่อการสร้างรายได้ จึงต้องเข้าสู่ระบบภาษีอากร

1) สำหรับวิสาหกิจชุมชนที่ไม่เป็นนิติบุคคล หากมีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์จะ ได้รับการยกเว้นภาษีอากร แต่ยังมีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้ จดทะเบียนนิติบุคคลมีหน้าที่ต้องดำเนินการทางภาษีอากร ดังนี้

(1.1) ยื่นคำร้องขอมิเลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากรและบัตรประจำตัวผู้เสีย ภาษีอากร (แบบ ล.ป.10.2) ที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่ หรือสำนักงานสรรพากรพื้นที่ สาขาที่ วิสาหกิจชุมชนมีภูมิลำเนาตั้งอยู่

(1.2) จัดทำรายงานเงินสศรียบ – จ่าย อธิบดีกรมสรรพากรกำหนดให้ วิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม และมีเงินได้ต้องจัดทำบัญชีหรือรายงานแสดง รายได้และรายจ่ายเป็นประจำวัน

(1.3) การเสียภาษีเงินได้ วิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล วิสาหกิจชุมชนที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดาตามที่ กฎหมายกำหนด โดยกรมสรรพากรออกกฎกระทรวงฉบับที่ 330 (พ.ศ.2560) ขยายระยะเวลาการ ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับวิสาหกิจชุมชนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน เฉพาะที่ เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคลซึ่งมีเงินได้ ไม่เกิน 1,800,000 บาทต่อปี สำหรับปีภาษีนั้น

2) วิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนนิติบุคคล ภาษีเงินได้นิติบุคคล กรณีทั่วไป คิดเป็น % ของกำไรสุทธิ ในอัตรากว่า 20% - กรณี SMEs คิดเป็น % ของ กำไรสุทธิ ในอัตรากว่า 10% ตั้งแต่ ยกเว้น-20% (กำไรสุทธิทางภาษี = รายได้ทางภาษี – ค่าใช้จ่ายทางภาษี) กรณี ขาดทุนไม่ต้องเสียภาษี โดยต้องจัดทำบัญชี และมีผู้ทำบัญชี ตามที่กฎหมายกำหนด มีผู้ตรวจสอบ บัญชีตรวจสอบ และแสดงความเห็นงบการเงิน และมีค่าใช้จ่ายในการทำและสอบบัญชี

2.3 การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548, น.2-4) กล่าวถึงการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ว่าเป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้รับรู้ศักยภาพและความสามารถของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในเรื่องทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยใช้แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลและสรุปผลการประเมิน เพื่อเป็นข้อมูลให้วิสาหกิจชุมชนใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางพัฒนาตนเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้พิจารณา กำหนดแนวทางส่งเสริมสนับสนุนตามศักยภาพ ในแบบการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนมีโครงสร้างที่ใช้ประเมิน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การประเมินกระบวนการ มีประเด็นดังนี้

1.1 ทิศทางของวิสาหกิจชุมชน เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบแนวทางการกำหนดทิศทางดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเรื่องการบริหารองค์กร และความรับผิดชอบต่อชุมชน ทั้งในส่วนของผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1.2 การวางแผนการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน มุ่งเน้นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกันเพื่อจุดมุ่งหมายในการนำแนวความคิด กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และทิศทางในการผลิตหรือบริการ ไปสู่ผู้รับบริการของวิสาหกิจชุมชน การแปลงแนวคิดเป็นแผนการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนที่สอดคล้องกับแผนแม่บทชุมชนแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนแสดงถึงการถ่ายทอดแนวทางปฏิบัติตามแผน ไปสู่สมาชิก การติดตามควบคุมและการปรับแผน เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมาย มุ่งเน้นแง่มุมสำคัญ 3 ประการ คือ ครอบคลุมพึ่งตนเอง ชุมชนเครือข่ายพอเพียง และธุรกิจพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ

1.3 การบริหารตลาด หัวข้อนี้มุ่งเน้นถึงวิธีการที่วิสาหกิจชุมชนใช้ในการทำความเข้าใจต่อความต้องการของลูกค้าและตลาด ซึ่งมีทั้งตลาดภายในและภายนอกชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลัก มีการบริหารเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตหรือบริการที่มีความสัมพันธ์กันเกื้อกูลกัน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน สร้างความประทับใจ ความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพ ความปลอดภัยของสินค้าหรือบริการ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนและลูกค้า การรับฟังข้อมูลความพอใจของลูกค้าเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนได้มีการเรียนรู้ทำความเข้าใจลูกค้าและตลาด เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนร่วมกันดูแลทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีใช้ตลอดไปอย่างสมดุล

1.4 การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การจัดการความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนเองที่มีการจัดเก็บและรวบรวมอย่างมีคุณภาพ มีความน่าเชื่อถือ มีความพร้อม และสะดวกในการนำมาใช้งาน ทำให้การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและการจัดการความรู้ของวิสาหกิจชุมชนมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาเพิ่มความสามารถในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1.5 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มุ่งเน้นการบริหารจัดการชุมชนที่ประกอบด้วย คน ความรู้ ความสามารถ ภูมิปัญญาของชุมชนและเครือข่าย ภายใต้กระบวนการตัดสินใจในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแผนดำเนินการวิสาหกิจชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปบริหารจัดการสมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและขยายผลสู่เครือข่าย

1.6 กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ในการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และส่งผลต่อความสำเร็จและการเติบโตของกิจการ

ส่วนที่ 2 การประเมินผลลัพธ์ ประเมินผลจากการดำเนินงานและแนวโน้มด้านต่างๆที่สำคัญ มีประเด็น ดังนี้

2.1 ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน เป็นการตรวจประเมินผลสำเร็จเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชนในเรื่อง ลดรายจ่าย โดยวิสาหกิจชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการดำเนินงาน รวมถึงลดการซื้อสินค้าจากภายนอกได้หรือไม่ อย่างไร เพิ่มรายได้ สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไร มีคุณภาพชีวิตที่พึ่งตนเองได้ สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข อยู่ได้อย่างพอเพียง หนี้สินลดลงหรือไม่

2.2 ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ เป็นการตรวจประเมินผลสำเร็จของตัวสินค้าและบริการของวิสาหกิจชุมชน โดยประเมินในเรื่องคุณภาพความปลอดภัยของสินค้า โดยที่สินค้าและบริการมีคุณภาพดี มีกระบวนการผลิตและให้บริการที่ดี ปลอดภัย ได้รับการรับรองคุณภาพ และได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า และเรื่องการสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการ มีการสร้างสรรค์สินค้าและบริการมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่เหมือนใคร เป็นที่ต้องการของตลาด

2.3 ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน พิจารณาในเรื่องการลดต้นทุนการผลิตสินค้า/บริการ การลดการสูญเสีย การควบคุมคุณภาพในแต่ละขั้นตอนการผลิต การสร้างนวัตกรรมในระบบงานหรือไม่ อย่างไร

2.4 ด้านพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยพิจารณาเรื่องความสำเร็จของแผน การดำเนินงานบรรลุตามแผนที่วางไว้หรือไม่ อย่างไร ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากวิสาหกิจชุมชน ทั้ง

ในด้านบวก เช่น คนในชุมชนมีงานทำ มีสินค้าและบริการตอบสนองความต้องการของชุมชน คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น และด้านลบ เช่น สภาพแวดล้อมเสียหาย เกิดมลพิษ เป็นต้น การเพิ่มศักยภาพและความสามารถของสมาชิก สมาชิกมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น เกิดทักษะในการทำงาน สามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ความพึงพอใจของสมาชิก สมาชิกมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจจากการได้มีส่วนร่วมในการทำงาน มีรายได้เพิ่ม ได้รับสวัสดิการ และได้รับการยอมรับ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคล จะต้องมีการประเมินศักยภาพ การวิเคราะห์และจัดทำแผนพัฒนา กิจการหรือแผนธุรกิจ การจดทะเบียนพาณิชย์ และการเสียภาษีอากร เพื่อเกิดการพัฒนา ความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต ดังนั้นจึงได้นำแบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนไปใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

3. บริบทชุมชนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

อำเภอเชียงแสน เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ห่างจาก อำเภอเมือง จังหวัด เชียงราย ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 62 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีซากโบราณสถาน ของเมืองเชียงแสนเก่าอยู่ในบริเวณตัวอำเภอ ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวและท่าเรือขนส่งสินค้าที่สำคัญ ในภาคเหนือ นอกจากนี้เชียงแสนมีพื้นที่ซึ่งเรียกว่า สามเหลี่ยมทองคำ ในพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านสบรวก ตำบล เวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย อันเป็นบริเวณที่บรรจบกันของชายแดนสามประเทศ คือ ไทย ลาว และพม่า และเมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน กำลังพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย คำขวัญ: ถิ่นอมตะ พระเชียงแสน แดนสามเหลี่ยม เยี่ยมน้ำโขง จรรโลงศิลปะ และวิสัยทัศน์ นำการค้าสู่สากล ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สืบสานประเพณีวัฒนธรรมล้านนาประชาชนอยู่ดีมีสุข

3.1 ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตการปกครอง

อำเภอเชียงแสน มีเนื้อที่ประมาณ 554 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 346,250 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดท่าขี้เหล็ก สหภาพเมียนมาร์ มีแม่น้ำรวกเป็นเส้นกั้นพรมแดน และ เมืองต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน

ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอแม่จัน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ทิศใต้ ติดกับอำเภอดอยหลวง และอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 2.1 แผนที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ที่มา: เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, 2564

3.2 ขอบเขตการปกครอง

อำเภอเชียงแสนแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 ตำบล 71 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 2.1 การแบ่งเขตการปกครองอำเภอเชียงแสน

ที่	ชื่อตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร
1.	ตำบลเวียง	9	6,024	11,334
2.	ตำบลป่าสัก	13	3,093	7,807
3.	ตำบลบ้านแซว	15	4,217	10,461
4.	ตำบลศรีดอนมูล	13	3,170	7,765
5.	ตำบลแม่เงิน	12	2,723	8,286
6.	ตำบลโยนก	9	1,851	4,670

ที่มา: เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, 2564

การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 แห่ง ได้แก่

- 1) เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลเวียง
- 2) เทศบาลตำบลเวียง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเวียง (นอกเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน)
- 3) เทศบาลตำบล โยนก ครอบคลุมพื้นที่ตำบล โยนกทั้งตำบล
- 4) เทศบาลตำบลบ้านแซว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านแซวทั้งตำบล
- 5) เทศบาลตำบลแม่เงิน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่เงินทั้งตำบล
- 6) องค์การบริหารส่วนตำบลป่าสัก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลป่าสักทั้งตำบล
- 7) องค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศรีดอนมูลทั้งตำบล

3.4 ลักษณะภูมิประเทศ

ประกอบด้วยพื้นที่ราบลุ่มตอนกลางและตะวันตกของอำเภอ อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางและบริเวณเนินเขาอยู่ทางตะวันตกของอำเภอ โดยมีแม่น้ำโขงและแม่น้ำรวกไหลผ่านทางตอนใต้ไหลผ่านทางตอน บน มีแม่น้ำจัน แม่น้ำกก และแม่น้ำคำ ไหลผ่านทางตอนกลางของพื้นที่

3.5 ลักษณะภูมิอากาศ

มีภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อนมีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 24.6 องศาเซลเซียส ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่สูงและภูเขามาก จึงมีพื้นที่ป่าไม้ในทุกตำบลของอำเภอ มีไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ประดู่ ไม้สัก ไม้ไผ่ โดยมีพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด 166 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งหมด

3.6 ด้านการประกอบอาชีพ

อาชีพหลักของประชาชน คือ อาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ยาสูบ สับปะรด ขางพารารองลงมาคือ อาชีพพาณิชย์กรรม อาชีพบริการ ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร การค้าชายแดน

3.7 ด้านเศรษฐกิจ

ปัจจุบันมีศูนย์การค้าชายแดน สามเหลี่ยมทองคำ ขนาด 59 ภูเขา เพื่อเป็นการส่งเสริมการค้า และจัดระเบียบการจำหน่ายสินค้าบริเวณแม่น้ำโขง สินค้าที่จำหน่ายเป็นรายได้หลักของประชาชน ได้แก่สินค้าที่เป็นผลิตผลทางการเกษตร นอกจากนี้เป็นสินค้าประเภทหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น ผ้าทอเชียงแสน เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอพื้นเมือง ซึ่งผลิตได้จากหมู่บ้านวังลาว และบ้านสบคำ ตำบลเวียง ประกอบด้วยสถานบริการการเงิน 5 แห่ง (ธ.กรุงเทพ ธ.ก.ส. ธ.ออมสิน และ ธ. กรุงไทย และ ธ.ไทยพาณิชย์) มีโรงแรมที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างพอเพียงซึ่งถือว่ามีศักยภาพทางด้านการบริการ

อำเภอเชียงแสนมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มาขอจดทะเบียนทั้งหมดจำนวน 114 กลุ่ม ซึ่งครอบคลุมทุกตำบล กิจกรรมที่ดำเนินงานมีหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านผลิตสินค้าเกษตร การแปรรูปสินค้าเกษตร การผลิตสัตว์ เช่น โค กระบือ สุกร ไก่ และปลา และด้านการบริการ เมื่อจำแนกตามประเภท

กิจการ ได้แก่ ด้านการผลิตสินค้า จำนวน 102 กลุ่ม แบ่งเป็น การผลิตพืช 30 กลุ่ม การผลิตปศุสัตว์ 23 กลุ่ม การผลิตประมง 6 กลุ่ม การแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร 21 กลุ่ม ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า 4 กลุ่ม เครื่องจักรสาน 3 กลุ่ม ผลิตภัณฑ์สมุนไพร 6 กลุ่ม เครื่องดื่ม 9 กลุ่ม และด้านการบริการ จำนวน 12 กลุ่ม แบ่งเป็น ร้านค้าชุมชน 1 กลุ่ม ออมทรัพย์ชุมชน 9 กลุ่ม ท้องเที่ยว 2 กลุ่ม รวมทั้งหมด 114 กลุ่ม โดยที่วิสาหกิจชุมชนมีทั้งกลุ่มที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและไม่ต่อเนื่อง จากข้อมูลจากการต่อทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพื่อดำเนินการต่อไปในอำเภอเชียงแสนมีประมาณ 57 กลุ่ม จากจำนวนการจดทะเบียนวิสาหกิจทั้งหมด 114 กลุ่ม (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564)

ตารางที่ 2.2 สรุปจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่อนุมัติการจดทะเบียนแล้วจำแนกตามประเภทกิจการ

ลำดับที่	ประเภทกิจการ	จำนวน วิสาหกิจชุมชน (แห่ง)
		ปี 2563
การผลิตสินค้า		
1	การผลิตพืช	30
2	การผลิตปศุสัตว์	23
3	การผลิตประมง	6
4	การแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร	21
5	ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า	4
6	เครื่องจักรสาน	3
7	ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	6
8	เครื่องดื่ม	9
รวม		102
ด้านการบริการ		
1	ร้านค้าชุมชน	1
2	ออมทรัพย์ชุมชน	9
3	ท้องเที่ยว	2
รวม		12
รวมทั้งหมด		114

ที่มา: ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564

ตารางที่ 2.3 รายงานการต่อทะเบียนวิสาหกิจชุมชน อำเภอเชียงแสน ระหว่าง ปี 2563 ถึง ปี 2564

ลำดับที่	ตำบล	จำนวน วิสาหกิจชุมชน (แห่ง)		
		ปี 2563	ปี 2564	รวม
1	เวียง	6	10	16
2	ป่าสัก	7	6	13
3	บ้านแซว	8	8	16
4	ศรีดอนมูล	9	10	19
5	แม่เงิน	7	10	17
6	โยนก	9	13	22
รวมทั้งหมด		46	57	103

ที่มา: ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ มีประเด็นที่ต้องกล่าวถึง ได้แก่ ความหมายของความต้องการ และทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ ดังนี้

4.1. ความหมายของความต้องการ

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554, 468) กล่าวถึง ความต้องการ ว่าเป็นความอยากได้ ใคร่ได้หรือประสงค์จะได้ และเมื่อเกิดความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้ร่างกายเกิดการขาดความสมดุลเนื่องมาจากมีสิ่งเร้ามากระตุ้น มีแรงขับภายในเกิดขึ้น ทำให้ร่างกายไม่อาจอยู่หนึ่งต้องพยายามดิ้นรนและแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการนั้นๆ เมื่อร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะกลับสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งหนึ่ง และก็จะเกิดความต้องการใหม่ๆ เกิดขึ้นมา ทดแทนวนเวียนไม่มีที่สิ้นสุด

เดิมศักดิ์ คทวนิช (2546, น.150) กล่าวถึง ความต้องการ (Needs) ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงขับ และแรงจูงใจในตัวบุคคล เมื่อใดก็ตามที่บุคคลมีความต้องการเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากร่างกายอยู่ในสภาวะของการแสวงหาบางสิ่งบางอย่างที่ขาดหายไปหรือสูญเสียบ้างจนทำให้เกิดแรงกระตุ้นต่อร่างกายให้เกิดพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อตอบสนองสภาวะของร่างกายที่ขาดความสมดุลให้กลับสู่ภาวะปกติ ความต้องการแบ่งเป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ

1) *ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs)* ได้แก่ ความต้องการน้ำ อาหาร อากาศ การพักผ่อน ความต้องการทางเพศ ความต้องการเหล่านี้จะต้องอยู่ในภาวะสมดุล มิฉะนั้นจะเกิดการแสวงหาเมื่อขาดหรือจัดส่วนเกินความต้องการออกไปจากร่างกาย

2) *ความต้องการทางจิตใจ (Psychological Needs)* เป็นความต้องการที่ได้มา โดยอาศัยการตอบสนองจากคนอื่น ๆ ในสังคมที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่ เช่น ความต้องการความรัก ความอบอุ่น ความมั่นคง ความปลอดภัย ความต้องการการยอมรับจากสมาชิกอื่นในสังคม ความต้องการความเคารพนับถือและความภาคภูมิใจ เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ความต้องการแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความต้องการทางร่างกายและความต้องการทางจิตใจ ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสถานะของร่างกายที่ขาดสมดุลให้สู่ภาวะปกติ ซึ่งความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อได้รับการตอบสนองสิ่งหนึ่งแล้ว ก็จะมีความต้องการสิ่งใหม่เพิ่มขึ้นมาเสมอ

1.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

เมธา หริมเทพาทิพ (2561) อ้างถึง Maslow (1970) ได้คิดทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ ว่าบุคคลจะมีความต้องการไม่สิ้นสุด โดยเมื่อความต้องการหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะลดแรงขับต่อพฤติกรรมลง และจะมีความต้องการในลำดับขั้นที่สูงขึ้น โดยได้แบ่งลำดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ออกเป็น 5 ขั้น คือ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านความปลอดภัย ความต้องการด้านสังคม ความต้องการการยกย่อง และความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต โดยจัดลำดับความสำคัญจากระดับต่ำไปยังระดับสูง โดยบุคคลจะแสวงหาความต้องการระดับต่ำก่อน เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลจะแสวงหาความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ถ้าความต้องการในระดับต่ำยังไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการนั้นจะยังคงอยู่

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2547) อ้างถึง Alderfer (1972) ได้คิดทฤษฎีความต้องการที่เรียกว่าทฤษฎีอีอาร์จี (ERG: Existence-Relatedness-Growth Theory) จัดกลุ่มความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ (existence needs) ความต้องการความสัมพันธ์ (relatedness needs) และความต้องการก้าวหน้า (growth needs)

1) *ความต้องการดำรงชีวิตอยู่ (Existence needs: E)* เป็นความต้องการทางร่างกายและความปลอดภัยในชีวิต เพื่อตอบสนองให้มนุษย์มีชีวิตอยู่ เปรียบได้กับความต้องการทางร่างกายและความต้องการความปลอดภัย ตามแนวคิดของมาสโลว์

2) *ความต้องการความสัมพันธ์ (Relatedness needs: R)* เป็นความต้องการของบุคคลที่จะมีมิตรสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง เกี่ยวเนื่องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งในที่ทำงานและสภาพแวดล้อมอื่นๆ เปรียบได้กับความต้องการทางสังคม ตามแนวคิดของมาสโลว์

3) *ความต้องการความก้าวหน้า (Growth needs: G)* เป็นความต้องการสูงสุด เป็นความต้องการภายในเพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อความเจริญเติบโต การใช้ความสามารถของตัวเองได้เต็มที่ แสวงหาโอกาสในการเอาชนะความท้าทายใหม่ๆ เปรียบได้กับ ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงและความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงตามแนวคิดของมาสโลว์

เมธา หริมเทพาทิพ (2561) อ้างถึง Depoy & Gilson (2012) ที่กล่าวถึง พีระมิดลำดับ 8 ชั้นของความ ต้องการ ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการลำดับต่ำสุดและเป็นพื้นฐานของชีวิต เป็นแรงผลักดันทางชีวภาพ

ขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (need for safety) เป็นความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากอันตรายทั้งทางกายและทางจิตใจ เป็นความต้องการที่จะเกิดขึ้นหลังจากความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองอย่างไม่ขาดแคลนแล้ว

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและการยอมรับ (need for love and acceptance) จะเกิดขึ้นเมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตและมั่นคงในการทำงานแล้ว คนเราจะต้องการความรัก มิตรภาพ ความใกล้ชิดผูกพัน และการยอมรับเป็นสมาชิกในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ความต้องการนับถือตนเองและได้รับการเคารพจากผู้อื่น (need for self-esteem) เมื่อความต้องการความรักและการยอมรับได้รับการตอบสนองแล้ว คนเราจะต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงเด่น มีความภาคภูมิใจ และสร้างความนับถือตัวเอง ชื่นชมในความสำเร็จของงานที่ทำ

ขั้นที่ 5 ความต้องการรู้และเข้าใจตนเอง (knowledge and understanding needs) ในด้านความสามารถ ความสนใจ สิ่งที่ชอบ สิ่งที่ทำแล้วเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมอย่างแท้จริง โดยไม่ยึดติดกับตำแหน่งหน้าที่ในการทำงาน แต่ทำทุกอย่างที่เป็นความสบายใจของตนเอง และเกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 6 ความต้องการเข้าถึงสุนทรียะความงามของชีวิต (need for aesthetics/beauty) คือมีความสามารถในการมองเห็นสิ่งสวยงามที่อยู่รอบตัวที่คนอื่นมองไม่เห็น เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งว่าตนเองและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก ทุกสิ่งใน โลกนี้ล้วนสวยงาม และมีคุณค่าในตนเอง

ขั้นที่ 7 ความต้องการเข้าถึงศักยภาพแห่งตน (*self-actualization needs*) คือ ความต้องการจะเติมเต็มศักยภาพของตนเอง ต้องการความสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนาของตนเอง ความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาทักษะความสามารถให้ถึงขีดสุดยอด มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ และคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ การก้าวสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นในอาชีพและการทำงาน

ขั้นที่ 8 ความต้องการเป็นบุคคลที่ยอดเยี่ยมในการอุทิศตนเพื่อมวลมนุษยชาติ (*transcendence*) คือความต้องการเป็นอัจฉริยะบุคคลที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับมนุษยชาติ อย่างถึงที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ มีชีวิตอยู่เพื่อผู้อื่น

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวสรุปได้ว่า ความต้องการของมนุษย์มีลำดับขั้นตอน โดยจะแสวงหาความต้องการระดับต่ำขั้นพื้นฐานก่อน เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองแล้ว จะแสวงหาความต้องการในระดับที่สูงที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นต่อไป โดยแต่ละคนมีระดับความต้องการที่แตกต่างกันออกไป จึงจำเป็นต้องประยุกต์ใช้ความรู้ในเรื่องของความต้องการในการเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้งานส่งเสริมการเกษตรประสบผลสำเร็จ

5. แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมเกษตร

แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริม ประกอบด้วย ความหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร วิธีการส่งเสริมการเกษตร และการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

5.1 ความหมายการส่งเสริมการเกษตร

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (2553, น.4) กล่าวถึง การส่งเสริมการเกษตร ว่าเป็นการถ่ายทอด เผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร ไปสู่เกษตรกรเพื่อให้บรรลุถึงปรัชญาของการส่งเสริมการเกษตร ที่ต้องการให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้น ทั้งตัวเกษตรกรและครอบครัว

วศิน อิงคพัฒนากุล (2557, น. 50) กล่าวถึง การส่งเสริมการเกษตร ว่าเป็นการ เผยแพร่ และการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และการให้บริการอื่นๆ ที่ทันสมัยและจำเป็น สำหรับการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วยเกษตรกร ครอบครัวเกษตรกร และบุคคลอื่นที่สนใจ โดยดำเนินการในลักษณะของการฝึกอบรมระยะสั้น การศึกษาการตามอัธยาศัย การศึกษานอกโรงเรียนที่เน้นวิธีการฝึกปฏิบัติในพื้นที่จริง โดยมุ่งหวังให้กลุ่มเป้าหมายสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์ (2561, น. 4-17) กล่าวถึง การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาความรู้ของเกษตรกรจากการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมผสมผสานกับภูมิ

ปัญญาท้องถิ่น เพื่อมุ่งพัฒนาผลผลิตที่เหมาะสมกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนา รายได้ เศรษฐกิจ ทำให้ครอบครัวเกษตรกรอยู่พอกดี กินพอกดี และมีความสุข

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การถ่ายทอด เผยแพร่ความรู้ไปสู่เกษตรกร โดยใช้กระบวนการพัฒนาการนำ เทคโนโลยี ผสมผสานกับภูมิปัญญา ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้น ทั้งตัวเกษตรกรและ ครอบครัว ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน

5.2 รูปแบบของวิธีการส่งเสริมการเกษตร

ชัยชาญ วงศ์สามัญ (2538, น. 55-60) กล่าวถึง การส่งเสริมการเกษตรแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่ แบบรายบุคคล (individual methods) แบบกลุ่ม (group methods) และ แบบมวลชน (mass methods) ซึ่งรายละเอียดของแต่ละรูปแบบ มีดังนี้

1) **วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล (Individual Methods)** เป็นการส่งเสริมแบบ ตัวต่อตัว ระหว่างนักส่งเสริมกับเกษตรกร เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ เพราะเกษตรกร และ นักส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กันได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างของวิธีการส่งเสริมแบบนี้ ได้แก่ การเยี่ยมชมไร่ นา การมาเยี่ยมสำนักงานของเกษตรกร การติดต่อจดหมายและการติดต่อทางโทรศัพท์ แต่วิธีการที่เป็น ที่นิยมมากที่สุด ได้แก่ การเยี่ยมชมไร่ นา ไร่ใดก็ตาม วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลมีข้อเสีย ได้แก่ ผู้ได้รับประโยชน์มีจำนวนน้อยราย เสียเวลา และงบประมาณมาก นักส่งเสริมอาจจะให้คำแนะนำ ที่ผิดพลาดโดยไม่มี การตรวจสอบจากบุคคลภายนอก และการถ่ายทอดความรู้จะได้ผลก็ต่อเมื่อ เกษตรกร มีความเชื่อถือในตัวนักส่งเสริม

2) **วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม (Group Methods)** เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและ ใช้กันอย่างแพร่หลาย ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพราะเป็นวิธีการที่มีผู้ได้รับประโยชน์จำนวนมาก พอสมควร เกษตรกรผู้ร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสพบปะ และแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ซึ่งกัน และกัน นักส่งเสริมผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความ ต้องการของกลุ่ม ลักษณะของความรู้และ เทคโนโลยีที่ต้องการถ่ายทอด และสภาพสิ่งแวดล้อม ต่างๆ ได้ นอกจากนั้น วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มยังเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบความถูกต้องของ ข้อมูลและความเหมาะสมของเทคโนโลยีระหว่างผู้ถ่ายทอดและผู้รับได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญ คือ เป็นวิธีการที่สามารถส่งเสริมให้เกษตรกรนำความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ไปทดลอง ปฏิบัติได้ดีกว่าการส่งเสริมแบบรายบุคคล

(1) **การฝึกอบรม (Training)** เป็นวิธีการส่งเสริมที่มีการใช้กันมากที่สุดวิธีการ หนึ่ง ในแต่ละปี หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตร ได้ใช้งบประมาณ บุคลากร

และเวลา เป็นจำนวนมากไปกับการจัดฝึกอบรม การฝึกอบรมจะประสบความสำเร็จก็ต่อเมื่อ มีการเตรียมการที่ดี มีการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรมที่เหมาะสม ประเมินผลหลังจากการจัดฝึกอบรม

(2) *การบรรยาย (Lecture)* การบรรยายเป็นวิธีการที่มีการใช้มากในทางส่งเสริมการเกษตร โดยการบรรยายส่วนใหญ่มักจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับฟังได้ซักถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การบรรยายที่ดีควรมีการเตรียมตัว การเตรียมเนื้อหาและการนำเสนอที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟังและเวลาที่กำหนด

(3) *การสัมมนา (Seminar)* การสัมมนาโดยทั่วไป จะเป็นกิจกรรมที่มีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งมารวมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษา ในตอนแรกผู้เชี่ยวชาญ มักจะบรรยายสั้นๆ เพื่อให้ความรู้พื้นฐานที่มุ่งให้เกิดประเด็น การอภิปรายในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้แนวทางทั่วไปเกี่ยวกับการอภิปราย ปกติการสัมมนามักจะเหมาะสมกับผู้ที่มีประสบการณ์มากพอสมควรในเรื่องที่สัมมนา จึงจะได้ข้อสรุป ที่ลึกซึ้งและเป็นประโยชน์ในเชิงพัฒนา

(4) *การอภิปรายคณะ (Panel Discussion)* เป็นกิจกรรมการอภิปรายที่มีผู้เชี่ยวชาญจำนวนหนึ่ง อาจจะเป็น 3-5 คน โดยให้แต่ละคนมานำเสนอข้อมูลและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน เพื่อให้ได้มุมมองของเรื่องนั้นๆ แตกต่างกันไป ผู้เชี่ยวชาญที่มาร่วมอภิปรายจึงควรมาจากหลายวิชาชีพ ผู้ร่วมรับฟังก็จะได้ทราบทรรศนะที่ค่อนข้างลึก ซึ่งต่อประเด็นใดประเด็นหนึ่ง จากผู้ร่วมอภิปราย นอกจากนั้น ผู้ร่วมฟังยังมีโอกาสซักถามปัญหาเพื่อให้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม การอภิปรายจะดำเนินไปด้วยความราบรื่นก็ต่อเมื่อมีผู้นำการอภิปราย (moderator) ที่ดี ซึ่งผู้นำการอภิปรายนี้จะทำหน้าที่แนะนำผู้ร่วมอภิปราย สรุปการอภิปราย ควบคุมการอภิปราย และเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมรับฟังได้ซักถาม

(5) *การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบไม่เป็นทางการ (Informal Discussion)* เป็นวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มที่มีการใช้กันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างเพื่อนบ้าน ผู้นำกลุ่มและสมาชิก นักส่งเสริมและเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายสามารถนัดหมายและดำเนินการได้ง่าย อย่างไม่รู้ตัวตามควรมีประเด็นสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ชัดเจน และเป็นปัญหาาร่วมกันของคนเข้าร่วมประชุม มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นและที่ประชุมควรหาข้อสรุปร่วมกันจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแต่ละครั้ง

5.1) *การระดมสมอง (Brain-Storming)* การระดมสมอง เป็นวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคลในกลุ่ม โดยมุ่งที่จะรวบรวมประเด็นความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มากที่สุด โดยไม่คำนึงว่าความคิดเห็นที่แต่ละคนแสดงออกมาจะมีความเหมาะสมหรือสามารถไปใช้ในทางปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด ความสามารถของสมาชิกกลุ่มในการแสดง

คิดเห็นอย่างรวดเร็วและการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะเป็นส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของวิธีการแบบนี้ การระดมสมอง ควรกระทำในกลุ่มที่มีคนไม่เกิน 20 คน เมื่อมีคนเสนอความคิดเห็นต้องมีการจดบันทึกทันที โดยให้ทุกคนสามารถมองเห็นว่ามีใครเสนอข้อคิดเห็นอะไรไปแล้ว และพยายามรวบรวมข้อคิดเห็นจากแต่ละคนในกลุ่มให้ได้มากที่สุด โดยไม่มีการประเมินหรือแสดงทรศนะใดๆ ต่อการเสนอความคิดเห็นของแต่ละคน การประเมินและสรุปควรทำหลังจากที่มีการระดมสมองเสร็จเรียบร้อยแล้ว

5.2) การสาธิต (Demonstration) หมายถึง การบรรยายประกอบการแสดง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องราวที่นำมาสาธิตอย่างต่อเนื่อง วิธีการนี้อาจจะใช้สอนร่วมกับวิธีอื่น เช่น การจัดการบรรยายนิทรรศการ เป็นต้น คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีการสาธิตแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ การสาธิตวิธี (method demonstration) และการสาธิตผล (result demonstration) ซึ่งในการเตรียมการและดำเนินงานของแต่ละแบบ มีดังนี้

5.3) การสาธิตวิธี (Method Demonstration) เป็นการแสดงวิธีการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเป็นขั้นตอน เช่น การแสดงวิธีการรีดนมโค วิธีการฉีดวัคซีนสัตว์ วิธีการปลูกพืช หรือวิธีการใส่ปุ๋ยเคมีแก่แปลงพืช เป็นต้น ซึ่งหากจะให้ได้ดี ยั่งยืน ควรเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้ทดลองปฏิบัติด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและพัฒนา ทักษะในการปฏิบัติงาน ดังกล่าว การสาธิตวิธีควร มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

5.4) การสาธิตผล (Result Demonstration) เป็นวิธีการแสดงความแตกต่างระหว่างสิ่งใหม่และสิ่งเก่า เพื่อให้กลุ่มบุคคลเป้าหมายสามารถประเมินข้อดีและข้อเสียของผลที่ได้รับ เช่น การจัดทำ แปลงสาธิตการปลูกข้าวพันธุ์ใหม่และพันธุ์เก่า การแสดงผลการใช้ปุ๋ยพืชสดในแปลงนา และการเปรียบเทียบการเจริญเติบโตของหญ้าอาหารพันธุ์ต่างๆ เป็นต้น

5.5) ทักษะศึกษา (Study Tour) เป็นการจัดให้กลุ่มคนได้มีโอกาสเดินทางไปดูวิธีการปฏิบัติทางการเกษตร การสาธิต การดำเนินงานของกลุ่มและอื่นๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ ผู้เดินทางได้ดูของจริงจากผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสสอบถามและแลกเปลี่ยนกับเจ้าของสถานที่ที่ไปดูงานโดยตรง และเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ของผู้เดินทางสถานที่ดูงาน อาจจะเป็นสถานีวิจัย ไร่นาเกษตรกร ครอบครัวยุทธศาสตร์ กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร หรือตลาดทางการเกษตรก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการทัศนศึกษาแต่ละครั้ง การทัศนศึกษาเป็นวิธีการส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง แต่ต้องมีการเตรียมการและดำเนินการที่ดี

3) วิธีการส่งเสริมแบบมวลชน (Mass Methods) เป็นวิธีการส่งเสริมที่สามารถส่งข่าวสารข้อมูลถึงบุคคลกลุ่มเป้าหมายได้เป็นจำนวนมาก เช่น การใช้วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ วารสาร การจัดนิทรรศการ และสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งวิธีการส่งเสริมแบบนี้เหมาะ

สำหรับ ทำให้คนที่ได้รับข่าวสารทราบถึงความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้ตระหนัก และเกิดความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม หากข่าวสารที่ได้รับมีความสำคัญ ต่ออาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ตัวอย่างสื่อที่ใช้ในการส่งเสริม แบบมวลชน มีดังนี้

(3.1) สื่อสิ่งพิมพ์ (Printed Media) ได้แก่ หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว แผ่นพับ เอกสารเผยแพร่ และวารสาร เป็นต้น ในการจัดเตรียมสื่อสิ่งพิมพ์ ควรคำนึงถึงการใช้อย่างที่เข้าใจง่าย เนื้อหาสั้น และกระชับ มีการใช้ภาษาที่สละสลวย มีสิ่งกระตุ้นความสนใจ มีลำดับการนำเสนอ เนื้อหาที่เหมาะสม มีการวางรูปแบบและภาพประกอบที่ดี และพิมพ์ด้วยกระดาษที่มีคุณภาพ

(3.2) สื่อโสตทัศน (Audio-Visual Media) เป็นสื่อที่ผู้รับสัมผัสได้ด้วยหูและตา ดังนั้นคนที่อ่านหนังสือไม่ออกก็สามารถรับข่าวสารข้อมูลได้ สื่อแบบนี้ ได้แก่ วิทยุ เทปเสียง โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และชุดสไลด์ประกอบเสียง เป็นต้น ในการจัดเตรียมสื่อแบบนี้ ผู้จัดทำต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษจึงจะสามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพ นอกจากนั้น ยังต้องใช้งบประมาณและเวลาในการจัดทำค่อนข้างมาก

(3.3) สื่อมวลชนอื่นๆ ได้แก่ ป้ายประกาศ (poster) นิทรรศการ แผนที่ และแผ่นพลิก (flip chart) เป็นต้น ในการวางแผนจัดทำและใช้สื่อแต่ละอย่างข้างต้น มีหลักการและวิธีการโดยเฉพาะ ซึ่งนักส่งเสริมที่จำเป็นต้องจัดทำหรือใช้ควรมีการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้สามารถใช้สื่อต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างรวดเร็ว โดยมีคอมพิวเตอร์และดาวเทียมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูล ดังนั้น นักส่งเสริมการเกษตรจึงควรให้ความสนใจต่อวิวัฒนาการที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถนำข่าวสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งต่างๆ มาถ่ายทอดแก่เกษตรกรได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรที่เกิดขึ้นในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนี้ ในปัจจุบันเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อสังคมทั่วโลก คนส่วนใหญ่ทั่วโลกสื่อสารผ่านสมาร์ทโฟนผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียแบบเรียลไทม์ ทั้ง Facebook IG Twitter และLINE ก็ได้กลายเป็นช่องทางยอดนิยมในการสื่อสารออนไลน์ ทั้งนี้ เครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในเครือข่ายสังคม (พีระพัฒน์ อนุรักษ์, 2557, น. 10-20)

1) คอมพิวเตอร์ (Computer) เป็นเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ปฏิบัติงานภายใต้ชุดคำสั่งที่อยู่ในหน่วยความจำของคอมพิวเตอร์ โดยผู้ใช้สามารถป้อนข้อมูลเข้าสู่หน่วยประมวลผล เพื่อทำการคำนวณและแสดงผลลัพธ์ทางอุปกรณ์แสดงผล โดยที่ผลลัพธ์เหล่านี้จัดว่าเป็นข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลและเรียบเรียงแล้ว จึงเรียกผลลัพธ์นี้ว่าสารสนเทศ

2) สมาร์ทโฟน (Smart Phone) คือ โทรศัพท์ที่รองรับระบบปฏิบัติการต่างๆ ได้ เปรียบเสมือนเอาคุณสมบัติของ PDA และคอมพิวเตอร์มาไว้ในโทรศัพท์ตัวอย่าง

ระบบปฏิบัติการ เช่น IOS, BlackBerry, OS, Android OS, Window Phone และ Symbian OS เป็นต้น คุณสมบัติของสมาร์ทโฟน สามารถติดตั้งโปรแกรมใช้งานเฉพาะที่เรียกว่า Application ต่างๆ ได้ ซึ่ง Application สามารถแบ่งได้ออกเป็นประเภทต่างๆ อาทิเช่น การศึกษา การท่องเที่ยว ธุรกิจ บันเทิง การเงิน อาหาร สุขภาพ ข่าวสาร เป็นต้น นอกจากนั้นยังสามารถเชื่อมต่ออุปกรณ์ไร้สายต่างๆ อาทิเช่น คอมพิวเตอร์ PDA Printer หรือ กล้อง Digital ผ่านทางอินฟราเรด บลูทูธ หรือ Wi-Fi นอกจากนั้น ยังรองรับรูปแบบไฟล์ Multimedia ได้หลากหลายรูปแบบทั้งเสียง ภาพ และ ภาพเคลื่อนไหว

3) แท็บเล็ต (Tablet) เป็นเทคโนโลยีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถพกติดตัวไว้ โดยวัตถุประสงค์ของเครื่องคอมพิวเตอร์ชนิดนี้ใช้เพื่อทดแทนสมุดหรือกระดาษ ซึ่งคุณสมบัติอื่นๆ ของแท็บเล็ตก็จะคล้ายกันกับ Smart Phone เพียงแต่ที่ไม่สามารถใช้สื่อสารในลักษณะของการโทรผ่านเครือข่ายวิทยุได้เหมือนดัง Smart Phone และแท็บเล็ตจะมีขนาดหน้าจอสแสดงผลที่ใหญ่กว่าสมาร์ทโฟน อีกด้วย

4) ระบบเครือข่ายในงานสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาต่อไปจนส่วนหนึ่งกลายเป็นเครือข่ายสังคมนั้น ได้เพิ่มทางเลือกในการติดต่อสื่อสารให้กับบุคคลทั่วไปในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องที่ตนเอง มีความสนใจ รวมถึงการค้นคว้าหาข้อมูลใหม่ๆ ในการพัฒนางานด้านการเกษตรของตนเองอีกด้วย ในที่นี้จะนำเสนอเครื่องมือในการเป็นเครือข่ายสมาชิกสังคมที่มีการใช้งานอย่างแพร่หลาย ชนิด ดังนี้

(4.1) เฟซบุ๊ก (facebook) เป็นเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่นำเสนอรูปแบบใหม่ๆ ของการสื่อสาร โดยผู้ใช้จะมีหน้าบัญชีของตัวเอง และสามารถเข้าเยี่ยมชมหน้าบัญชีของเพื่อน รวมไปถึงการเปิดหน้าบัญชีของร้านค้า สถาบัน หรือนิติบุคคลต่างๆ ได้ ผู้ใช้สามารถแบ่งปันรูปภาพ ข้อความ หรือวิดีโอที่ตนเองมีความประสงค์จะแบ่งปัน และยังสามารถโต้ตอบกันระหว่างบุคคลที่มีบัญชีผู้ใช้อยู่ได้อีกด้วย

(4.2) ทวิตเตอร์ (twitter) เป็นบริการเครือข่ายสังคมจำพวกไมโครบล็อก โดยผู้ใช้สามารถส่งข้อความสั้นๆ ว่าตัวเองกำลังทำอะไร หรือมีความคิดเห็นอย่างไรได้ ข้อดีของ twitter คือ สามารถเข้าถึงคนกลุ่มมากได้เร็วในระยะเวลาอันสั้น และสามารถส่งข่าวสารให้กับคนที่ติดตาม หรือ follow ทั้งหมดได้ในลักษณะของ short message ในเพียงพริบตา

(4.3) ไลน์ (line) เป็นรูปแบบของโปรแกรมแอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟนที่ได้พัฒนาขึ้นเพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสาร ความแตกต่างที่ทำให้ไลน์มีความโดดเด่นคือ “รูปแบบของสติ๊กเกอร์” รวมทั้งคุณลักษณะเฉพาะในด้านต่างๆ ได้แก่ การสนทนาด้วยเสียงการสื่อสารแบบกลุ่ม การสร้างไลน์ และการเล่นเกม เป็นต้น ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวนี้

จึงทำให้ไลน์ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทั้งกับผู้ใช้ทั่วไป และเจ้าของสินค้าและบริการที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นช่องทางในการเข้าถึงผู้บริโภคการสนทนาผ่านไลน์ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งในรูปแบบ ข้อความเสียง การรับ-ส่งไฟล์มัลติมีเดียที่หลากหลายตรงกับความต้องการของผู้ใช้ เกิดการยอมรับและเพิ่มจำนวนจากผู้ใช้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีข้อดีอื่นๆ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารเฉพาะกลุ่มได้ สามารถเลือกกลุ่มเป้าหมายได้เฉพาะเจาะจงเหมาะสำหรับการติดต่อทางธุรกิจ และการประชาสัมพันธ์เฉพาะกลุ่ม สามารถส่งรูปแบบสารได้หลากหลาย ทั้งรูปภาพ โปสเตอร์ คลิปวิดีโอและข้อความเสียง สามารถสนทนาด้วยเสียงผ่านทางไลน์ได้ ทั้งรูปแบบเห็นหน้าและไม่เห็นหน้าโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

(4.4) ยูทูป (youtube) เป็นเว็บไซต์ที่ผู้ลงทะเบียนใช้งานสามารถอัปโหลดวิดีโอขึ้นเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อแบ่งปันให้ผู้อื่นร่วมรับชมได้ โดยวิดีโอเหล่านั้นต้องไม่ผิดกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้ใช้สามารถนำวิดีโอที่อยู่ในยูทูป ไปใส่ไว้ในเว็บไซต์ของตนเอง หรือเครือข่ายสังคมอื่นๆ ของตนเองได้โดยไม่เปลืองพื้นที่ในเว็บไซต์อีกด้วย ปัจจุบันเนื้อหาในยูทูปมีความหลากหลายทั้งทางด้านการศึกษาด้านเทคโนโลยี บันเทิง แม้แต่ด้านการเกษตร ทั้งที่อยู่ในรูปภาษาไทย และภาษาต่างชาติ

(4.5) อินสตราแกรม (instagram) เป็นเครือข่ายสังคมที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยเป็นสังคมออนไลน์ที่ใช้รูปภาพ เป็นเนื้อหา โดยมีจุดเด่นตรงที่ สามารถแต่งรูปก่อนที่จะแชร์ได้ มีฟิลเตอร์ให้เลือกใช้ สำหรับแต่งรูปจากรูปธรรมดาๆ กลายเป็นรูปที่สวยงามได้ นอกจากนี้ยังสามารถ กด like และ comment รูปได้ด้วย และเนื่องจาก Instagram เป็นที่รวมรูปของเหล่าดาราดังๆ จึงทำให้กลายเป็นเครือข่ายสังคมที่เป็นเว็บไซต์ยอดนิยมไปอย่างรวดเร็ว Instagram สามารถใช้ได้กับมือถือและแท็บเล็ตทุกระบบปฏิบัติการ สำหรับคนที่ชอบการขายสินค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันมีการใช้งานอินสตราแกรมเพื่อการค้าเพิ่มมากขึ้น โดยอยู่ในลักษณะของการถ่ายภาพแสดงสินค้าเพื่อให้เกิดการติดต่อกลับเพื่อสั่งซื้อ

5.3 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548) มีกฎหมายที่กำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างครบวงจรไว้ 3 ระดับ ได้แก่

1) **ระดับปฐมภูมิ** ส่งเสริมจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัยในการนำทุนในชุมชนมาใช้เหมาะสม การร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

2) **ระดับสูงขึ้น** ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษาวิจัยเทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจ และความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การ

ประสานแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไปในอนาคต

3) การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดตั้งการประกอบการ การตลาดความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่าย หรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การส่งเสริมรายบุคคล การส่งเสริมแบบกลุ่ม การส่งเสริมแบบมวลชน และเพิ่มเติมในสังคมปัจจุบันที่มีเครื่องมือเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในเครือข่ายสังคมในการช่วยส่งเสริมการเกษตร ในรูปแบบออนไลน์ ทั้งนี้การส่งเสริมในรูปแบบต่างๆ นักส่งเสริมจำเป็นต้องเลือกวิธีการส่งเสริมให้เหมาะสมกับกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย

6. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม มีประเด็นที่ต้องกล่าวถึง ได้แก่ ความหมายของการมีส่วนร่วม กระบวนการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม และแนวทางสร้างการมีส่วนร่วม ดังนี้

6.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

กรมส่งเสริมการเกษตร (2557, น.26) กล่าวถึง การมีส่วนร่วม ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ เช่น การร่วมค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมถึงการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากกระบวนการนั้นๆ ซึ่งเป้าหมายและและกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการพัฒนาจะต้องมีความสอดคล้องกับแบบแผนของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมและการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

บำเพ็ญ เขียวหวาน (2551, น.6) กล่าวถึง การมีส่วนร่วม ว่าเป็นการที่ประชาชนหรือบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ตั้งแต่การร่วมศึกษาสถานการณ์ของตนเอง การวางแผน การปฏิบัติ การติดตามประเมินผลและการร่วมรับประโยชน์ ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และเกิดการพัฒนาทั้งในส่วนของตนเอง ชุมชน และสังคม กล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมมีจุดมุ่งหมายในการสร้าง

อำนาจ การเสริมศักยภาพ เพื่อให้งานพัฒนามีประสิทธิผล และประสิทธิภาพภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน

ประพันธ์พงษ์ ชินพงษ์ (2551, น.35) กล่าวถึง การมีส่วนร่วม ว่าเป็นการมีส่วนร่วม เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทาง การเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่ม โครงการเพื่อ การปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วม ปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการ ทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้อง เป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

ชญาพร ไชยศรี (2552, น.57) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน ว่าเป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้าร่วมในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับในความสามารถของประชาชน เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของหลักการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดการพึ่งตนเอง (Self reliance) และความเชื่อมั่น (Self confidence) ในการปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน ก่อให้เกิดความสามารถและประสิทธิภาพในการดูแลตนเอง

ชัชวีร์ นฤทุม (2551, น.5) กล่าวถึง การมีส่วนร่วม ว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนเกิดความรักและรับผิดชอบต่อกันของตน ทำให้ร่วมกันคิด ร่วมกันรวบรวมปัญหาและความจำเป็นที่ต้องพัฒนาร่วมกัน วิเคราะห์และตัดสินใจหาทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา สร้างทีมงานเพื่อร่วมกันลงมือแก้ไขปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์และตัดสินใจหาทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา สร้างทีมงานเพื่อร่วมกันลงมือแก้ไขปัญหา ร่วมกันประเมินผลของการพัฒนา และร่วมกันรับผลของการพัฒนา ภายใต้หลักการประชาธิปไตยและการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถช่วยเหลือตัวเองได้อย่างภาคภูมิใจ

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม คือการที่บุคคล หรือกลุ่มคน มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันเห็นพ้องต้องกัน และร่วมมือกันคิดตัดสินใจ ร่วมวางแผนปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผล และการร่วมรับประโยชน์ โดยมีส่วนร่วมตั้งเริ่มต้นกระบวนการจนจบ

กระบวนการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ด้วยความสมัครใจทำให้สามารถช่วยเหลือตัวเองและสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้

6.2 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

กรมส่งเสริมการเกษตร (2557, น.28) กล่าวถึง องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมจะประกอบด้วย 5 ข้อ ได้แก่ การร่วมคิด การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินการ การร่วมติดตามและประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งได้ให้ความหมายของแต่ละข้อดังนี้

6.2.1. การร่วมคิด หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการวิธีการติดตามผล การตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรม โครงการสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์

6.2.2 การร่วมตัดสินใจ หมายถึง เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือเรียบร้อยแล้วต่อมาจะต้องร่วมกันตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือ เหมาะสมที่สุด

6.2.3 การร่วมดำเนินการ หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ เช่น ร่วมออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์เป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ

6.2.4 การร่วมติดตามและประเมินผล หมายถึง เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้ว ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจตราดูแลรักษา วิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินการ รวมทั้งค้นหาข้อดีข้อเสีย เพื่อปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

6.2.5 การร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการรับผล ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ทั้งประโยชน์และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการ ทั้งด้าน วัตถุประสงค์ได้แก่ การเพิ่มผลผลิต รายได้ อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ด้านบุคคล ได้แก่ เกิดพลังอำนาจในการต่อรอง เกิดการรับรู้ศักยภาพของตนเอง นับถือตนเอง และเกิด ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน

6.3 กระบวนการมีส่วนร่วม

บำเพ็ญ เขียวหวาน (2551, น.95) กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

6.3.1 การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน เป็นการกระตุ้นให้ชาวบ้านได้ร่วมกันเรียนรู้สถานการณ์ชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม หรือข้อมูลด้านกายภาพชีวภาพ สังคม เศรษฐกิจ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน

6.3.2 การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและวางแผน โดยมุ่งให้เกิดการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นในการวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ กำหนดลำดับ

ความสำคัญ กำหนดเป้าหมาย เพื่อการกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางในการดำเนินงานและ ทรัพยากรที่ต้องใช้ผู้รับผิดชอบ รวมทั้งแนวทางในการติดตามประเมินผล

6.3.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการร่วมดำเนินการสนับสนุน ด้านแรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เงินทุน หรือการเข้าร่วมบริหารงาน การประสานงาน และดำเนินการขอ ความช่วยเหลือสนับสนุนจากภายนอก

6.3.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนา เพื่อให้ทราบถึง ปัญหาอุปสรรคต่างๆและนำมาซึ่งความร่วมมือกันดำเนินการหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆรวมถึง บทเรียนจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นได้ทันทีและระยะต่อไป

6.3.5 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอา กิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของ บุคคล กลุ่ม ชุมชน และสังคมเพื่อการแจกจ่ายผลประโยชน์การพัฒนาอย่างยุติธรรม รวมถึงเป็นการ เพิ่มระดับการพึ่งพาตนเอง

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมที่ดีที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในทุก กระบวนการ ตั้งแต่การศึกษาศาสนาการณภายใน การวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ การวางแผนการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การติดตามประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งล้วนแล้วแต่มี ความสำคัญในทุกกระบวนการเพื่อการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จ

6.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

ศรีสกุล อุทัยธรรม (2543, น.15) ได้เสนอปัจจัยการมีส่วนร่วมไว้ 3 ประการ คือ

6.4.1 ปัจจัยของสิ่งจูงใจ หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ใดๆ นั้น จะมีเหตุผลสำคัญ คือ ประการแรกมองว่า จะได้รับผลตอบแทนในสิ่งที่ทำไปและ ประการที่สองการได้รับการบอกกล่าว หรือได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจ เป็นตัวนำ

6.4.2 ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางในการเข้าร่วม หมายถึง การ มองเห็นช่องทางในการมีส่วนร่วม และมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับหลังจากการมีส่วนร่วม ดังนั้น พื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางมีส่วนร่วม ควรมีลักษณะดังนี้ ประการแรกเปิดโอกาสให้ ทุกคนในชุมชนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ประการที่สองมี

กำหนดเวลาชัดเจนแน่นอน เพื่อให้ผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมได้กำหนดเงื่อนไขตามสภาพที่เป็นจริงของตนได้ และประการที่สาม มีการกำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

6.4.3 ปัจจัยด้านอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และผลประโยชน์ของกิจกรรมได้

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม คือ สิ่งจูงใจ โอกาสและช่องทางการมีส่วนร่วม ผู้ที่มีส่วนร่วมสามารถร่วมกำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินกิจกรรม และผลประโยชน์ได้

6.5 แนวทางสร้างการมีส่วนร่วม

นเรศ ทิพยศ (2549, น.35-36) เสนอยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) สามารถทำได้หลายวิธีต่อไปนี้

- 1.1) การเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่างๆ
- 1.2) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน
- 1.3) การจัดทัศนศึกษาดูงาน การเชิญผู้มีประสบการณ์มาให้ข้อคิดเห็น และแลกเปลี่ยนแนวคิดและประสบการณ์
- 1.4) การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่างๆ
- 1.5) การลงมือปฏิบัติจริง
- 1.6) การถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. การพัฒนาผู้นำและเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความรู้หรือความสามารถที่มีอยู่ จะช่วยให้ผู้นำสามารถริเริ่มกิจกรรม การแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมการพัฒนาได้โดย

- 2.1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน จะเป็นที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างและชัดเจนขึ้น
- 2.2) การสนับสนุนให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

2.3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและการจัดองค์กรร่วมกัน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2556, น.24- 47) กล่าวถึง หลักการมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชน ชุมชน หรือกลุ่มคนเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางพัฒนาและมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผล แผนงาน โครงการต่างๆ ของกลุ่มหรือองค์กร

(1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา เพื่อค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาขององค์กรหรือกลุ่ม ถ้าไม่ทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาจะทำให้การแก้ไขไร้ประโยชน์

(2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การวางแผนจะช่วยให้องค์กรหรือกลุ่มรู้จักวิธีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆมาใช้ในการวางแผน

(3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน สมาชิกขององค์กรหรือกลุ่มอาจมีฐานะที่แตกต่างกันแต่อาจมีแรงงานของตนที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้องค์กรหรือกลุ่มสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

(4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาองค์กรหรือกลุ่ม ถ้าหากการติดตามประเมินผลขาดการมีส่วนร่วมจะทำให้ไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำเป็นอย่างไร ได้รับผลดีหรือได้รับผลประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปจึงอาจจะประสบความยากลำบาก

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วม ได้แก่ การจัดการกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาผู้นำเครือข่ายเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขึ้นส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จ

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นที่ต้องกล่าวถึงได้แก่ สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน สภาพการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของ

สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ความต้องการในการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

7.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชน

7.1.1 เพศ

ทรงศักดิ์ สีหานาค (2562, น.53) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตราด พบว่า สมาชิกร้อยละ 65.6 เป็นเพศหญิง

สวิชญา สมบุญโสด (2561, น.59) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง พบว่าสมาชิกวิสาหกิจร้อยละ 86.5 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 13.5 เป็นเพศชาย

ธัญญ์รวิ ธนศิริพูลภัทร์ (2555, น.47) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 71.5 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 28.5 เป็นเพศชาย

สรินญา ภูมิภู (2550, น.30) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการแปรรูปทางการเกษตรในจังหวัดลำปาง พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 56.45 เป็นเพศหญิง และ ร้อยละ 43.55 เป็นเพศชาย

7.1.2 อายุ

ทรงศักดิ์ สีหานาค (2562, น.54) พบว่า สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 51.41 ปี

สวิชญา สมบุญโสด (2561, น.59) พบว่าสมาชิกอายุเฉลี่ย 56.75 ปี

สรินญา ภูมิภู (2550, น.30) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีอายุเฉลี่ย 51.17 ปี

7.1.3 ระดับการศึกษา

ทรงศักดิ์ สีหานาค (2562, น.54) พบว่า ร้อยละ 80.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา

สวิชญา สมบุญโสด (2561, น.60) พบว่า ร้อยละ 75.0 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนจบการศึกษาระดับประถมศึกษา

สรินญา ภูมิภู (2550, น.31) พบว่าร้อยละ 62.58 สมาชิกส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา

7.1.4 สถานภาพ

ธัญญ์รวิ ธนศิริพูลภัทร์ (2555, น.46-47) พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจำนวนร้อยละ 72.2 มีสถานภาพสมรส

7.1.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ชญ์ญ์วี ธนศิริพุกภัทร์ (2555, น.46-47) พบว่ามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.91 คน

เสาวภา สวัสดิ์มงคล (2555, น.39) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่ามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.36 คน

7.1.6 การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น

สวิชญา สมบุญโสด (2561, น.61) พบว่า ร้อยละ 26.0 เป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ

ชญ์ญ์วี ธนศิริพุกภัทร์ (2555, น.51-52) พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจำนวนร้อยละ 100 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

7.1.7 การประกอบอาชีพ

ทรงศักดิ์ สีหานาค (2562, น.56) พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 64.8 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

สวิชญา สมบุญโสด (2561, น.63) พบว่า ร้อยละ 76.4 ประกอบอาชีพหลักเป็นเกษตรกร และร้อยละ 40.9 ประกอบอาชีพรองรับจ้างทั่วไป

เสาวภา สวัสดิ์มงคล (2555, น.45-46) พบว่า ร้อยละ 58.5 สมาชิกประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก และร้อยละ 44.7 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง

7.1.8 รายได้ของครัวเรือน

ทรงศักดิ์ สีหานาค (2562, น.58) พบว่าสมาชิกมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 135,703.12 บาทต่อปี

สวิชญา สมบุญโสด (2561, น.63) พบว่า สมาชิกมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 49,400 บาทต่อปี

บุญเดือน กอกุลจันทร์ (2555, น.59) ศึกษาเรื่องการทำงานวิสาหกิจชุมชนอำเภอคอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าสมาชิกมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 174,607.14 บาทต่อปี

เสาวภา สวัสดิ์มงคล (2555, น.47) พบว่าสมาชิกมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 125,042.55 บาทต่อปี

7.1.9 จำนวนแรงงานในครัวเรือน

สวิชญา สมบุญโสด (2561, น.63) พบว่า มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ยครัวเรือนละ 2.5 คน

เสาวภา สวัสดิมงคล (2555, น.87) พบว่า มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.63 คน
 สริญญา ภูมิภู (2550, น.32) พบว่า มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.22 คน

7.1.10 ระยะเวลาเข้าร่วมการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ

สวิชญา สมบุญโสด (2561, น.61) พบว่า มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 10.86 ปี
 บุญเดือน กอกุลจันทร์ (2555, น.59) พบว่า มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม
 เฉลี่ย 5.32 ปี

เสาวภา สวัสดิมงคล (2555, น.40) พบว่า มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 4.13 ปี

7.2 สภาพการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

7.2.1 สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

สวิชญา สมบุญโสด (2561, น.118) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความ
 คิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนว่ามีความเหมาะสมมากใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต
 และการบริหารจัดการ มีความเหมาะสมปานกลางใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการตลาดและด้านการเงิน

บุญเดือน กอกุลจันทร์ (2555, น.61) พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่ประเมินศักยภาพ
 ที่อยู่ในระดับดี จะมีการดำเนินงาน ด้านบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงินที่ดี

7.2.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

สวิชญา สมบุญโสด (2561, น.111) พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมใน
 ภาพรวมอยู่ที่ระดับปานกลาง มีส่วนร่วมมากที่สุดในด้านกรดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนโดยการเป็น
 ผู้ผลิตสินค้าหรือบริการของกลุ่ม มีส่วนร่วมในลำดับรองลงมาได้แก่ ด้านการวางแผนและกำหนดทิศทาง
 ของวิสาหกิจชุมชน ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการติดตามและ
 ประเมินผล ตามลำดับ

เสาวภา สวัสดิมงคล (2555, น.51-60) พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการ
 ประเมินศักยภาพระดับดี มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระดับมากในภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน โดยสามารถ
 เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยของ การมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ได้แก่ ผลประโยชน์ การดำเนินงาน การ
 วางแผน และการประเมินผล

7.3 ความต้องการในการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน

ทรงศักดิ์ สีหาค (2562, น.71-72) พบว่า การส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
 ที่เหมาะสมต้องมีการวางแผนในด้านการถ่ายทอดความรู้ แสวงหาความรู้ใหม่ทั้งภายในและภายนอก
 ชุมชน

สวิขญา สมบุญโสศ (2561, น.119) พบว่า ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมในระดับมาก

7.3.1 ด้านความต้องการความรู้ในการส่งเสริม

สวิขญา สมบุญโสศ (2561, น.119-120) พบว่า สมาชิกมีความต้องการความรู้ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตมากที่สุด โดยมีความต้องการประเด็นความรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและระบบรับรองคุณภาพมากที่สุด รองลงมาสมาชิกมีความต้องการความรู้ด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ตามลำดับ

7.3.2 ด้านความต้องการวิธีการในการส่งเสริม

สวิขญา สมบุญโสศ (2561, น.119) พบว่า ในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละวิธีการพบว่า มีความต้องการระดับมาก ในวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม โดยการศึกษาดูงานมากที่สุด รองลงมาได้แก่ วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลและแบบมวลชน ตามลำดับ

ประทีป สีหานาม (2550, น.76-77) ศึกษาความต้องการส่งเสริมของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกายในจังหวัดขอนแก่น พบว่า สมาชิกมีความต้องการในระดับมากในวิธีการตรวจเยี่ยมและให้คำแนะนำในพื้นที่ การฝึกอบรม การสาธิต การจัดประกวด และการแจกเอกสารให้คำแนะนำ

7.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

7.4.1 ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สรินญา ภูมิภู (2550, น.67) พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัญหามากที่สุดในการขาดเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม

ชงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, อุทิศ สังขรัตน์ (2556, น.54-56) ศึกษาเรื่องแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ได้วิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนได้ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการตลาด เพราะไม่มีความรู้ในการจัดการทางการตลาด เช่น ช่องทางการจัดจำหน่าย การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การทำตลาดต่างประเทศเพราะขาดความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศ 2) ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน เพราะไม่มีระบบบัญชีที่ดี ทำให้ไม่สามารถคำนวณต้นทุนการผลิตที่แท้จริงได้ การตั้งราคาขายจึงเกิดจากการประมาณการ และจากประสบการณ์ ส่วนด้านการเงิน เช่นการขาดกระแสเงินสด ขาดเงินทุนเพื่อการขยายกิจการ

ชัยณัฐวี ธนศิริพุทธภัทร์ (2555, น.65) พบว่า สมาชิกมีปัญหาด้านการรวมกลุ่มและกำหนดหน้าที่ของสมาชิกซึ่งจะให้ความสำคัญเฉพาะเครือญาติเท่านั้น ขาดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพกับหน่วยงานภายนอก ขาดความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งในด้าน

การแปรรูปการบรรจุหีบห่อและขาดเงินทุนในการพัฒนา ขาดการมีส่วนร่วมด้านการตลาด และขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน

7.4.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ธัญญ์วี ธนศิริพลภักดิ์ (2555, น.65) พบว่า สมาชิกได้ให้ข้อเสนอแนะว่า 1) ด้านการรวมกลุ่ม ควรมีการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนร่วมกับการจัดทำข้อตกลงระเบียบข้อบังคับ กติกา หรือกฎเกณฑ์ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน วางแผนกิจกรรมร่วมกันในการทำกิจกรรมกลุ่ม ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มและพัฒนาให้มีความรู้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยสมาชิกกลุ่มศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จ 2) ด้านการตลาด สมาชิกวิสาหกิจชุมชนทุกคนควรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดราคาของผลิตภัณฑ์ แหล่งจำหน่ายสินค้า และมีส่วนในการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตและเครือข่ายการตลาด และเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอกชุมชน 3) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการเงินทุนและทรัพยากรของกลุ่ม สมาชิกทุกคนควรได้รับการอบรมเรื่องบรรจุภัณฑ์และอบรมการดำเนินการผลิตการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และร่วมกันวิเคราะห์ความต้องการผลิตภัณฑ์ของตลาด ตลอดจนถึงการวางแผนการผลิต การจัดการใช้วัตถุดิบและการกำหนดแหล่งที่มาของวัตถุดิบ และให้ความรู้การกำหนดราคา คัดค้านวมกำไร ขาดทุนและหาแหล่งสนับสนุนเงินทุนและสินเชื่อแลกเปลี่ยนเครือข่ายการเรียนรู้

ศรียุญา ภูมิภู (2550, น.68) พบว่า สมาชิกให้ข้อเสนอแนะว่ารัฐบาลควรสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนให้แก่กลุ่ม รวมไปถึงการให้ความรู้และฝึกอบรมด้านการตลาด การบริหารจัดการทุน การผลิตและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจและควรส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มมากขึ้น

7.5 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ทรงศักดิ์ สีหาค (2562, น.69) พบว่า แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีประเด็นที่สำคัญอันดับแรก คือ ด้านการวางแผน ได้แก่ ส่งเสริมให้มีการวางแผน 1) การถ่ายทอดความรู้ในการส่งเสริมคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดภูมิปัญญา และผลักดันให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับยุคสมัย 2) การแสวงหาความรู้ใหม่ภายในและภายนอกชุมชน 3) การชี้แจงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกให้เข้าใจในทิศทางเดียวกัน

สวิชญา สมบุญโสด (2561, น.121) พบว่า แนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการว่า 1) ควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ นำความรู้ที่แต่ละคนมี มาผสมผสานกันเพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา กลุ่ม

2) เสริมสร้างความรู้ทั้งด้านเทคโนโลยีการผลิต การรับรองคุณภาพ การตลาด การบัญชี การเงิน และองค์ความรู้ที่จำเป็นในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต 3) สร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นแรงจูงใจด้านผลประโยชน์ และการได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน และเสนอแนวทางการพัฒนาด้านการตลาด ได้แก่ 1) จัดทำแผนความต้องการในการพัฒนาตลาด 2) สร้างเครือข่ายด้านการตลาด 3) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจ และดึงดูดลูกค้า 4) สร้างนักการตลาดของกลุ่มหรือของเครือข่าย

สัจจา บรรจงศิริ, บุญญฤทธิ์ มุ่งจงกลาง และปาลีรัตน์ การดี (2554,น.196) ศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวถึงแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนในระดับท้องถิ่นว่าควรให้การสนับสนุนในด้านการเงิน เช่น การสนับสนุนสินเชื่อปลอดดอกเบี้ย งบประมาณที่จำเป็นต่อการผลิตสินค้าและบริการและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามความเหมาะสม

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเพื่อนำไปกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ได้ดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น การประกอบอาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ครัวเรือนต่อปี แรงงานในครัวเรือน และระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2. สภาพการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. ความต้องการในการส่งเสริมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งด้านวิธีการส่งเสริมและความรู้ในการส่งเสริม

4. ปัญหา ข้อเสนอแนะ และแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งผลการวิจัยเหล่านี้เป็นแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินการและความยั่งยืนภายในกลุ่มต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย การศึกษาในครั้งนี้จะใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ตามระเบียบวิธีการวิจัย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดมีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษานครั้งนี้เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยเจาะจงกลุ่มที่มีศักยภาพในการดำเนินงานซึ่งพิจารณาจากผลการประเมินศักยภาพที่อยู่ในระดับดีและการต่อทะเบียนวิสาหกิจปี พ.ศ. 2563 มี 19 กลุ่ม จำนวน 320 คน (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2563) เพื่อเป็นตัวแทนในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเสนอแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน (ตั้งรายละเอียดตารางที่ 3.1)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานครั้งนี้เป็นวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีดังนี้

1.2.1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการประมาณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05

$$n = \frac{N}{1 + (Ne)^2}$$

กำหนดให้	n	=	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	=	จำนวนประชากรทั้งหมด
	e	=	ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้
แทนค่า	N	=	320
	e	=	0.05
	n	=	$\frac{320}{1 + 320 (0.05)^2} = 177.7777$

ในที่นี้จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 178 คน

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากตามสัดส่วนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินงานแต่ละกลุ่ม โดยคำนวณเทียบอัตราส่วนจำนวนกลุ่มตัวอย่างดังนี้ ตัวอย่างวิธีการคำนวณ จำนวนวนประชากร 320 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 178 คน

ถ้าจำนวนประชากรกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์บ้านไร่ ต.แม่เงิน 24 คน

$$\text{จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน} = \frac{24 \times 178}{320} = 13.35 \text{ คน}$$

ดังนั้น จำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์บ้านไร่ ต.แม่เงิน เท่ากับ 14 คน

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ในการศึกษา

ที่	ชื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	กลุ่มมันแกวสามเหลี่ยมทองคำ	32	15
2	กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรพระราชดาเงา	31	15
3	กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์บ้านไร่ ต.แม่เงิน	24	14
4	กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมครบวงจรบ้านสันธาตุ	22	12
5	กลุ่มออนซอนเคย์โฮมสเตย์ทำขันทอง	22	12
6	กลุ่มผลิตข้าวกล้องเพื่อสุขภาพ	20	12
7	กลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนตำบลศรีคอนมูล	20	12
8	กลุ่มไข่เค็มปลอดสารบ้านศรีบุญยืน	20	12
9	กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านทุ่งฟ้าฮ่ามโยนก	17	10
10	กลุ่มผู้เลี้ยงสุกรบ้านป่าสักน้อย	16	9
11	กลุ่มกาแฟตำบลแม่เงิน	14	8
12	กลุ่มท่องเที่ยวเพื่อสังคมเชิงแสน	14	8
13	กลุ่มแปรรูปถนอมอาหารเต้าหู้ยี้บ้านแม่แอบ	12	7
14	กลุ่มโคเนื้อสามเหลี่ยมทองคำ	12	7
15	กลุ่มต้นธงสุรกลั่น	10	6
16	กลุ่มแปรรูปปลาบ้านทุ่งฟ้าฮ่าม	10	6
17	กลุ่มแปรรูปพริกป่าสักน้อย	9	5
18	กลุ่มเลี้ยงไก่ดำ (ฟาร์มสุข)	8	4
19	กลุ่มภูมิปัญญาพืชสมุนไพร	7	4
	รวม	320	178

ที่มา : ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2563)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structural Interview) ประกอบด้วย คำถามเป็นแบบปลายปิด และปลายเปิด โดยแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1.1. สภาพทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ

1.2. สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ต่อปี จำนวนแรงงานในครัวเรือน และระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

2.1 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เป็นการสัมภาษณ์ระดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงิน โดยเป็นคำถามให้เลือกตอบ โดยให้คะแนนในแต่ละข้อ ดังนี้

มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
มีความเห็นด้วยในระดับมาก	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
มีความเห็นด้วยในระดับน้อย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
มีความเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

2.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ โดยจะให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

มีส่วนร่วมระดับมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
มีส่วนร่วมระดับมาก	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
มีส่วนร่วมระดับปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
มีส่วนร่วมระดับน้อย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
มีส่วนร่วมระดับน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

ตอนที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน

ความต้องการในการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชนเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ โดยจะให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

มีความต้องการระดับมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
มีความต้องการระดับมาก	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
มีความต้องการระดับปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
มีความต้องการระดับน้อย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
มีความต้องการระดับน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

4.1 ปัญหาของสมาชิกในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน และด้านอื่นๆ มีลักษณะคำถามที่กำหนดให้เลือกตอบ เป็นลักษณะคำถามแบบปลายปิด ซึ่งการให้คะแนนระดับของปัญหาในคำถามปลายปิด แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่

มีปัญหาระดับมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
มีปัญหาระดับมาก	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
มีปัญหาระดับปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
มีปัญหาระดับน้อย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
มีปัญหาระดับน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

4.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน และด้านอื่นๆ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ โดยจะให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

มีความสำคัญระดับมากที่สุด	มีค่าเท่ากับ	5	คะแนน
มีความสำคัญระดับมาก	มีค่าเท่ากับ	4	คะแนน
มีความสำคัญระดับปานกลาง	มีค่าเท่ากับ	3	คะแนน
มีความสำคัญระดับน้อย	มีค่าเท่ากับ	2	คะแนน
มีความสำคัญระดับน้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ	1	คะแนน

2.2 การสร้างและทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

2.2.1 การใช้แบบสัมภาษณ์ สำหรับสัมภาษณ์สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1) ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- (1) แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
- (2) การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- (3) บริบทชุมชนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
- (4) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
- (5) แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร
- (6) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- (7) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างแบบสัมภาษณ์ นำผลการศึกษาค้นคว้า ตามข้อ 1) มากำหนดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2.2 การทดสอบความตรงตามเนื้อหา (Validity) โดยนำเสนอเครื่องมือกับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและตรงของเนื้อหา จากนั้นจึงปรับแต่งแก้ไขตามข้อเสนอแนะให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ตรงตามเนื้อหามากที่สุด และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (IOC) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนข้อคำถาม ดังนี้

คะแนน +1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อสอบวัดวัตถุประสงค์/เนื้อหานั้น
คะแนน 0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อสอบวัดวัตถุประสงค์/เนื้อหานั้น
คะแนน -1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อสอบไม่วัดวัตถุประสงค์/เนื้อหานั้น

นำข้อมูลที่ได้จากการให้คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านขึ้นไป หาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC : Index of Item Objective Conguence) จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	คือ	ดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง -1 ถึง +1
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การตัดสินค่า IOC ถ้ามีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ตรง วัตถุประสงค์ หรือตรงตามเนื้อหานั้น แสดงว่า ข้อคำถามข้อนั้นใช้ได้ แต่ถ้าค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

2.2.3 ทดสอบค่าความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์ โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการ ทดสอบ กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย นำผลการสัมภาษณ์ ไปทดสอบ หาค่าความเที่ยง (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach)

โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดสอบ (pretest) กับเกษตรกรที่มี ลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 ราย นำผลการสัมภาษณ์ไปทดสอบ หาค่าความเที่ยง (reliability consistency) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach's alpha) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปผลการทดสอบมีดังนี้

- 1.) ตอนที่ 2.1 ระดับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.957
- 2.) ตอนที่ 2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.942
- 3.) ตอนที่ 3 ระดับความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.965
- 4.) ตอนที่ 4.1 ระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.907
- 5.) ตอนที่ 5 ระดับความสำคัญของแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.982

สรุปภาพรวมของแบบสัมภาษณ์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่า เท่ากับ 0.950 Carmines และ Zeller (1986, น.51) อ้างถึงใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2557, น.67) สำหรับค่าความ เที่ยงที่เหมาะสมนั้น แนะนำโดยทั่วไปแล้วค่าความเที่ยงของเครื่องมือวัดควรมีค่า ไม่ต่ำกว่า 0.80 ซึ่งแสดงว่าแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาที่อยู่ใน เกณฑ์ที่สูงกว่าค่าที่เหมาะสมจึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.2.4 นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์จากสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 178 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ ในระหว่างเดือนสิงหาคม 2563 – กรกฎาคม 2564 มีการดำเนินงาน ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนตามแนวทางของ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2560, น. 80-82) ดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยมีการเตรียมการก่อนออกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการวิจัย ในเรื่องต่อไปนี้เป็น การกำหนดวัน เวลา และสถานที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยมีการกำหนดวัน เวลาสถานที่ที่ดำเนินการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งมีการนัดหมายล่วงหน้ากับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

3.1.1 การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเก็บข้อมูล และการเดินทาง เช่น แบบสัมภาษณ์ ปากกา และยานพาหนะ

3.2 ขั้นการสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูล ดังนี้

3.2.1 แนะนำตัวผู้เก็บข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตัวว่าเป็นใคร ทำอะไร ที่ไหน และมาทำอะไรให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์รู้จักก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจและเป็นกันเองกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

3.2.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับผู้ตอบ แบบสัมภาษณ์อย่างไร และชี้แจงความสำคัญของข้อมูลงานวิจัยแก่ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วน

3.2.3 เริ่มดำเนินการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

3.3 ขั้นสิ้นสุดของการสัมภาษณ์ มีแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

3.3.1 การทบทวนความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยทบทวนความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลเมื่อสิ้นสุดของการสัมภาษณ์

3.3.2 กล่าวขอบคุณ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล และผู้เกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้องจัดหมวดหมู่และลงรหัส เพื่อประมวลผลและใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยใช้สถิติ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

2.1 วิเคราะห์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์โดยใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และการแปลความหมายระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์ประเมิน คะแนนเฉลี่ย ใช้ค่าน้ำหนักเฉลี่ย แปลผลได้ ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 คะแนน หมายถึง มีระดับความคิดเห็นมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน หมายถึง มีระดับความคิดเห็นปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน หมายถึง มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

2.2 วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ แปลความหมายของคะแนนตามค่าเฉลี่ย ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 คะแนน หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมมาก

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมน้อย

ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน หมายถึง มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความต้องการการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์โดยใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ

และการแปลความหมายระดับการมีส่วนร่วม ตามเกณฑ์ประเมิน คะแนนเฉลี่ย ใช้ค่าน้ำหนักเฉลี่ย แปลผลได้ ดังนี้

- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีระดับความต้องการมากที่สุด
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 คะแนน หมายถึง มีระดับความต้องการมาก
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน หมายถึง มีระดับความต้องการปานกลาง
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน หมายถึง มีระดับความต้องการน้อย
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน หมายถึง มีระดับความต้องการน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินงาน วิเคราะห์โดยใช้สถิติ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุดส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และการแปลความหมายระดับปัญหาในการดำเนินงาน ตามเกณฑ์ประเมิน คะแนนเฉลี่ย ใช้ค่าน้ำหนักเฉลี่ย แปลผลได้ ดังนี้

- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีระดับปัญหามากที่สุด
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 คะแนน หมายถึง มีระดับปัญหามาก
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน หมายถึง มีระดับปัญหาปานกลาง
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน หมายถึง มีระดับปัญหาน้อย
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน หมายถึง มีระดับปัญหาน้อยที่สุด

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์โดยใช้สถิติ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุดส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และการแปลความหมายระดับการมีส่วนร่วม ตามเกณฑ์ประเมิน คะแนนเฉลี่ย ใช้ค่าน้ำหนักเฉลี่ย แปลผลได้ ดังนี้

- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 คะแนน หมายถึง มีระดับความสำคัญมากที่สุด
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 คะแนน หมายถึง มีระดับความสำคัญมาก
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 คะแนน หมายถึง มีระดับความสำคัญปานกลาง
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 คะแนน หมายถึง มีระดับความสำคัญน้อย
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 คะแนน หมายถึง มีระดับความสำคัญน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บรวบรวม ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 178 ราย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และนำเสนอ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 ศึกษาการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 ศึกษาความต้องการในการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 4 ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 5 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจ ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีสภาพพื้นฐานทางสังคมเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ผล การวิเคราะห์สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิเคราะห์ปรากฏผล ดังตาราง ที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

n = 178		
สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	52	29.2
หญิง	126	70.8

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 178		
สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 35	12	6.8
36-45	27	15.2
46-55	83	46.6
56-65	38	21.3
มากกว่าหรือเท่ากับ 66	18	10.1
ต่ำสุด = 25 ปี สูงสุด = 77 ปี		
ค่าเฉลี่ย = 52.16 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.027		
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้ศึกษา	13	7.3
ระดับประถมศึกษา	34	19.1
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	43	24.2
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)	43	24.2
ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	20	11.2
ระดับระดับปริญญาตรี	22	12.3
อื่นๆ (ปริญญาโท)	3	1.7
สถานภาพสมรส		
โสด	14	7.9
สมรส	144	80.9
หม้าย/หย่าร้าง	20	11.2
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
1	3	1.7
2	31	17.3
3	57	32.0
4	64	36.0

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 178

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)		
5	19	10.7
6	3	1.7
8	1	0.6
ต่ำสุด = 1 คน สูงสุด = 8 คน		
ค่าเฉลี่ย = 3.44 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.062		
การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น		
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	53	29.8
กลุ่มส่งเสริมอาชีพ	49	27.5
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	63	35.4
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	48	27.0
กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	106	59.6
กลุ่ม Young Smart Farmer	1	0.6

จากตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

เพศ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 70.8 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 29.2 เป็นเพศชาย

อายุ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 46.6 มีอายุระหว่าง 46-55 ปี รองลงมา ร้อยละ 21.3 มีอายุระหว่าง 56-65 ปี ร้อยละ 15.2 มีอายุระหว่าง 36-45 ปี ร้อยละ 10.1 มีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 66 ปี และร้อยละ 6.8 มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 35 ปี ตามลำดับ โดยมีอายุต่ำสุด 25 ปี อายุสูงสุด 77 ปี และมีอายุเฉลี่ย 52.16 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 24.2 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) รองลงมา ร้อยละ 19.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 12.3 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 11.2 จบระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) ร้อยละ 7.3 ไม่ได้เรียน และร้อยละ 1.7 จบการศึกษาระดับปริญญาโทตามลำดับ

สถานภาพสมรส พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 80.9 มีสถานภาพสมรส รองลงมาร้อยละ 11.2 มีสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง และร้อยละ 7.9 มีสถานภาพโสด ตามลำดับ

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 36.0 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 4 คน รองลงมา ร้อยละ 32.0 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 3 คน ร้อยละ 17.3 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 2 คน ร้อยละ 10.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 5 คน ร้อยละ 1.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 1 คน และ 6 คน และร้อยละ 0.6 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 8 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 8 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.44 คน

การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 59.6 เป็นกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. รองลงมา ร้อยละ 35.4 เป็นกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 29.8 เป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 27.5 เป็นกลุ่มส่งเสริมอาชีพ ร้อยละ 27.0 เป็นกลุ่มสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 0.6 เป็นกลุ่ม Young Smart Farmer ตามลำดับ

1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เกี่ยวกับ อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ของครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน และระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งผลการวิเคราะห์สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ปรากฏผล ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

n = 178		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
เกษตรกรรวม	105	59.0
รับราชการ	5	2.8
พนักงานหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ	7	3.9

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 178		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
พนักงานบริษัทเอกชน	1	0.6
ค้าขาย	28	15.7
ธุรกิจส่วนตัว	26	14.6
รับจ้างทั่วไป	6	3.4
อาชีพเสริม		
เกษตรกรรม	66	37.1
รับจ้างทางการเกษตร	12	6.7
ค้าขาย	75	42.1
ธุรกิจส่วนตัว	2	1.1
รับจ้างทั่วไป	77	43.3
รายได้ของครัวเรือน (บาทต่อปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000	3	1.7
50,001- 100,000	40	22.5
100,001- 150,000	45	25.3
150,001- 200,000	39	21.8
200,001- 250,000	26	14.7
มากกว่าหรือเท่ากับ 250,001	25	14.0
ต่ำสุด = 30,000 บาท สูงสุด = 600,000 บาท		
ค่าเฉลี่ย = 179,540.00 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.014		
จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน)		
1	25	14.0
2	130	73.1
3	20	11.2
4	3	1.7
ต่ำสุด = 1 คน สูงสุด = 4 คน		
ค่าเฉลี่ย = 2.00 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.567		

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 178		
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน (ปี)		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5	94	52.8
6 -10	45	25.2
11 - 15	29	16.3
มากกว่าหรือเท่ากับ 16	10	5.7
ต่ำสุด = 2 ปี สูงสุด = 16 ปี		
ค่าเฉลี่ย = 6.87 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 4.445		

จากตารางที่ 4.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลการวิเคราะห์
ดังนี้

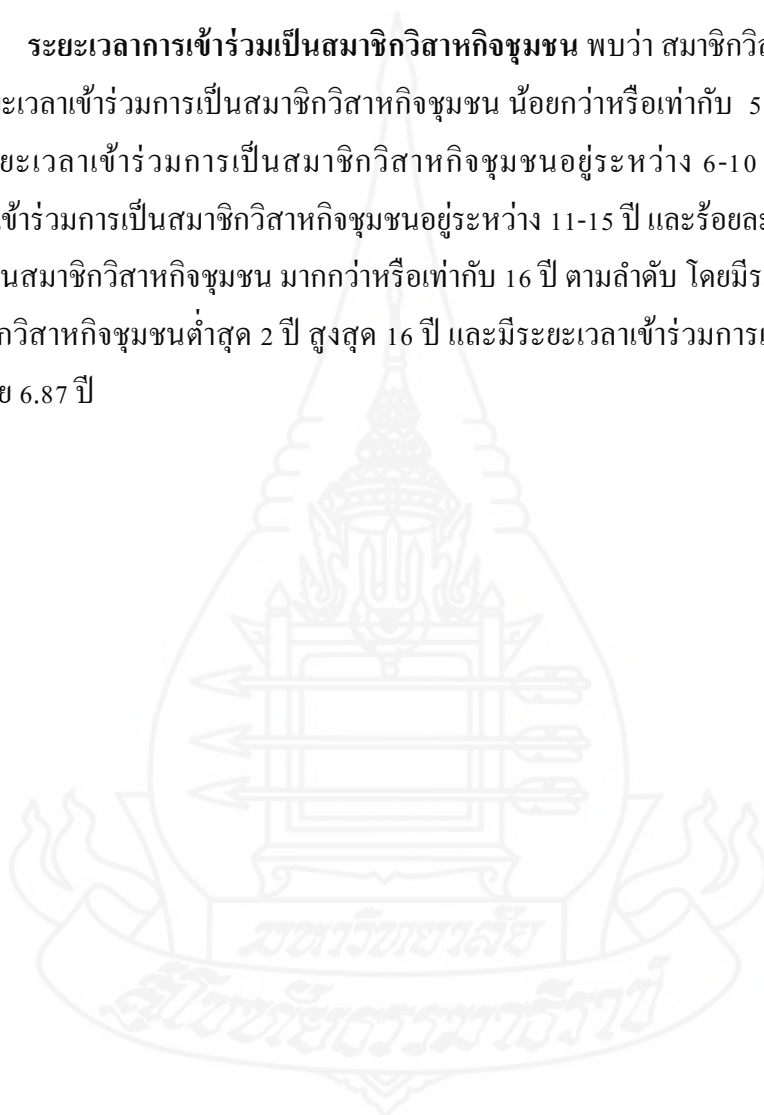
อาชีพหลัก พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 59.0 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมา ร้อยละ 15.7 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 14.6 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 3.9 ประกอบอาชีพพนักงานหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 3.4 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 2.8 ประกอบอาชีพข้าราชการ และ ร้อยละ 0.6 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ตามลำดับ

อาชีพเสริม พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 43.3 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมา ร้อยละ 42.1 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 37.1 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 6.7 ประกอบอาชีพรับจ้างทางการเกษตร และ ร้อยละ 1.1 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ตามลำดับ

รายได้ของครัวเรือน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 25.3 มีรายได้ของครัวเรือน อยู่ระหว่าง 100,001- 150,000 บาทต่อปี รองลงมา ร้อยละ 22.5 มีรายได้ของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 50,001- 100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 21.8 มีรายได้ของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 150,001- 200,000 บาทต่อปี ร้อยละ 14.7 มีรายได้ของครัวเรือนอยู่ระหว่าง 200,001- 250,000 บาทต่อปี ร้อยละ 14.0 มีรายได้ของครัวเรือนมากกว่าหรือเท่ากับ 250,001 บาทต่อปี และ ร้อยละ 1.7 มีรายได้ของครัวเรือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50,000 บาทต่อปี ตามลำดับ โดยมีรายได้ของครัวเรือนต่ำสุด 30,000 บาทต่อปี สูงสุด 600,000 บาทต่อปี และรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 179,540 บาทต่อปี

จำนวนแรงงานในครัวเรือน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 73.1 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 2 คน รองลงมา ร้อยละ 14.0 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 1 คน ร้อยละ 11.2 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 3 คน และ ร้อยละ 1.7 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 4 คน ตามลำดับ โดยมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 4 คน และจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.00 คน

ระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 52.8 มีระยะเวลาเข้าร่วมการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี รองลงมา ร้อยละ 25.2 มีระยะเวลาเข้าร่วมการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอยู่ระหว่าง 6-10 ปี ร้อยละ 16.3 มีระยะเวลาเข้าร่วมการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอยู่ระหว่าง 11-15 ปี และร้อยละ 5.7 มีระยะเวลาเข้าร่วมการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มากกว่าหรือเท่ากับ 16 ปี ตามลำดับ โดยมีระยะเวลาเข้าร่วมการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 16 ปี และมีระยะเวลาเข้าร่วมการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 6.87 ปี

ตอนที่ 2 ศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

2.1 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ระดับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ประกอบไปด้วยการดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงิน ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ปรากฏผล ดังตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ประเด็น	ระดับการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	(จำนวน (คน)/ร้อยละ)							
	5	4	3	2	1			
1.ด้านการบริหารจัดการ						3.63 (0.709)	มาก	2
1.1 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน						3.70 (0.698)	มาก	2
1) การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานชัดเจน	23 (12.9)	93 (52.2)	62 (34.8)	0 (0)	0 (0)	3.78 (0.657)	มาก	4
2) การกำหนดแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและเหมาะสม	11 (6.2)	60 (44.9)	87 (48.9)	0 (0)	0 (0)	3.57 (0.608)	มาก	5
3) การชี้แจงแผนการดำเนินงานแก่กรรมการและสมาชิก	37 (20.8)	81 (45.5)	54 (30.3)	6 (3.4)	0 (0)	3.83 (0.789)	มาก	3
4) การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้ หรือแผนที่ได้ปรับปรุงตามสถานการณ์	5 (2.8)	63 (35.4)	101 (56.7)	9 (5.1)	0 (0)	3.35 (0.624)	ปานกลาง	7

n = 178

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับการดำเนินงาน (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
5) การกำหนดโครงสร้าง และการแบ่งหน้าที่ของ คณะกรรมการและ สมาชิกในการดำเนินงาน	51 (28.7)	104 (58.4)	15 (8.4)	8 (4.5)	0 (0)	4.11 (0.735)	มาก	1
6) การกำหนด กฎระเบียบข้อตกลงที่ทุก คนรับทราบ ปฏิบัติได้	28 (15.7)	105 (59.0)	38 (21.3)	4 (2.2)	3 (1.7)	3.84 (0.769)	มาก	2
7) การจัดลำดับการ ดำเนินงานก่อนหลังตาม ความสำคัญ	14 (7.9)	63 (35.4)	93 (52.2)	8 (4.5)	0 (0)	3.46 (0.706)	มาก	6
1.2 ด้านการจัดการ ความรู้ และ ข้อมูล ข่าวสาร						3.50 (0.738)	มาก	4
1) การรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยน ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	19 (10.7)	83 (46.6)	69 (38.8)	7 (3.9)	0 (0)	3.64 (0.724)	มาก	3
2) การแสวงหาความรู้ ใหม่	13 (7.3)	102 (57.3)	59 (33.1)	4 (2.2)	0 (0)	3.69 (0.636)	มาก	2
3) การต่อยอดภูมิปัญญา ท้องถิ่น	20 (11.2)	71 (39.9)	56 (31.5)	25 (14.0)	6 (3.4)	3.41 (0.977)	มาก	5
4) การจัดเก็บข้อมูลอย่าง เป็นระบบ	3 (1.7)	37 (20.8)	99 (55.6)	37 (20.8)	2 (1.1)	3.01 (0.728)	ปานกลาง	
5) การนำความรู้ใหม่มา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชน	10 (5.6)	69 (38.8)	97 (54.5)	2 (1.1)	0 (0)	3.48 (0.622)	มาก	4
6) การสื่อสาร / ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร แก่สมาชิก	42 (23.6)	90 (50.6)	44 (24.7)	2 (1.1)	0 (0)	3.96 (0.727)	มาก	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับการดำเนินงาน (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
7) การสื่อสาร / ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร แก่นุคคลภายนอก	6 (3.4)	73 (41.0)	74 (41.6)	25 (14.0)	0 (0)	3.33 (0.758)	ปานกลาง	6
1.3 ด้านการรับ ผลประโยชน์						3.81 (0.705)	มาก	1
1) การจัดสวัสดิการแก่ สมาชิกอย่างเหมาะสม	19 (10.7)	110 (61.8)	41 (23.0)	6 (3.4)	2 (1.1)	3.77 (0.724)	มาก	2
2) การจัดสรรรายได้และ ผลประโยชน์ให้กับ สมาชิกอย่างเหมาะสม	27 (15.2)	119 (66.9)	26 (14.6)	5 (2.8)	1 (0.6)	3.93 (0.677)	มาก	1
3) การจัดสรรผล ประโยชน์ส่วนหนึ่ง ให้กับชุมชน	20 (11.2)	99 (55.6)	51 (28.7)	8 (4.5)	0 (0)	3.73 (0.715)	มาก	3
1.4 ด้านการติดตามและ ประเมินผล						3.52 (0.696)	มาก	3
1) การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการ ดำเนินงานตาม แผนปฏิบัติงานอย่าง เหมาะสม	5 (2.8)	82 (46.1)	80 (44.9)	11 (6.2)	0 (0)	3.45 (0.655)	มาก	3
2) การประเมินศักยภาพ ของกลุ่มร่วมกัน	11 (6.2)	79 (44.4)	79 (44.4)	9 (5.1)	0 (0)	3.51 (0.690)	มาก	2
3) การปรับปรุงแก้ไข ปัญหาในการดำเนินงาน ร่วมกัน	22 (12.4)	71 (39.9)	79 (44.4)	6 (3.4)	0 (0)	3.61 (0.745)	มาก	1

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับการดำเนินงาน (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
2. ด้านการผลิต						3.64	มาก	1
						(0.702)		
2.1 กระบวนการผลิต						3.75	มาก	1
						(0.642)		
1) การคัดเลือก จัดหา วัตถุดิบมีความเหมาะสม	37 (20.8)	118 (66.3)	17 (9.6)	6 (3.4)	0 (0)	4.04 (0.662)	มาก	1
2) การมีความรู้ ความสามารถและความ ชำนาญของผู้ผลิต	32 (18.0)	126 (70.8)	16 (9.0)	4 (2.2)	0 (0)	4.04 (0.599)	มาก	1
3) การใช้เทคโนโลยีใน การผลิตมีความ เหมาะสม	6 (3.4)	75 (42.1)	91 (51.1)	6 (3.4)	0 (0)	3.45 (0.620)	มาก	5
4) การกำหนดปริมาณ การผลิตสินค้ามีความ เหมาะสม	14 (7.9)	79 (44.4)	83 (46.6)	2 (1.1)	0 (0)	3.58 (0.651)	มาก	4
5) การควบคุมคุณภาพ ในกระบวนการผลิต	15 (8.4)	86 (48.3)	72 (40.4)	5 (2.8)	0 (0)	3.62 (0.679)	มาก	3
2.2 การจัดการผลผลิต						3.53	มาก	2
						(0.763)		
1) การพัฒนาวิธีการผลิต สินค้า/บริการ	24 (13.5)	95 (53.4)	53 (29.8)	6 (3.4)	0 (0)	3.76 (0.719)	มาก	1
2) การออกแบบสินค้า และการบรรจุภัณฑ์	9 (5.1)	80 (44.9)	62 (34.8)	25 (14.0)	2 (1.1)	3.38 (0.831)	ปานกลาง	4
3) การจัดเก็บสินค้าเป็น หมวดหมู่	15 (8.4)	74 (41.6)	81 (45.5)	8 (4.5)	0 (0)	3.53 (0.713)	มาก	2
4) การมีวิธีการขนส่ง สินค้าไปแหล่งจำหน่าย	7 (3.9)	79 (42.7)	88 (49.4)	7 (3.9)	0 (0)	3.46 (0.789)	มาก	3

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับการดำเนินงาน (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
3. ด้านการตลาด						3.15 (0.798)	ปานกลาง	4
1) การวิเคราะห์ความต้องการของตลาด	8 (4.5)	36 (20.2)	83 (46.6)	48 (27.0)	3 (1.7)	2.98 (0.850)	ปานกลาง	5
2) มีการกำหนดราคาผลผลิตที่เหมาะสม	18 (10.1)	94 (52.8)	60 (33.7)	6 (3.4)	0 (0)	3.69 (0.695)	มาก	1
3) ช่องทางหรือวิธีการจำหน่ายสินค้ามีความหลากหลาย	8 (4.5)	48 (27.0)	82 (46.1)	38 (21.3)	2 (1.1)	3.12 (0.834)	ปานกลาง	3
4) การศึกษาแนวโน้มของกลุ่มแข่งทางการตลาด	3 (1.7)	28 (15.7)	85 (47.8)	52 (29.2)	10 (5.6)	2.78 (0.836)	ปานกลาง	6
5) การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	4 (2.2)	62 (34.8)	86 (48.3)	26 (14.6)	0 (0)	3.24 (0.725)	ปานกลาง	2
6) มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ อย่างเหมาะสม	14 (7.9)	33 (18.5)	92 (51.7)	38 (21.3)	1 (0.6)	3.11 (0.852)	ปานกลาง	4
4. การเงิน						3.37 (0.817)	ปานกลาง	3
1) การบริหารจัดการทุนที่เหมาะสม	9 (5.1)	73 (41.0)	87 (48.9)	9 (5.1)	0 (0)	3.46 (0.673)	มาก	2
2) การระดมทุนมีความเหมาะสม	8 (4.5)	69 (38.8)	93 (52.2)	8 (4.5)	0 (0)	3.43 (0.653)	มาก	3
3) การจัดบันทึกการเงินหรือบัญชี	20 (11.2)	46 (25.8)	98 (55.1)	14 (7.9)	0 (0)	3.40 (0.791)	ปานกลาง	4
4) การใช้ประโยชน์จากการบันทึกการเงิน/บัญชี	20 (11.2)	34 (19.1)	80 (44.9)	24 (13.5)	20 (11.2)	3.05 (1.108)	ปานกลาง	5

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับการดำเนินงาน					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	(จำนวน (คน)/ร้อยละ)							
	5	4	3	2	1			
5) การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก	67 (37.6)	101 (56.7)	9 (5.1)	1 (0.6)	0 (0)	4.31 (0.593)	มากที่สุด	1
6) การมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน	10 (5.6)	20 (11.2)	62 (34.8)	53 (29.8)	33 (18.5)	2.55 (1.089)	น้อย	6

จากตารางที่ 4.3 ระดับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้ การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงิน จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.64) ด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 3.63) ตามลำดับและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านการเงิน (ค่าเฉลี่ย 3.37) ด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.15) ตามลำดับ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกแต่ละด้าน ผลปรากฏดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.63) ซึ่งสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการระดับมาก 4 ประเด็น คือ ด้านการรับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.81) ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.73) ด้านการติดตามและประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.52) และด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร (ค่าเฉลี่ย 3.50) ตามลำดับ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกแต่ละประเด็น ผลปรากฏดังต่อไปนี้

1.1 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนระดับมาก 6 ประเด็น คือ การกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 4.11) การกำหนดกฎระเบียบข้อตกลงที่ทุกคนรับทราบปฏิบัติได้ (ค่าเฉลี่ย 3.84) การชี้แจงแผนการดำเนินงานแก่กรรมการและสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.83) การมีเป้าหมายและทิศ

ทางการดำเนินงานชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.78) การกำหนดแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.57) การจัดลำดับการดำเนินงานก่อนหลังตามความสำคัญ (ค่าเฉลี่ย 3.46) ตามลำดับ และสมาชิกมีความคิดเห็นด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้ หรือแผนที่ได้ปรับปรุงตามสถานการณ์ (ค่าเฉลี่ย 3.35)

1.2 การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ระดับมาก 5 ประเด็น คือ การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.96) การแสวงหาความรู้ใหม่ (ค่าเฉลี่ย 3.69) การรวบรวม ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.64) การนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.48) การต่อ ยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.41) ตามลำดับ และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร ระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่บุคคลภายนอก (ค่าเฉลี่ย 3.41) การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ (ค่าเฉลี่ย 3.01) ตามลำดับ

1.3 การรับผลประโยชน์ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการรับผลประโยชน์ ระดับมาก 3 ประเด็น คือ การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.93) การจัดสวัสดิการแก่สมาชิกอย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.77) และการจัดสรรผลประโยชน์ส่วนหนึ่งให้กับชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.73) ตามลำดับ

1.4 การติดตามและประเมินผล พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการติดตามและประเมินผล ระดับมาก 3 ประเด็น คือ การปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 3.61) การประเมินศักยภาพของกลุ่มร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 3.51) และการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.45) ตามลำดับ

2. ด้านการผลิต พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.64) ซึ่งสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการผลิตระดับมาก 2 ประเด็น คือ กระบวนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.75) การจัดการผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.53) ตามลำดับ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกแต่ละประเด็น ผลปรากฏดังต่อไปนี้

2.1 กระบวนการผลิต พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านกระบวนการผลิตระดับมาก 5 ประเด็น คือ การคัดเลือก จัดหาวัตถุดิบมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.04) การมีความรู้ความสามารถและความชำนาญของผู้ผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.04) การควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.62) การกำหนดปริมาณการผลิตสินค้ามีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.58) การใช้เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.45) ตามลำดับ

2.2 การจัดการผลผลิต พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการผลผลิตระดับมาก 3 ประเด็น คือ การพัฒนาวิธีการผลิตสินค้า/บริการ (ค่าเฉลี่ย 3.76) การจัดเก็บสินค้าเป็นหมวดหมู่ (ค่าเฉลี่ย 3.53) การมีวิธีการขนส่งสินค้าไปยังแหล่งจำหน่าย (ค่าเฉลี่ย 3.46) ตามลำดับ และสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการผลผลิตระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ การออกแบบสินค้าและการบรรจุภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 3.38)

3. ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาดระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.15) ซึ่งสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการตลาดระดับมาก 1 ประเด็น คือ มีการกำหนดราคาผลผลิตที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.69) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการตลาดระดับปานกลาง 5 ประเด็น คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 3.24) ช่องทางหรือวิธีการจำหน่ายสินค้ามีความหลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 3.12) มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ อย่างเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.11) การวิเคราะห์ความต้องการของตลาด (ค่าเฉลี่ย 2.98) การศึกษาแนวโน้มของกลุ่มแข่งทางการตลาด (ค่าเฉลี่ย 2.78) ตามลำดับ

4. ด้านการเงิน พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงินระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.37) ซึ่งสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการเงินระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.31) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการเงินระดับมาก 2 ประเด็น คือ การบริหารจัดการทุนที่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.46) การระดมทุนมีความเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.43) ตามลำดับ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการเงินระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ การจัดบันทึกการเงินหรือบัญชี (ค่าเฉลี่ย 3.40) การใช้ประโยชน์จากการบันทึกการเงินหรือบัญชี (ค่าเฉลี่ย 3.05) ตามลำดับ และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการเงินระดับน้อย 1 ประเด็น คือ การมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน (ค่าเฉลี่ย 2.55)

ตารางที่ 4.4 สรุปภาพรวมระดับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน n = 178

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบน	ความหมาย	อันดับ
มาตรฐาน				
ด้านการบริหารจัดการ	3.63	0.709	มาก	2
ด้านการผลิต	3.64	0.702	มาก	1
ด้านการตลาด	3.15	0.798	ปานกลาง	4
ด้านการเงิน	3.37	0.817	ปานกลาง	3
ค่าเฉลี่ย	3.44	0.754	มาก	

จากตารางที่ 4.4 สรุปภาพรวมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.44) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อันดับ 1 สมาชิกมีการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในด้านการผลิต ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.64) รองลงมา อันดับ 2 สมาชิกมีการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการ ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.63) อันดับ 3 สมาชิกมีการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงิน ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.37) และอันดับ 4 สมาชิกมีการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.15) ตามลำดับ

2.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประกอบไปด้วยการดำเนินงาน 5 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล การมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์ ผลการวิเคราะห์ปรากฏผลดังตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	(จำนวน (คน)/ร้อยละ)							
	5	4	3	2	1			
1 การมีส่วนร่วมด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล						3.21	ปานกลาง	5
						(0.832)		
1) การแสวงหาความรู้และแหล่งความรู้ใหม่ๆ	6 (3.4)	93 (52.2)	69 (38.8)	6 (3.4)	4 (2.2)	3.51 (0.722)	มาก	1
2) การรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญา	3 (1.7)	90 (50.6)	64 (36.0)	20 (11.2)	1 (0.6)	3.41 (0.733)	มาก	2
3) การจัดระบบการจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน	5 (2.8)	49 (27.5)	60 (33.7)	60 (33.7)	4 (2.2)	2.94 (0.903)	ปานกลาง	4
4) การวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน	13 (7.3)	42 (23.6)	62 (34.8)	57 (32.0)	4 (2.2)	3.01 (0.971)	ปานกลาง	3

n = 178

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	(จำนวน (คน)/ร้อยละ)							
	5	4	3	2	1			
2. การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน						3.60	มาก	3
						(0.633)		
1) การวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงาน	6 (3.4)	77 (43.3)	84 (47.2)	11 (6.2)	0 (0)	3.43 (0.663)	มาก	3
2) การกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน และการแบ่งหน้าที่	12 (6.7)	127 (71.3)	36 (20.2)	2 (1.1)	1 (0.6)	3.82 (0.580)	มาก	1
3) การกำหนดแผนการผลิต การตลาด และการเงิน	4 (2.2)	68 (38.2)	97 (54.5)	8 (4.5)	1 (0.6)	3.37 (0.635)	ปานกลาง	4
4) การกำหนดกฎระเบียบ ข้อตกลง	20 (11.2)	103 (57.9)	52 (29.2)	3 (1.7)	0 (0)	3.78 (0.654)	มาก	2
3. การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน						3.61	มาก	2
						(0.726)		
1) การจัดหาวัตถุดิบ	41 (23.0)	116 (65.2)	15 (8.4)	6 (3.4)	0 (0)	4.07 (0.667)	มาก	1
2) การผลิตสินค้าหรือบริการของกลุ่ม	37 (20.8)	106 (59.6)	32 (18.0)	3 (1.7)	0 (0)	3.99 (0.676)	มาก	2
3) การจำหน่ายสินค้าหรือบริการ	9 (5.1)	82 (6.1)	81 (45.5)	6 (3.4)	0 (0)	3.52 (0.648)	มาก	3
4) การจัดหาตลาดและลูกค้า	14 (7.9)	53 (29.8)	99 (55.6)	11 (6.2)	1 (0.6)	3.38 (0.744)	ปานกลาง	4
5) การจัดทำบันทึกบัญชีการเงิน	16 (9.0)	31 (17.4)	85 (47.8)	45 (25.3)	1 (0.6)	3.08 (0.897)	ปานกลาง	5

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	(จำนวน (คน)/ร้อยละ)							
	5	4	3	2	1			
4. การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล						3.48	มาก	4
1) การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน	0 (0)	94 (52.8)	69 (38.8)	15 (8.4)	0 (0)	3.44 (0.646)	มาก	2
2) การปรับปรุงแก้ไขปัญหา	3 (1.7)	92 (51.7)	80 (44.9)	3 (1.7)	0 (0)	3.53 (0.563)	มาก	1
5. การมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์						3.95	มาก	1
1) การรับผลประโยชน์ในรูปแบบของค่าแรงงาน	21 (11.8)	116 (65.2)	36 (20.2)	5 (2.8)	0 (0)	3.85 (0.644)	มาก	2
2) การรับผลประโยชน์ในรูปแบบของเงินปันผล	36 (20.2)	123 (69.1)	14 (7.9)	5 (2.8)	0 (0)	4.06 (0.625)	มาก	1

จากตารางที่ 4.5 ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล และการมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์ จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมระดับมาก 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.95) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 3.61) การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน (ค่าเฉลี่ย 3.60) การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.48) ตามลำดับ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 3.21) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกแต่ละด้าน ผลปรากฏดังต่อไปนี้

1. **การมีส่วนร่วมด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล** พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.21) ซึ่งสมาชิกมีส่วนร่วม ระดับมาก 2 ประเด็น คือ การแสวงหาความรู้และแหล่งความรู้ใหม่ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.51) และการรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญา (ค่าเฉลี่ย 3.41) ตามลำดับ และสมาชิกมีส่วนร่วม ระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ การวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.01) และการจัดระบบการจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.94) ตามลำดับ

2. **การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน** พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) ซึ่งสมาชิกมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ระดับมาก 3 ประเด็น คือ ด้านการกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน และการแบ่งหน้าที่ (ค่าเฉลี่ย 3.82) ด้านการกำหนดคกฐ ระเบียบ ข้อตกลง (ค่าเฉลี่ย 3.78) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 3.43) ตามลำดับ และมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผน ระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ ด้านการกำหนดแผนการผลิต การตลาด และการเงิน (ค่าเฉลี่ย 3.37)

3. **การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน** พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.61) ซึ่งสมาชิกมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงานระดับมาก 3 ประเด็น คือ การจัดหาวัตถุดิบ (ค่าเฉลี่ย 4.07) การผลิตสินค้าหรือบริการของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.99) และการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ (ค่าเฉลี่ย 3.52) ตามลำดับ และสมาชิกมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงานระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ การจัดหาตลาดและลูกค้า (ค่าเฉลี่ย 3.38) การจัดทำบันทึกบัญชี การเงิน (ค่าเฉลี่ย 3.08) ตามลำดับ

4. **การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล** พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.48) ซึ่งสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการประเมินผล ระดับมาก 2 ประเด็น คือ การปรับปรุงแก้ไขปัญหา (ค่าเฉลี่ย 3.53) และการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 3.44) ตามลำดับ

5. **การมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์** พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์ ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.95) ซึ่งสมาชิกมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์ ระดับมาก 2 ประเด็น คือ การรับผลประโยชน์ในรูปของเงินปันผล (ค่าเฉลี่ย 4.06) และการรับผลประโยชน์ในรูปของค่าแรงงาน (ค่าเฉลี่ย 3.85) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 สรุปภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

n = 178

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
ด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล	3.21	0.832	ปานกลาง	5
ด้านการวางแผน	3.60	0.633	มาก	3
ด้านการดำเนินงาน	3.61	0.726	มาก	2
ด้านการประเมินผล	3.48	0.604	มาก	4
ด้านผลประโยชน์	3.95	0.634	มาก	1
ค่าเฉลี่ย	3.57	0.685	มาก	

จากตารางที่ 4.6 สรุปภาพรวม ในการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ในภาพรวม สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.57) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อันดับ 1 สมาชิกมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์ ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.95) รองลงมา อันดับ 2 สมาชิกมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.61) อันดับ 3 สมาชิกมีส่วนร่วมด้านการวางแผนระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.60) อันดับ 4 สมาชิกมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.48) และอันดับ 5 สมาชิกมีส่วนร่วมด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.21) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน

ระดับความต้องการเกี่ยวกับความต้องการในการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน ผลการวิเคราะห์ปรากฏผล ดังตารางที่ 4.7 ดังนี้
ตารางที่ 4.7 ความต้องการในการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน

n = 178

ประเด็น	ระดับความต้องการ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
1. ความต้องการวิธีการส่งเสริม						3.89	มาก	2
						(0.802)		
1.1 การส่งเสริมแบบรายบุคคล						4.09	มาก	1
						(0.731)		
1) การเยี่ยมชม	70	97	7	7	0	4.27	มากที่สุด	1
	(39.3)	(52.8)	(3.9)	(3.9)	(0)	(0.719)		
2) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง	40	114	17	7	0	4.05	มาก	2
	(22.5)	(64.0)	(9.6)	(3.9)	(0)	(0.691)		
3) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางโทรศัพท์หรือช่องทางออนไลน์ (Social Media)	49	78	48	3	0	3.97	มาก	3
	(27.5)	(43.8)	(27.0)	(1.7)	(0)	(0.784)		
1.2 การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม						4.08	มาก	2
						(0.737)		
1) การฝึกอบรมและสาธิต	59	106	11	2	0	4.24	มากที่สุด	2
	(33.1)	(59.6)	(6.2)	(1.1)	(0)	(0.615)		
2) การศึกษาดูงาน	81	78	12	3	4	4.28	มากที่สุด	1
	(45.5)	(43.8)	(6.7)	(1.7)	(2.2)	(0.845)		
3) การจัดทำศูนย์เรียนรู้/จุดเรียนรู้	44	97	33	2	2	4.00	มาก	3
	(24.7)	(54.5)	(18.5)	(1.1)	(1.1)	(0.762)		
4) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้	27	101	46	2	2	3.83	มาก	4
	(15.2)	(56.7)	(25.8)	(1.1)	(1.1)	(0.729)		

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับความต้องการ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
1.3 การส่งเสริมแบบ มวลชน						3.51 (0.940)	มาก	3
1) การจัด/รับชม นิทรรศการ	26 (14.6)	99 (55.6)	48 (27.0)	5 (2.8)	0 (0)	3.82 (0.706)	มาก	2
2) วิทยุ/โทรทัศน์	13 (7.3)	67 (37.6)	62 (34.8)	15 (8.4)	21 (11.8)	3.20 (1.091)	ปานกลาง	4
3) สื่อสิ่งพิมพ์	4 (2.2)	47 (26.4)	80 (44.9)	26 (14.6)	21 (11.8)	2.92 (0.985)	ปานกลาง	5
4) การรับ/ส่งข้อมูล ข่าวสารผ่านช่องทาง ออนไลน์ (ไลน์, เฟสบุ๊ก, อินตาแกรม หรือ ช่องทางออนไลน์อื่นๆ)	59 (33.1)	87 (48.9)	26 (14.6)	6 (3.4)	0 (0)	4.11 (0.775)	มาก	1
5) เว็บไซต์	29 (16.3)	83 (46.6)	41 (23.0)	5 (2.8)	20 (11.2)	3.53 (1.145)	มาก	3
2. ความต้องการความรู้ ในการส่งเสริม						4.33 (0.759)	มากที่สุด	1
2.1 ด้านการบริหารจัดการ						4.10 (0.775)	มาก	4
1) การวิเคราะห์ สถานการณ์และการวางแผน การดำเนินงาน	32 (18.0)	91 (51.1)	55 (30.9)	0 (0)	0 (0)	3.87 (0.689)	มาก	5
2) หลักการจัดการ องค์กร การจัดโครงสร้าง องค์กร	37 (20.8)	47 (26.4)	86 (48.3)	8 (4.5)	0 (0)	3.63 (0.861)	มาก	6

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับความต้องการ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
3) หลักการวางแผนการผลิต (การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การวางแผนจัดการวัตถุดิบ การกำหนดช่วงเวลาในการผลิต)	128 (71.9)	34 (19.1)	12 (6.7)	4 (2.2)	0 (0)	4.60 (0.714)	มากที่สุด	1
4) การบริหารผลตอบแทน	93 (52.2)	60 (33.7)	21 (11.8)	4 (2.2)	0 (0)	4.35 (0.777)	มากที่สุด	2
5) แนวทางการจัดการความรู้/แหล่งความรู้	58 (32.6)	80 (44.9)	36 (20.2)	4 (2.2)	0 (0)	4.07 (0.784)	มาก	4
6) ช่องทางในการแสวงหาความรู้ใหม่	67 (37.6)	66 (37.1)	41 (23.0)	4 (2.2)	0 (0)	4.10 (0.830)	มาก	3
2.2 ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต						4.43 (0.786)	มากที่สุด	1
1) ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต	107 (60.1)	54 (30.3)	15 (8.4)	2 (1.1)	0 (0)	4.49 (0.699)	มากที่สุด	3
2) ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและระบบรับรองคุณภาพ	121 (68.0)	40 (22.5)	12 (6.7)	5 (2.8)	0 (0)	4.55 (0.743)	มากที่สุด	2
3) ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ	135 (75.8)	30 (16.9)	8 (4.5)	5 (2.8)	0 (0)	4.65 (0.697)	มากที่สุด	1
4) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์	107 (60.1)	31 (17.4)	30 (16.9)	10 (5.6)	0 (0)	4.32 (0.947)	มากที่สุด	4
5) ความรู้เกี่ยวกับการขนส่งผลผลิต	75 (42.1)	62 (34.8)	36 (20.2)	5 (2.8)	0 (0)	4.16 (0.844)	มาก	5

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับความต้องการ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
2.3 ด้านการตลาด						4.40 (0.705)	มากที่สุด	2
1) แนวทางการเพิ่มมูลค่า สินค้า / การสร้างจุดเด่น ให้สินค้าและบริการของ กลุ่ม	133 (74.7)	36 (20.2)	4 (2.2)	5 (2.8)	0 (0)	4.66 (0.661)	มากที่สุด	1
2) การหาช่องทางการ จำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม	97 (54.5)	72 (40.4)	7 (3.9)	2 (1.1)	0 (0)	4.48 (0.630)	มากที่สุด	3
3) การทำตลาดออนไลน์	96 (53.9)	66 (37.1)	13 (7.3)	3 (1.7)	0 (0)	4.43 (0.703)	มากที่สุด	4
4) ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ กำหนดราคาสินค้าและ บริการ	55 (30.9)	57 (32.0)	63 (35.4)	3 (1.7)	0 (0)	3.92 (0.853)	มาก	5
5) ความรู้เกี่ยวกับการ เชื่อมโยงเครือข่าย	112 (62.9)	49 (27.5)	16 (9.0)	1 (0.6)	0 (0)	4.52 (0.682)	มากที่สุด	2
2.4 ด้านการเงินและ บัญชี						4.39 (0.773)	มากที่สุด	3
1) ความรู้เกี่ยวกับการ จัดหาเงินทุนและแหล่ง เงินทุน	121 (68.0)	45 (25.3)	5 (2.8)	5 (2.8)	2 (1.1)	4.56 (0.780)	มากที่สุด	1
2) ความรู้เกี่ยวกับการ จัดทำบัญชีและการเงิน	114 (64.0)	44 (24.7)	13 (7.3)	7 (3.9)	0 (0)	4.48 (0.797)	มากที่สุด	2
3) ความรู้เกี่ยวกับการ จัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน	81 (45.5)	77 (43.3)	17 (9.6)	3 (1.7)	0 (0)	4.32 (0.717)	มากที่สุด	3
4) ความรู้เกี่ยวกับ วิธีการใช้ประโยชน์จาก บัญชีและการเงิน	76 (42.7)	73 (41.0)	23 (12.9)	6 (3.4)	0 (0)	4.23 (0.800)	มากที่สุด	4

จากตารางที่ 4.7 ความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ระดับความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านความต้องการวิธีการส่งเสริม และด้านความต้องการความรู้ในการส่งเสริม จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านความต้องการความรู้ในการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย 4.33) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านความต้องการวิธีการส่งเสริม (ค่าเฉลี่ย 3.89) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกแต่ละด้าน ผลปรากฏดังต่อไปนี้

1. ด้านความต้องการวิธีการส่งเสริม พบว่า สมาชิกมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.89) ซึ่งสมาชิกมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมาก 3 ประเด็น คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล (ค่าเฉลี่ย 4.09) การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.08) และการส่งเสริมแบบมวลชน (ค่าเฉลี่ย 3.51) ตามลำดับซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกแต่ละประเด็น ผลปรากฏดังต่อไปนี้

1.1 การส่งเสริมแบบรายบุคคล พบว่า สมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริม ด้านการส่งเสริมแบบรายบุคคล ระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ การเยี่ยมเยียน (ค่าเฉลี่ย 4.27) และสมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านการส่งเสริมแบบรายบุคคล ระดับมาก 2 ประเด็น คือ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง (ค่าเฉลี่ย 4.05) และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางโทรศัพท์หรือช่องทางออนไลน์ (Social Media) (ค่าเฉลี่ย 3.97) ตามลำดับ

1.2 การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม พบว่า สมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริม ด้านการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม ระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ การศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 4.28) และการฝึกอบรมและสาธิต (ค่าเฉลี่ย 4.24) ตามลำดับ และสมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม ระดับมาก 2 ประเด็น คือ การจัดทำศูนย์เรียนรู้/จุดเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.00) และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.83) ตามลำดับ

1.3 การส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า สมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านการส่งเสริมแบบมวลชน ระดับมาก 3 ประเด็น คือ การรับ/ส่งข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์ (ไลน์, เฟสบุ๊ก, อินตาแกรม หรือช่องทางออนไลน์อื่นๆ) (ค่าเฉลี่ย 4.11) การจัด/รับชมนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ย 3.82) และเว็บไซต์ (ค่าเฉลี่ย 3.53) ตามลำดับ และสมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริม

ด้านการส่งเสริมแบบมวลชน ระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ วิทยุ/โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย 3.20) และสื่อสิ่งพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 2.92) ตามลำดับ

2. ความต้องการความรู้ในการส่งเสริม พบว่า สมาชิกมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านความต้องการความรู้ในการส่งเสริม ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.33) ซึ่งสมาชิกมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านความต้องการความรู้ในการส่งเสริม ระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.43) ด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 4.40) และด้านการเงินและบัญชี (ค่าเฉลี่ย 4.39) ตามลำดับ และสมาชิกมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านความต้องการความรู้ในการส่งเสริม ระดับมาก 1 ประเด็น คือ ด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 4.10) ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกแต่ละประเด็น ผลปรากฏดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการ ระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ หลักการวางแผนการผลิต (การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การวางแผนจัดการวัตถุดิบ การกำหนดช่วงเวลาในการผลิต) (ค่าเฉลี่ย 4.60) และการบริหารผลตอบแทน (ค่าเฉลี่ย 4.35) ตามลำดับ และสมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านการส่งเสริมแบบมวลชน ระดับมาก 4 ประเด็น คือ ช่องทางในการแสวงหาความรู้ใหม่ (ค่าเฉลี่ย 4.10) แนวทางการจัดการความรู้/แหล่งความรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.07) การวิเคราะห์สถานการณ์และการวางแผนการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 3.87) และหลักการจัดการองค์กร การจัด โครงสร้างองค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.63)

2.2 ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต พบว่า สมาชิกมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต ระดับมากที่สุด 4 ประเด็น คือ ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.65) ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและระบบรับรองคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.55) ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.49) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 4.32) ตามลำดับ และสมาชิกมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต ระดับมาก 1 ประเด็น คือ ความรู้เกี่ยวกับการขนส่งผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.16)

2.3 ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมด้านการตลาด ระดับมากที่สุด 4 ประเด็น คือ แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้า / การสร้างจุดเด่นให้สินค้าและบริการของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.66) ความรู้เกี่ยวกับการเชื่อมโยงเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.52) การหาช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม (ค่าเฉลี่ย 4.48) และการทำตลาดออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 4.43)

ตามลำดับ และสมาชิกมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมด้านการตลาด ระดับมาก 1 ประเด็น คือ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการกำหนดราคาสินค้าและบริการ (ค่าเฉลี่ย 3.92)

2.4 ด้านการเงินและบัญชี พบว่า สมาชิกมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมด้านการเงินและบัญชี ระดับมากที่สุด 4 ประเด็น คือ ความรู้เกี่ยวกับการจัดหาเงินทุนและแหล่งเงินทุน (ค่าเฉลี่ย 4.56) ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.48) ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.32) และความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้ประโยชน์จากบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.23) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 สรุปภาพรวมระดับความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

n = 178

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
ความต้องการวิธีการส่งเสริม	3.89	0.759	มาก	2
ความต้องการความรู้ในการส่งเสริม	4.33	0.802	มากที่สุด	1
ค่าเฉลี่ย	4.11	0.780	มาก	

จากตารางที่ 4.8 สรุปภาพรวม ความต้องการในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความความต้องการในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.11) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อันดับ 1 สมาชิกมีความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในด้านความต้องการความรู้ในการส่งเสริม ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.33) รองลงมา อันดับ 2 สมาชิกมีความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในด้านความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.89) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 4.1 ปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ระดับปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ผลการวิเคราะห์ปรากฏผล ดังตารางที่ 4.9 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 ปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ประเด็น	ระดับปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	(จำนวน (คน)/ร้อยละ)							
	5	4	3	2	1			
1. ด้านการบริหารจัดการ						2.70	ปานกลาง	4
						(0.783)		
1) การวางแผนดำเนินงานยังไม่เหมาะสม	2 (1.1)	25 (14.0)	100 (56.2)	43 (24.2)	8 (4.5)	2.83 (0.762)	ปานกลาง	2
2) การจัดสรรผลประโยชน์ยังไม่เหมาะสม	2 (1.1)	11 (6.2)	90 (50.6)	58 (32.6)	17 (9.6)	2.56 (0.794)	น้อย	3
3) การจัดการข้อมูลข่าวสารยังไม่เหมาะสม	2 (1.1)	10 (5.6)	84 (47.2)	52 (29.2)	30 (16.9)	2.44 (0.876)	น้อย	4
4) ขาดการประเมินผล	2 (1.1)	32 (18.0)	106 (54.5)	35 (1.7)	3 (1.7)	2.97 (0.700)	ปานกลาง	1
2. ด้านการผลิต						2.76	ปานกลาง	3
						(0.790)		
1) กระบวนการผลิตยังไม่เหมาะสม	0 (0)	9 (5.1)	81 (45.5)	85 (47.8)	3 (1.7)	2.53 (0.620)	น้อย	4
2) การจัดการผลผลิตยังไม่เหมาะสม	2 (1.1)	9 (5.1)	108 (60.7)	53 (29.8)	6 (3.4)	2.70 (0.667)	ปานกลาง	3
3) การควบคุมคุณภาพผลผลิตยังไม่เหมาะสม	2 (1.1)	30 (16.9)	85 (47.8)	55 (30.9)	6 (3.4)	2.81 (0.791)	ปานกลาง	2

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับปัญหา (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
4) ขาดแรงงานการผลิต	15 (8.4)	46 (25.8)	65 (36.5)	35 (19.7)	17 (9.6)	3.03 (1.085)	ปานกลาง	1
3. ด้านการตลาด						3.38 (0.746)	ปานกลาง	2
1) ขาดการวางแผน การตลาด	2 (1.1)	93 (52.2)	53 (29.8)	30 (16.9)	0 (0)	3.37 (0.773)	ปานกลาง	3
2) ขาดช่องทางกระจาย/ จำหน่ายสินค้า	1 (0.6)	69 (38.8)	90 (50.6)	18 (10.1)	0 (0)	3.29 (0.651)	ปานกลาง	4
3) ขาดการส่งเสริม การตลาด	7 (3.9)	83 (46.6)	72 (40.4)	16 (9.0)	0 (0)	3.45 (0.713)	มาก	1
4) ขาดเครือข่ายเชื่อมโยง ด้านการตลาด	12 (6.7)	83 (46.6)	59 (33.1)	21 (11.8)	3 (1.7)	3.44 (0.850)	มาก	2
4. ด้านการเงิน						3.50 (0.940)	มาก	1
1) ขาดการระดมทุน	3 (1.7)	32 (18.0)	73 (41.0)	59 (33.1)	11 (6.2)	2.75 (0.878)	ปานกลาง	3
2) ขาดแหล่งเงินทุน	59 (33.1)	81 (45.5)	31 (17.4)	4 (2.2)	3 (1.7)	4.06 (0.864)	มาก	1
3) ขาดการจัดทำระบบ บัญชีที่ดี	45 (25.3)	69 (38.8)	40 (22.5)	16 (9.0)	8 (4.5)	3.71 (1.079)	มาก	2
5. ด้านอื่นๆ						2.62 (0.986)	ปานกลาง	5
1) สินค้าไม่น่าสนใจและ ไม่มีความแตกต่างกับ คู่แข่ง	30 (16.9)	40 (22.5)	77 (43.3)	23 (12.9)	8 (4.5)	3.34 (1.047)	ปานกลาง	1

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	(จำนวน (คน)/ร้อยละ)							
	5	4	3	2	1			
2) สมาชิกขาดความรู้ ความสามารถและทักษะ ที่จำเป็นในการทำงาน	6 (3.4)	10 (5.6)	48 (27.0)	60 (33.7)	54 (30.3)	2.17 (1.036)	น้อย	3
3) ไม่ได้รับการ สนับสนุนจากชุมชน	0 (0)	11 (6.2)	80 (44.9)	51 (28.7)	36 (20.2)	2.37 (0.875)	น้อย	2

จากตารางที่ 4.9 ระดับปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ระดับปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน และด้านอื่นๆ จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการเงิน (ค่าเฉลี่ย 3.50) และมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ระดับปานกลาง 4 ด้าน คือ ด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.38) ด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 2.76) ด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 2.70) และด้านอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 2.62) ตามลำดับ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกแต่ละด้าน ผลปรากฏดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการ ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.70) ซึ่งสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการ ระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ ขาดการประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 2.97) การวางแผนดำเนินงานยังไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.83) ตามลำดับ และสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารจัดการ ระดับน้อย 2 ประเด็น คือ การจัดสรรผลประโยชน์ยังไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.56) และการจัดการข้อมูลข่าวสารยังไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.44) ตามลำดับ

2. ด้านการผลิต พบว่า สมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.76) ซึ่งสมาชิกมีความรุนแรงเกี่ยวกับปัญหาในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต ระดับปานกลาง 3 ประเด็น คือ ขาดแรงงานการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.03) การควบคุมคุณภาพผลผลิตยังไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.81) และการจัดการผลผลิตยังไม่

ไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.70) ตามลำดับ และสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต ระดับน้อย 1 ประเด็น คือ กระบวนการผลิตยังไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 2.53)

3. **ด้านการตลาด** พบว่า สมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.38) ซึ่งสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด ระดับมาก 2 ประเด็น คือ ขาดการส่งเสริมการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.45) และขาดเครือข่ายเชื่อมโยงด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.44) ตามลำดับ และสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด ระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ ขาดการวางแผนการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.37) และขาดช่องทางกระจาย/จำหน่ายสินค้า (ค่าเฉลี่ย 3.29) ตามลำดับ

4. **ด้านการเงิน** พบว่า สมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงิน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.50) ซึ่งสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงิน ระดับมาก 2 ประเด็น คือ ขาดแหล่งเงินทุน (ค่าเฉลี่ย 4.06) และขาดการจัดทำระบบบัญชีที่ดี (ค่าเฉลี่ย 3.71) ตามลำดับ และสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงิน ระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ ขาดการระดมทุน (ค่าเฉลี่ย 2.75)

5. **ด้านอื่นๆ** พบว่า สมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงิน ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.62) ซึ่งสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านอื่นๆ ระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ สินค้าไม่น่าสนใจและไม่มีความแตกต่างกับคู่แข่ง (ค่าเฉลี่ย 3.34) และสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านอื่นๆ ระดับน้อย 2 ประเด็น คือ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.37) และสมาชิกขาดความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นในการทำงาน (ค่าเฉลี่ย 2.17) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 สรุปภาพรวมปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
ด้านการบริหารจัดการ	2.70	0.783	ปานกลาง	4
ด้านการผลิต	2.76	0.790	ปานกลาง	3
ด้านการตลาด	3.38	0.746	ปานกลาง	2
ด้านการเงิน	3.50	0.940	มาก	1
ด้านอื่นๆ	2.62	0.986	ปานกลาง	5
ค่าเฉลี่ย	2.99	0.849	ปานกลาง	

n = 178

จากตารางที่ 4.10 สรุปภาพรวม เกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.99) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อันดับ 1 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงิน ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.50) รองลงมา อันดับ 2 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.38) อันดับ 3 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.76) อันดับ 4 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการ ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.70) และ อันดับ 5 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านอื่นๆ ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.62) ตามลำดับ

ตอนที่ 4.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

1. **ด้านการบริหารจัดการ** สมาชิกต้องมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความสามัคคี การทำงานของคณะกรรมการกลุ่มต้องซื่อสัตย์ เพื่อความสำเร็จระยะยาว
2. **ด้านการผลิต** การสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิต/แปรรูป
3. **ด้านการตลาด** การสนับสนุนประชาสัมพันธ์กลุ่มเพื่อเป็นที่รู้จักของคนในพื้นที่ และต่างพื้นที่ที่มีโอกาสได้พบเห็นรู้จักกลุ่ม/ผลิตภัณฑ์มากขึ้น โดยเฉพาะผู้นำชุมชนสนับสนุนเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่โดยเริ่มต้นจากในหมู่บ้าน และขยายผลในระดับตำบล ระดับอำเภอ และต่างอำเภอต่อไป เช่นการจัดให้มีการเสนอผลิตภัณฑ์ของดีประจำตำบล/ อำเภอ เพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น
4. **ด้านการเงิน** การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน ด้านแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมกับกลุ่ม การสนับสนุนแหล่งเงินทุนที่กลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่าย เนื่องจากขาดแหล่งเงินทุนสนับสนุน เพราะงบประมาณที่สนับสนุนมีจำนวนจำกัด รวมทั้งองค์ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง
5. **ด้านอื่นๆ** การสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งด้านเงินทุน องค์ความรู้ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มมีศักยภาพ

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ระดับความต้องการเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ผลการวิเคราะห์ปรากฏผล ดังตารางที่ 4.11 ดังนี้

ตารางที่ 4.11 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ประเด็น	ระดับความสำคัญ					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	(จำนวน (คน)/ร้อยละ)							
	5	4	3	2	1			
1. ด้านการบริหารจัดการ						4.29	มากที่สุด	4
						(0.745)		
1.1 ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน						4.32	มากที่สุด	2
						(0.711)		
1) การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของผู้นำ	78	77	20	3	0	4.29	มากที่สุด	3
	(43.8)	(43.3)	(11.2)	(1.7)	(0)	(0.731)		
2) การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงาน	72	77	25	4	0	4.21	มากที่สุด	5
	(40.4)	(43.3)	(14.0)	(2.2)	(0)	(0.768)		
3) การบริหารจัดการกลุ่มของผู้นำ	108	57	7	6	0	4.50	มากที่สุด	1
	(60.7)	(32.0)	(3.9)	(3.4)	(0)	(0.730)		
4) การส่งเสริมผู้นำให้มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (การจัดการขยะ สิ่งปฏิกูล การดูแลน้ำเสีย)	70	92	12	4	0	4.28	มากที่สุด	4
	(39.3)	(51.7)	(6.7)	(2.2)	(0)	(0.688)		
5) การส่งเสริมผู้นำให้มีความรับผิดชอบต่อลูกค้า	79	85	13	1	0	4.35	มากที่สุด	2
	(44.4)	(47.8)	(7.3)	(0.6)	(0)	(0.642)		

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
1.2 ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน						4.26 (0.714)	มากที่สุด	3
1) การกำหนดเป้าหมาย และทิศทาง การดำเนินงาน	78 (43.8)	81 (45.5)	18 (10.1)	1 (0.6)	0 (0)	4.32 (0.676)	มากที่สุด	3
2) การกำหนดโครงสร้าง และการแบ่งหน้าที่ของ กรรมการและสมาชิกใน การดำเนินงาน	53 (29.8)	67 (37.6)	55 (30.9)	3 (1.7)	0 (0)	3.95 (0.822)	มาก	4
3) การกำหนด กฎระเบียบข้อบังคับ	43 (24.2)	72 (40.4)	60 (33.7)	3 (1.7)	0 (0)	3.87 (0.795)	มาก	5
4) การวางแผนการผลิต (การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การวางแผนจัดการ วัตถุดิบ การกำหนด ช่วงเวลาในการผลิต)	121 (68.0)	50 (28.1)	7 (3.9)	0 (0)	0 (0)	4.64 (0.557)	มากที่สุด	1
5) การบริหารผลตอบแทน	115 (64.6)	45 (25.3)	15 (8.4)	3 (1.7)	0 (0)	4.52 (0.722)	มากที่สุด	2
1.3 ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล						4.25 (0.814)	มากที่สุด	4
1) การจัดให้มีความรู้/ แหล่งความรู้ใหม่เพื่อ พัฒนาวิสาหกิจชุมชน	72 (40.4)	71 (39.9)	29 (16.3)	6 (3.4)	0 (0)	4.17 (0.822)	มาก	2
2) การจัดเก็บระบบข้อมูลอย่างเป็นระบบ	107 (60.1)	48 (27.0)	18 (10.1)	5 (2.8)	0 (0)	4.44 (0.788)	มากที่สุด	1

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
3) การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ	70 (39.3)	77 (43.3)	22 (12.4)	9 (5.1)	0 (0)	4.16 (0.833)	มาก	3
1.4 ด้านการบริหาร สมาชิกวิสาหกิจชุมชน						4.36 (0.742)	มากที่สุด	1
1) การจัดสวัสดิการแก่ สมาชิก	82 (46.1)	69 (38.8)	22 (12.4)	5 (2.8)	0 (0)	4.28 (0.788)	มากที่สุด	3
2) การสร้างขวัญกำลังใจ สมาชิกอย่างเหมาะสม ทั่วถึง และเป็นธรรม	89 (50.0)	71 (39.9)	15 (8.4)	3 (1.7)	0 (0)	4.38 (0.713)	มากที่สุด	2
3) การพัฒนาสมาชิก อย่างต่อเนื่องและเป็น ขั้นตอน	99 (55.6)	60 (33.7)	16 (9.0)	3 (1.7)	0 (0)	4.43 (0.727)	มากที่สุด	1
2. ด้านการผลิตและการ จัดการผลผลิต						4.51 (0.702)	มากที่สุด	2
1) การเพิ่มประสิทธิภาพ กระบวนการผลิต	104 (58.4)	54 (30.3)	16 (9.0)	4 (2.2)	0 (0)	4.44 (0.751)	มากที่สุด	4
2) การควบคุมคุณภาพ และระบบรับรอง คุณภาพ	106 (59.6)	57 (32.0)	15 (8.4)	0 (0)	0 (0)	4.51 (0.648)	มากที่สุด	3
3) การจัดให้มี เทคโนโลยีการผลิต ใหม่ๆ	119 (66.9)	49 (27.5)	8 (4.5)	2 (1.1)	0 (0)	4.60 (0.631)	มากที่สุด	2
4) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์	99 (55.6)	47 (26.4)	28 (15.7)	4 (2.2)	0 (0)	4.35 (0.825)	มากที่สุด	5
5) การส่งเสริมลดต้นทุน การผลิต	138 (77.5)	29 (16.3)	7 (3.9)	4 (2.2)	0 (0)	4.69 (0.655)	มากที่สุด	1

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n = 178

ประเด็น	ระดับความสำคัญ (จำนวน (คน)/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย	อันดับ
	5	4	3	2	1			
3. ด้านตลาด						4.57	มากที่สุด	1
						(0.630)		
1) แนวทางการเพิ่มมูลค่า สินค้า / การสร้างจุดเด่น ให้สินค้าและบริการกลุ่ม	136 (76.4)	32 (18.0)	10 (5.6)	0 (0)	0 (0)	4.70 (0.566)	มากที่สุด	1
2) การสร้างช่องทางการ จำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม	106 (59.6)	63 (35.4)	7 (3.9)	2 (1.1)	0 (0)	4.53 (0.630)	มากที่สุด	3
3) การตลาดออนไลน์	106 (59.6)	60 (33.7)	8 (4.5)	4 (2.2)	0 (0)	4.50 (0.690)	มากที่สุด	4
4) การเชื่อมโยงเครือข่าย	112 (62.9)	58 (32.6)	5 (2.8)	3 (1.7)	0 (0)	4.56 (0.636)	มากที่สุด	2
4. ด้านการเงินและบัญชี						4.48	มากที่สุด	3
						(0.701)		
1) การจัดหาเงินทุนและ แหล่งเงินทุน	122 (68.5)	40 (22.5)	12 (6.7)	4 (2.2)	0 (0)	4.57 (0.719)	มากที่สุด	1
2) การจัดทำบัญชีและ การเงิน	112 (62.9)	54 (30.3)	10 (5.6)	2 (1.1)	0 (0)	4.55 (0.655)	มากที่สุด	2
3) การจัดทำแผนการใช้ จ่ายเงิน	91 (51.1)	69 (38.8)	16 (9.0)	2 (1.1)	0 (0)	4.39 (0.699)	มากที่สุด	4
4) การใช้ประโยชน์จาก บัญชีและการเงิน	97 (54.5)	63 (35.4)	14 (7.9)	4 (2.2)	0 (0)	4.42 (0.734)	มากที่สุด	3

จากตารางที่ 4.11 ความต้องการเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ระดับความต้องการเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต ด้านการตลาด และ

ด้านการเงินและบัญชี จากการวิเคราะห์พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ระดับมากที่สุด 4 ด้าน คือ ด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 4.57) ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.51) ด้านการเงินและบัญชี (ค่าเฉลี่ย 4.48) และด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 4.29) ตามลำดับ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกแต่ละด้าน ผลปรากฏดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกมีความต้องการแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารจัดการ ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.29) ซึ่งสมาชิกมีความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารจัดการ ระดับมากที่สุด 4 ประเด็น คือ ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน(ค่าเฉลี่ย 4.36) ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.32) ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.26) และด้านการจัดการความรู้และข้อมูล (ค่าเฉลี่ย 4.25) ตามลำดับ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แยกแต่ละประเด็น ผลปรากฏดังต่อไปนี้

1.1 ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกมีความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน ระดับมากที่สุด 5 ประเด็น คือ การบริหารจัดการกลุ่มของผู้นำ (ค่าเฉลี่ย 4.50) การส่งเสริมผู้นำให้มีความรับผิดชอบต่อลูกค้า (ค่าเฉลี่ย 4.35) การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของผู้นำ (ค่าเฉลี่ย 4.29) การส่งเสริมผู้นำให้มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (การจัดการขยะ สิ่งปฏิกูล การดูแลน้ำเสีย) (ค่าเฉลี่ย 4.28) และการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 4.21) ตามลำดับ

1.2 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกมีความต้องการแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ การวางแผนการผลิต (การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การวางแผนจัดการวัตถุดิบ การกำหนดช่วงเวลาในการผลิต) (ค่าเฉลี่ย 4.64) การบริหารผลตอบ แทน (ค่าเฉลี่ย 4.52) เป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 4.32) ตามลำดับ และสมาชิกมีความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ การกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 3.95) และการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ (ค่าเฉลี่ย 3.87) ตามลำดับ

1.3 การจัดการความรู้และข้อมูล พบว่า สมาชิกมีความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการความรู้และข้อมูล ระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ การจัดเก็บระบบข้อมูลของกลุ่มอย่างเป็นระบบ (ค่าเฉลี่ย 4.44) และสมาชิกมีความต้องการแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการความรู้และข้อมูล ระดับมากที่สุด 2 ประเด็น

คือ การจัดให้มีความรู้/แหล่งความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.17) และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.16) ตามลำดับ

1.4 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกมีความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ การพัฒนาสมาชิกอย่างต่อเนื่องและเป็นขั้นตอน (ค่าเฉลี่ย 4.43) การสร้างขวัญกำลังใจสมาชิกอย่างเหมาะสม ทัวถึง และเป็นธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.38) และการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 4.28) ตามลำดับ

2. ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) ซึ่งสมาชิกให้ความสำคัญกับแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต ระดับมากที่สุด 5 ประเด็น คือ การส่งเสริมลดต้นทุนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.69) การจัดให้มีเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.60) การควบคุมคุณภาพและระบบรับรองคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.51) การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.44) และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 4.35) ตามลำดับ

3. ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญกับแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาดระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57) ซึ่งสมาชิกให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด ระดับมากที่สุด 4 ประเด็น คือ แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้า / การสร้างจุดเด่นให้สินค้าและบริการของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 4.70) การเชื่อมโยงเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.56) การสร้างช่องทางจำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม (ค่าเฉลี่ย 4.53) และการทำตลาดออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ตามลำดับ

4. ด้านการเงินและบัญชี พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงินและบัญชี ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.48) ซึ่งสมาชิกให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงินและบัญชี ระดับมากที่สุด 4 ประเด็น คือ การจัดหาเงินทุนและแหล่งเงินทุน (ค่าเฉลี่ย 4.57) การจัดทำบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.55) การใช้ประโยชน์จากบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.42) และการจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.39) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 สรุปภาพรวมระดับความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

n = 178

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
ด้านการบริหารจัดการ	4.29	0.745	มากที่สุด	4
ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต	4.51	0.702	มากที่สุด	2
ด้านการตลาด	4.57	0.630	มากที่สุด	1
ด้านการเงินและบัญชี	4.48	0.701	มากที่สุด	3
ค่าเฉลี่ย	4.46	0.694	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4.12 สรุปภาพรวม การให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.46) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่า อันดับ 1 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57) รองลงมาอันดับ 2 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.51) อันดับ 3 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงินและบัญชี ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.48) และอันดับ 4 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการ ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.29) ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้เสนอประเด็น โดยจำแนก เป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ความต้องการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ปัญหาข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่มีศักยภาพในการดำเนินงานซึ่งพิจารณาจากการประเมินศักยภาพที่อยู่ในระดับดี และการต่อทะเบียนวิสาหกิจชุมชนปี พ.ศ. 2563 มี 19 กลุ่ม จำนวน 320 คน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 178 คน เนื่องจากประชากรมีความคล้ายคลึงกัน กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการจับสลากตามรายชื่อเกษตรกรตามสัดส่วนในแต่ละตำบล วิธีการสุ่ม ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

1.2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างกำหนด โดยคำถามจะเรียงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยคำถามเป็นแบบปลายปิด และคำถามปลายเปิด มีการทดสอบหาความเที่ยงกับสมาชิกวิสาหกิจ

ชุมชน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย โดยนำผลการสัมภาษณ์ไปทดสอบหาค่าความเที่ยงได้ (reliability statistics) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's alpha) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปผลการทดสอบมีดังนี้

- 1.) ตอนที่ 2.1 ระดับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.957
- 2.) ตอนที่ 2.2 ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.942
- 3.) ตอนที่ 3 ระดับความต้องการการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน มีค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.965
- 4.) ตอนที่ 4 ระดับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน มีค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.907
- 5.) ตอนที่ 5 ระดับความสำคัญของแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีค่า Cronbach Alpha เท่ากับ 0.982

สรุปภาพรวมของแบบสัมภาษณ์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่า เท่ากับ 0.950

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการออกไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย มีขั้นตอนดังนี้ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ การวางแผนการสัมภาษณ์ และประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในระดับตำบลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้วิจัยออกไปสัมภาษณ์ตามแผน ผู้สัมภาษณ์แนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ ความสำคัญของเรื่องที่วิจัย และประโยชน์ที่วิสาหกิจชุมชนจะได้รับจากการวิจัย และเริ่มสัมภาษณ์โดยผู้สัมภาษณ์ชี้แจงการตอบแบบสัมภาษณ์และอ่านข้อคำถามให้เกษตรกรตอบ และผู้สัมภาษณ์บันทึกคำตอบตามที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนตอบ ผู้สัมภาษณ์ ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยได้ดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 178 ราย

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1) สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า สมาชิกร้อยละ 70.8 เป็นเพศหญิง สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 52.16 ปี ร้อยละ 24.2 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) ร้อยละ 80.9 มีสถานภาพสมรส มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.44 คน และร้อยละ 59.6 เป็นกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.

2) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า สมาชิกร้อยละ 59.0 มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ร้อยละ 43.3 มีอาชีพเสริมเป็นรับจ้างทั่วไป มีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 179,540.00 บาทต่อปี มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน และมีระยะเวลาเข้าร่วมการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 6.87 ปี

1.3.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนและการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1.1 ด้านการบริหารจัดการ

1.1.1 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก 6 ประเด็น คือ (1) การกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงาน (2) การกำหนดกฎระเบียบข้อตกลงที่ทุกคนรับทราบปฏิบัติได้ (3) การชี้แจงแผนการดำเนินงานแก่กรรมการและสมาชิก (4) การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานชัดเจน (5) การกำหนดแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและเหมาะสม และ (6) การจัดลำดับการดำเนินงานก่อนหลังตามความสำคัญ และสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้ หรือแผนที่ได้ปรับปรุงตามสถานการณ์

1.1.2 การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารในระดับมาก 5 ประเด็น คือ (1) การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่สมาชิก (2) การแสวงหาความรู้ใหม่ (3) การรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) การนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

และ (5) การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ (1) การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่นักคณาจารย์ (2) การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ

1.1.3 การรับผลประโยชน์ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการรับผลประโยชน์ในระดับมากในทุกประเด็น คือ (1) การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างเหมาะสม (2) การจัดสวัสดิการแก่สมาชิกอย่างเหมาะสม และ (3) การจัดสรรผลประโยชน์ส่วนหนึ่งให้กับชุมชน

1.1.4 การติดตามและประเมินผล พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการติดตามและประเมินผลในระดับมากในทุกประเด็น คือ (1) การปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานร่วมกัน (2) การประเมินศักยภาพของกลุ่มร่วมกัน และ (3) การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

1.2 ด้านการผลิต

1.2.1 กระบวนการผลิต พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านกระบวนการผลิตในระดับมากในทุกประเด็น คือ (1) การคัดเลือก จัดหาวัตถุดิบมีความเหมาะสม (2) การมีความรู้ความสามารถและความชำนาญของผู้ผลิต (3) การควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิต (4) การกำหนดปริมาณการผลิตสินค้ามีความเหมาะสม และ (5) การใช้เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตมีความเหมาะสม

1.2.2 การจัดการผลผลิต พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านจัดการผลผลิตในระดับมาก 3 ประเด็น คือ (1) การพัฒนาวิธีการผลิตสินค้า/บริการ (2) การจัดเก็บสินค้าเป็นหมวดหมู่ และ (3) การมีวิธีการขนส่งสินค้าไปยังแหล่งจำหน่าย และสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านจัดการผลผลิตในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ การออกแบบสินค้าและการบรรจุภัณฑ์

1.3 ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการตลาดในระดับมาก 1 ประเด็น คือ มีการกำหนดราคาผลผลิตที่เหมาะสม และสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการตลาดในระดับปานกลาง 5 ประเด็น คือ (1) การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (2) ช่องทางหรือวิธีการจำหน่ายสินค้ามีความหลากหลาย (3) มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ อย่างเหมาะสม (4) การวิเคราะห์ความต้องการของตลาด และ (5) การศึกษาแนวโน้มของคู่แข่งทางการตลาด

1.4 ด้านการเงิน พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการเงินในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก และ

สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการเงินในระดับมาก 2 ประเด็น คือ (1) การบริหารจัดการทุนที่เหมาะสม (2) การระดมทุนมีความเหมาะสม และสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการเงินในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ (1) การจัดบันทึกการเงินหรือบัญชี (2) การใช้ประโยชน์จากการบันทึกการเงินหรือบัญชี และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการเงินในระดับน้อย 1 ประเด็น คือ มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

2.1 การมีส่วนร่วมด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ในระดับมาก 2 ประเด็น คือ (1) การแสวงหาความรู้และแหล่งความรู้ใหม่ๆ (2) การรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญา และสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ (1) การวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน (2) การจัดระบบการเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน

2.2 การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน พบว่าสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผนในระดับมาก 3 ประเด็น คือ (1) ด้านการกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน และการแบ่งหน้าที่ (2) ด้านการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อตกลง และ (3) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงาน และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผนในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ ด้านการกำหนดแผนการผลิต การตลาด และการเงิน

2.3 การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก 3 ประเด็น คือ (1) การจัดหาวัตถุดิบ (2) การผลิตสินค้าหรือบริการของกลุ่ม และ (3) การจำหน่ายสินค้าหรือบริการ และสมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ (1) การจัดหาตลาดและลูกค้า (2) การจัดทำบันทึกบัญชี การเงิน

2.4 การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการประเมินผลในระดับมาก ในทุกประเด็น คือ (1) การปรับปรุงแก้ไขปัญหา (2) การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน

2.5 การมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์ พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านผลประโยชน์ในระดับมาก ในทุกประเด็น คือ (1) การรับผลประโยชน์ในรูปของเงินปันผล (2) การรับผลประโยชน์ในรูปของค่าแรงงาน

1.3.3 ความต้องการการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน

1.) ด้านความต้องการวิธีการส่งเสริม

1.1 การส่งเสริมแบบรายบุคคล สมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านการส่งเสริมแบบรายบุคคลในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ การเยี่ยมชม และสมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านการส่งเสริมแบบรายบุคคลในระดับมาก 2 ประเด็น คือ (1) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง (2) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางโทรศัพท์หรือช่องทางออนไลน์ (Social Media)

1.2 การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม พบว่า สมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านการส่งเสริมแบบรายกลุ่มในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ (1) การศึกษาดูงาน (2) การฝึกอบรมและสาธิต และสมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านการส่งเสริมแบบรายกลุ่มในระดับมาก 2 ประเด็น คือ (1) การจัดทำศูนย์เรียนรู้/จุดเรียนรู้ (2) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.3 การส่งเสริมแบบมวลชน พบว่า สมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านการส่งเสริมแบบมวลชนในระดับมาก 3 ประเด็น คือ (1) การรับ/ส่งข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์ (ไลน์, เฟสบุ๊ก, อินตาแกรม หรือช่องทางออนไลน์อื่นๆ) (2) การจัด/รับชมนิทรรศการ และ (3) เว็บไซต์ และสมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านการส่งเสริมแบบมวลชนในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ (1) วิทยุ/โทรทัศน์ (2) สื่อสิ่งพิมพ์

2.) ด้านความต้องการความรู้ในการส่งเสริม

2.1 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ (1) หลักการวางแผนการผลิต (การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การวางแผนจัดการวัตถุดิบ การกำหนดช่วงเวลาในการผลิต) (2) การบริหารผลตอบแทน และสมาชิกมีความต้องการวิธีการส่งเสริมด้านการส่งเสริมแบบมวลชนในระดับมาก 4 ประเด็น คือ (1) ช่องทางในการแสวงหาความรู้ใหม่ (2) แนวทางการจัดการความรู้/แหล่งความรู้ (3) การวิเคราะห์สถานการณ์และการวางแผนการดำเนินงาน และ (4) หลักการจัดการองค์กร การจัดโครงสร้างองค์กร

2.2 ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต พบว่า สมาชิกมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น คือ (1) ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ (2) ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและระบบรับรองคุณภาพ

(3) ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต และ (4) ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และสมาชิกมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตในระดับมาก 1 ประเด็น คือความรู้เกี่ยวกับการขนส่งผลผลิต

2.3 ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมด้านการตลาดในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น คือ (1) แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้า / การสร้างจุดเด่นให้สินค้าและบริการของกลุ่ม (2) ความรู้เกี่ยวกับการเชื่อมโยงเครือข่าย (3) การหาช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม และ (4) การทำตลาดออนไลน์ และสมาชิกมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมด้านการตลาดในระดับมาก 1 ประเด็น คือ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการกำหนดราคาสินค้าและบริการ

2.4 ด้านการเงินและบัญชี พบว่า สมาชิกมีความต้องการความรู้ในการส่งเสริมด้านการเงินและบัญชีในระดับมากที่สุด 4 ประเด็น คือ (1) ความรู้เกี่ยวกับการจัดหาเงินทุนและแหล่งเงินทุน (2) ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและการเงิน (3) ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน และ (4) ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้ประโยชน์จากบัญชีและการเงิน

1.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1) ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1.1 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ (1) ขาดการประเมินผล (2) การวางแผนดำเนินงานยังไม่เหมาะสม และสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารจัดการ ในระดับน้อย 2 ประเด็น คือ (1) การจัดสรรผลประโยชน์ยังไม่เหมาะสม (2) การจัดการข้อมูลข่าวสารยังไม่เหมาะสม

1.2 ด้านการผลิต พบว่า สมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น คือ (1) ขาดแรงงานการผลิต (2) การควบคุมคุณภาพผลผลิตยังไม่เหมาะสม และ (3) การจัดการผลผลิตยังไม่เหมาะสม และสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต ในระดับน้อย 1 ประเด็น คือ กระบวนการผลิตยังไม่เหมาะสม

1.3 ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด ในระดับมาก 2 ประเด็น คือ (1) ขาดการส่งเสริมการตลาด (2) ขาดเครือข่ายเชื่อมโยงด้านการตลาด และสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ (1) ขาดการวางแผนการตลาด (2) ขาดช่องทางกระจาย/จำหน่ายสินค้า

1.4 ด้านการเงิน พบว่า สมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงินในระดับมาก 2 ประเด็น คือ (1) ขาดแหล่งเงินทุน (2) ขาดการจัดทำระบบบัญชีที่ดี และสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงินในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ ขาดการระดมทุน

1.5 ด้านอื่นๆ พบว่า สมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านอื่นๆ ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ สินค้าไม่น่าสนใจและไม่มีความแตกต่างกับคู่แข่ง และสมาชิกมีปัญหาในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านอื่นๆ ในระดับน้อย 2 ประเด็น คือ (1) ไม่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน (2) สมาชิกขาดความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นในการทำงาน

2) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1. ด้านการบริหารจัดการ สมาชิกต้องมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความสามัคคี การทำงานของคณะกรรมการกลุ่มต้องซื่อสัตย์ เพื่อความสำเร็จระยะยาว

2. ด้านการผลิต การสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยีใหม่ๆ มาช่วยในการผลิต/แปรรูป

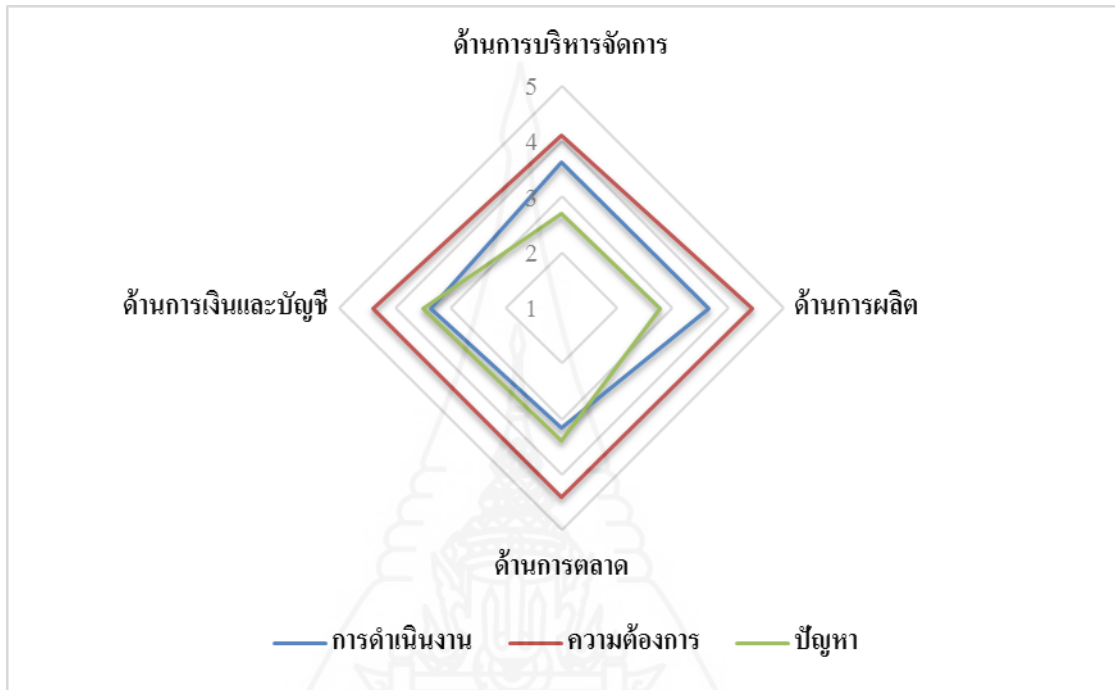
3. ด้านการตลาด การสนับสนุนประชาสัมพันธ์กลุ่มเพื่อเป็นที่รู้จักของคนในพื้นที่และต่างพื้นที่มีโอกาสได้พบเห็นรู้จักกลุ่ม/ผลิตภัณฑ์มากขึ้น โดยเฉพาะผู้นำชุมชน สนับสนุนเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่โดยเริ่มต้นในหมู่บ้าน และขยายผลในระดับตำบล ระดับอำเภอ และต่างอำเภอต่อไป เช่นการจัดให้มีการเสนอผลิตภัณฑ์ของดีประจำตำบล อำเภอ เพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

4. ด้านการเงิน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน ช่วยสนับสนุนแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมกับกลุ่ม การสนับสนุนแหล่งเงินทุนที่กลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่าย เนื่องจากขาดแหล่งเงินทุนสนับสนุน บางครั้งงบประมาณที่สนับสนุนมีจำนวนจำกัด

5. ด้านอื่นๆ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งการเงินทุน องค์ความรู้ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มมีศักยภาพ

จากสรุปผลการวิจัย สามารถทำแผนภาพความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงาน และปัญหาของวิสาหกิจชุมชน ในทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงินและบัญชี โดยพบว่าวิสาหกิจชุมชนมีสภาพการดำเนินงานในด้านการตลาด และด้านการเงินและบัญชี ในระดับปานกลาง และวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการการส่งเสริมในด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงินและบัญชี ในระดับมากที่สุดตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาในด้านการตลาด และด้านการเงินและบัญชี มากที่สุดตามลำดับเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ จากผลการศึกษา

ดังกล่าวทำให้ทราบถึงสภาพการดำเนินงาน ความต้องการการส่งเสริม และปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ที่มีความสอดคล้องกันและสามารถนำไปกำหนดเป็นแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนได้ต่อไป

ภาพที่ 5.1 แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการดำเนินงาน ความต้องการการส่งเสริม และปัญหาของวิสาหกิจชุมชน

1.3.5 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

1.) ด้านการบริหารจัดการ

1.1 ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกมีความต้องการแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด ในทุกประเด็น คือ (1) การบริหารจัดการกลุ่มของผู้นำ (2) การส่งเสริมผู้นำให้มีความรับผิดชอบต่อลูกค้า (3) การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของผู้นำ (4) การส่งเสริมผู้นำให้มีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (การจัดการขยะ สิ่งปฏิกูล การดูแลน้ำเสีย) และ (5) การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงาน

1.2 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกมีความต้องการแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ (1) การวางแผนการผลิต (การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การ

วางแผนจัดการวัตถุดิบ การกำหนดช่วงเวลาในการผลิต) (2) การบริหารผลตอบแทน และ (3) เป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน และสมาชิกมีความต้องการแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก 2 ประเด็น คือ (1) การกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงาน (2) การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ

1.3 การจัดการความรู้และข้อมูล พบว่า สมาชิกมีความต้องการแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการความรู้และข้อมูลในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ การจัดเก็บระบบข้อมูลของกลุ่มอย่างเป็นระบบ และสมาชิกมีความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการความรู้และข้อมูล ในระดับมาก 2 ประเด็น คือ (1) การจัดให้มีความรู้/แหล่งความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และ (2) การสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ

1.4 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกมีความต้องการแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ (1) การพัฒนาสมาชิกอย่างต่อเนื่องและเป็นขั้นตอน (2) การสร้างขวัญกำลังใจสมาชิกอย่างเหมาะสม ท้าถึง และเป็นธรรม และ (3) การจัดสวัสดิการแก่สมาชิก

2.) ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต พบว่า สมาชิกมีความต้องการแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตในระดับมากที่สุด ในทุกประเด็น คือ (1) การส่งเสริมลดต้นทุนการผลิต (2) การจัดให้มีเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ (3) การควบคุมคุณภาพและระบบรับรองคุณภาพ (4) การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต และ (5) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์

3.) ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกมีความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาดในระดับมากที่สุด ในทุกประเด็น คือ (1) แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้า/ การสร้างจุดเด่นให้สินค้าและบริการของกลุ่ม (2) การเชื่อมโยงเครือข่าย (3) การสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม และ (4) การตลาดออนไลน์

4.) ด้านการเงินและบัญชี พบว่า สมาชิกมีความต้องการแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการเงินและบัญชีในระดับมากที่สุด ในทุกประเด็น คือ (1) การจัดหาเงินทุนและแหล่งเงินทุน (2) การจัดทำบัญชีและการเงิน (3) การใช้ประโยชน์จากบัญชีและการเงิน และ (4) การจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย

2.1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า สมาชิก ร้อยละ 70.8 เป็นเพศหญิง สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 52.16 ปี เนื่องจากการประกอบอาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของเพศชาย ทำให้เพศหญิงมีเวลาในการทำงานร่วมกับชุมชน และกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ทำให้ส่งผลต่อดีการดำเนินงานกลุ่ม ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ สีหานาค (2562, น.53-55) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตราด พบว่า สมาชิกร้อยละ 65.6 เป็นเพศหญิง และสมาชิกมีอายุเฉลี่ย 51.41 ปี สมาชิกจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า (ปวช.) ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ สีหานาค (2562, น.53-55) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตราด พบว่าสมาชิกจบการศึกษาระดับประถมศึกษา สมาชิกร้อยละ 80.9 มีสถานภาพสมรส และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.44 คน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญ์วิ ฐนศิริพลภัทร์ (2555, น.46-47) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจำนวนร้อยละ 72.2 มีสถานภาพสมรส และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.91 คน และสมาชิกร้อยละ 59.6 เป็นกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. เนื่องจากเป็นธนาคารที่มีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือทางด้านการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร เพื่อเพิ่มรายได้หรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรหรือครอบครัวของเกษตรกร ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญ์วิ ฐนศิริพลภัทร์ (2555, น.51-52) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจำนวนร้อยละ 100 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

2.1.2 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกร้อยละ 59.0 มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร ร้อยละ 43.3 มีอาชีพเสริมเป็นรับจ้างทั่วไป เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่ประกอบกิจกรรมที่เหมือนกันเพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างรายได้ พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวภา สวัสดิมงคล (2555, น.45-46) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า สมาชิกประกอบอาชีพ การเกษตรเป็นอาชีพหลัก ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง สมาชิกมีรายได้ของครัวเรือน เฉลี่ย 179,540.00 บาทต่อปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเดือน กอกุลจันทร์ (2555, น.59) ที่ศึกษา เรื่องการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอำเภอคอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าสมาชิกมีรายได้ของ ครัวเรือนเฉลี่ย 174,607.14 บาทต่อปี มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.00 คน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ เสาวภา สวัสดิ์มงคล (2555, น.87) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก วิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.63 คน และ สมาชิกมีระยะเวลาเข้าร่วมการเป็นสมาชิกวิสาหกิจเฉลี่ย 6.87 ปี ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของ บุญเดือน กอกุลจันทร์ (2555, น.58-59) ที่ศึกษาเรื่องการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอำเภอคอนเจดีย์ จังหวัด สุพรรณบุรี พบว่าการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระยะเวลาการเป็นสมาชิก 5.32 ปี

2.2 สภาพการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

2.2.1 สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมเกี่ยวกับสภาพดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีความ เหมาะสมในระดับมาก ในประเด็น พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของ วิสาหกิจชุมชนว่ามีความเหมาะสมระดับมาก ในด้านการผลิต ด้านการบริหารจัดการ ตามลำดับ แสดง ให้เห็นว่าสมาชิกมีความพึงพอใจในสภาพการดำเนินงานของว่ามีความเหมาะสมในด้านการผลิต และ ด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากการดำเนินงานของวิสาหกิจที่จะประสบความสำเร็จนั้น จะต้องให้ ความสำคัญในด้านการผลิต ทั้งกระบวนการผลิต และการจัดการผลผลิต เพราะถือว่าสินค้าหรือบริการ ของกลุ่มที่ดี เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถตัดสินได้ว่าวิสาหกิจนี้จะดำเนินต่อไปได้หรือไม่ สำหรับด้าน การบริหารจัดการกลุ่มก็ถือว่าส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงาน การจัดการความรู้ข้อมูลข่าวสาร การรับผลประโยชน์ และการติดตาม ประเมินผล เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง และสำหรับด้านการเงิน ด้านการตลาด ที่มีความคิดเห็น เหมาะสมระดับปานกลาง อาจเนื่องจากการดำเนินงานในด้านการเงินและการตลาด มีสมาชิกที่ได้รับ มอบหมายหน้าที่ในการดำเนินการ ประกอบกับช่วงสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ส่งผล ทำให้รายได้ของกลุ่มลดลง ขาดเงินทุนหมุนเวียน และตลาดที่ไม่แน่นอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของสวิชญา สมบุญโสด (2561, น.118) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและ ผลิตภัณฑอาหาร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการ ดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนว่ามีความเหมาะสมมากใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตและการบริหาร จัดการ มีความเหมาะสมปานกลางใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการตลาดและด้านการเงิน และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ บุญเดือน กอกุลจันทร์ (2555, น.61) ที่ศึกษาเรื่องการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอำเภอคอน

เจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่ประเมินศักยภาพที่อยู่ในระดับดี จะมีการดำเนินงาน ด้านบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงินที่ดี

2.2.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ในประเด็น พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์ มีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ และระดับปานกลาง คือ มีส่วนร่วมในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากผลประโยชน์ในการดำเนินงานเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มในฐานะสมาชิก ทำให้มีแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่วนการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน ตั้งแต่ การจัดหาวัตถุดิบ การผลิตสินค้าหรือบริการของกลุ่ม การจำหน่ายสินค้าหรือบริการ การจัดหาตลาดและลูกค้า การจัดทำบันทึกบัญชี การเงิน รวมถึงด้านการวางแผน และประเมินผล สมาชิกทุกคนควรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวภา สวัสดิ์มงคล (2555, น.51-60) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการประเมินศักยภาพระดับดี มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระดับมากในภาพรวม ทั้ง 4 ด้าน โดยสามารถเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยของ การมีส่วนร่วมจากมากไปน้อย ได้แก่ ผลประโยชน์ การดำเนินงาน การวางแผน และการประเมินผล

2.3 ความต้องการในการส่งเสริมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความความต้องการในการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ด้านความต้องการความรู้ในการส่งเสริม และด้านความต้องการวิธีการส่งเสริม ตามลำดับ เนื่องจากการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน หรือการดำเนินงานทุกประเภท ต้องอาศัยความรู้ในทุกๆ ด้าน ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ การส่งเสริมด้านองค์ความรู้จะทำให้กลุ่มสามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ สีหานาค (2562, น.71-72) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตราด พบว่า การส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสมต้องมีการวางแผนในด้านการถ่ายทอดความรู้ แสวงหาความรู้ใหม่ทั้งภายในและภายนอกชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวีชญา สมบุญโสด (2561, น.119) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง พบว่า ในภาพรวมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการความรู้ในระดับมาก

2.3.1 ด้านความต้องการความรู้ในการส่งเสริม

ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงาน ด้านความต้องการความรู้ในการส่งเสริม ระดับมากที่สุด 3 ประเด็น คือ ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงินและบัญชี ตามลำดับ และระดับมาก 1 ประเด็น คือ ด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตเป็นขั้นตอนที่ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพ การใช้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ มาช่วยในการผลิต และตรงกับความต้องการของตลาดเป็นสิ่งที่สำคัญ ควบคู่กับการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสวิขญา สมบุญโสศ (2561, น.119-120) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง พบว่าสมาชิกมีความต้องการความรู้ ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิตมากที่สุด โดยมีความต้องการประเด็นความรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและระบบรับรองคุณภาพมากที่สุด รองลงมา สมาชิกมีความต้องการความรู้ด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ตามลำดับ

2.3.2 ด้านความต้องการวิธีการในการส่งเสริม

ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกมีความต้องการเกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินงาน ด้านความต้องการวิธีการส่งเสริม ระดับมาก 3 ประเด็น คือ การส่งเสริมแบบรายบุคคล การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม และการส่งเสริมแบบมวลชน ตามลำดับ เนื่องจาก การส่งเสริมแบบรายบุคคล เช่น การเยี่ยมชม การพบเจ้าหน้าที่ การติดต่อโดยตรง ทำให้ได้รับข้อมูลที่ตรงกับความต้องการหรือปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มอย่างแท้จริง รองลงมาคือการส่งเสริมแบบรายกลุ่ม คือ การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมและสาธิต เนื่องจากทำให้เรียนรู้และเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานจากการเห็นสภาพการดำเนินงานจริง จากการศึกษาดูงาน การฝึกอบรมและสาธิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประทีป สีหามาน (2550, น. 76-77) ศึกษาความต้องการส่งเสริมของสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้า และเครื่องแต่งกายในจังหวัดขอนแก่น พบว่า สมาชิกมีความต้องการในระดับมากในวิธีการตรวจเยี่ยม และให้คำแนะนำในพื้นที่ การฝึกอบรม การสาธิต การจัดประกวด และการแจกเอกสารให้คำแนะนำ

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

2.4.1 ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในระดับมาก ด้านการเงินและบัญชี รองลงมาคือ ด้านการตลาดเนื่องจากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อทุกกลุ่มอาชีพ รายได้ลดลง เงินทุนลดลง การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ผลิตแล้วไม่มีที่จำหน่าย ไม่เกิดรายได้ เงินทุนหมุนเวียนลดลง ขาดการระดมทุน ขาดแหล่งเงินทุน และขาดการจัดทำระบบบัญชีที่ดี จึงเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานของกลุ่ม ดังนั้นการมีเงินทุนหมุนเวียน

ภายในกลุ่ม หรือมีแหล่งเงินทุนที่สามารถเข้าถึงง่าย และการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานและแข่งขันในตลาดได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีบุญญา ภูมิภู (2550, น.67) ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการแปรรูปทางการเกษตรในจังหวัดลำปาง พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีปัญหามากที่สุดในการขาดเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม และสอดคล้องกับงานวิจัยของรงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, อุทิศ สังขรัตน์ (2556, น.54-56) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ได้วิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนได้ดังนี้ 1) ปัญหาด้านการตลาด เพราะไม่มีความรู้ในด้านการจัดการทางการตลาด เช่น ช่องทางการจัดจำหน่าย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การทำการตลาดต่างประเทศเพราะขาดความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศ 2) ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน เพราะไม่มีระบบบัญชีที่ดี ทำให้ไม่สามารถคำนวณต้นทุนการผลิตที่แท้จริงได้ การตั้งราคาขายจึงเกิดจากการประมาณการ และจากประสบการณ์ ส่วนด้านการเงิน เช่นการขาดกระแสเงินสด ขาดเงินทุนเพื่อการขยายกิจการ ดังนั้น การเงินเป็นปัญหาสำคัญที่กำลังเกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชนหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของการหาแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินหรือเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ไม่มีการจัดการทางการเงินและบัญชีในองค์การอย่างไม่มีระบบ และไม่มีการกำหนดนโยบายหรือการวางแผนในการใช้เงินอย่างถูกวิธี

2.4.2 ข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

1. ด้านการบริหารจัดการ สมาชิกต้องมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความสามัคคี การทำงานของคณะกรรมการกลุ่มต้องซื่อสัตย์ เพื่อความสำเร็จระยะยาว
2. ด้านการผลิต การสนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการผลิต/แปรรูป
3. ด้านการตลาด การสนับสนุนประชาสัมพันธ์กลุ่มเพื่อเป็นที่รู้จักของคนในพื้นที่และต่างพื้นที่ที่มีโอกาสได้พบเห็นรู้จักกลุ่ม/ผลิตภัณฑ์มากขึ้น โดยเฉพาะผู้นำชุมชนสนับสนุนเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่โดยเริ่มต้นจากในหมู่บ้าน และขยายผลในระดับตำบล ระดับอำเภอ และต่างอำเภอต่อไป เช่นการจัดให้มีการเสนอผลิตภัณฑ์ของดีประจำตำบล/อำเภอ เพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น
4. ด้านการเงินและบัญชี การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน ด้านแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมกับกลุ่ม การสนับสนุนแหล่งเงินทุนที่กลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่าย เนื่องจากขาดแหล่งเงินทุนสนับสนุน เพราะงบประมาณที่สนับสนุนมีจำนวนจำกัด รวมทั้งองค์ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง
5. ด้านอื่นๆ การสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งด้านเงินทุน องค์ความรู้ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มมีศักยภาพ

2.5 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนระดับมากที่สุด ด้านการตลาด ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต ด้านการเงินและบัญชี และด้านการบริหารจัดการ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่พบว่า การดำเนินงานด้านการตลาดอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อเทียบทั้ง 4 ด้าน อีกทั้งผลการศึกษาความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการความรู้ด้านการตลาดในระดับมากที่สุด และปัญหาในการดำเนินงานด้านการตลาด อยู่ในระดับมากที่สุดรองจากปัญหาด้านการเงินและบัญชี ทั้งนี้อาจเนื่องจากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ให้ส่งผลกระทบต่อการทำงานผลิตภัณฑ์/สินค้า ของวิสาหกิจชุมชนเป็นอย่างมาก กลุ่มจึงให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมด้านการตลาด ทั้งด้าน แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้า / การสร้างจุดเด่นให้สินค้าและบริการของกลุ่มการสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพิ่มเติมตลาดออนไลน์ และการเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวในสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งไม่สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ทรงศักดิ์ สีหานาค (2562, น.69) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตราด พบว่า แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีประเด็นที่สำคัญอันดับแรก คือ ด้านการวางแผน ได้แก่ ส่งเสริมให้มีการวางแผน 1) การถ่ายทอดความรู้ในการส่งเสริมคนรุ่นใหม่ในการสืบทอดภูมิปัญญา และผลักดันให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการต่อยอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับยุคสมัย 2) การแสวงหาความรู้ใหม่ภายในและภายนอกชุมชน 3) การชี้แจงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกให้เข้าใจในทิศทางเดียวกัน

2.5.1 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารจัดการ มากที่สุด คือ ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และด้านการจัดการความรู้และข้อมูล ตามลำดับ เนื่องจากการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการพัฒนาสมาชิกอย่างต่อเนื่องและเป็นขั้นตอน การสร้างขวัญกำลังใจสมาชิกอย่างเหมาะสม ท้าถึง และเป็นธรรม รวมถึงการจัดสวัสดิการแก่สมาชิก ถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการบริหารสมาชิกให้เกิดการพัฒนาและมีความต้องการที่จะดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง จึงควรส่งเสริมและพัฒนาในด้านองค์ความรู้ต่างๆ การสร้างทักษะ พัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนแก่สมาชิกเพื่อนำไปส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของส วิชญา สมบุญโสด (2561, น.121) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เสนอแนวทางการพัฒนาว่า 1) ควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ นำความรู้ที่แต่ละคนมี มาผสมผสานกัน

เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา กลุ่ม 2) เสริมสร้างความรู้ทั้งด้านเทคโนโลยีการผลิต การรับรองคุณภาพ การตลาด การบัญชี การเงิน และองค์ความรู้ที่จำเป็นในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต 3) สร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นแรงจูงใจด้านผลประโยชน์ และการได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน

2.5.2 ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต มากที่สุด คือ การส่งเสริมลดต้นทุนการผลิต การใช้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ การควบคุมคุณภาพและระบบรับรองคุณภาพ การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตามลำดับ เนื่องจากการส่งเสริมลดต้นทุนการผลิตของกิจกรรมกลุ่มจะสามารถช่วยลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ของการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนทำให้กลุ่มมีกำไรในการดำเนินงานจึงควรส่งเสริมและสนับสนุนในสิ่งที่ทำให้กลุ่มลดต้นทุนการผลิตได้เช่น การจัดหาแหล่งวัตถุดิบราคาถูก ซึ่งสอดคล้องกับ ทศนิษฐ์ เชาว์วิเศษ (2555,บทคัดย่อ). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนสนามคลีมะม่วงส่งออก ตำบลสนามคลี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เสนอแนวทางว่าควรส่งเสริมการลดต้นทุน การวางแผนการผลิตล่วงหน้า และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ

2.5.3 ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด มากที่สุด คือ แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้า / การสร้างจุดเด่นให้สินค้าและบริการของกลุ่ม การเชื่อมโยงเครือข่าย การสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม และการตลาดออนไลน์ ตามลำดับ เนื่องจากการเพิ่มมูลค่าสินค้า การสร้างเอกลักษณ์ให้สินค้าและบริการกลุ่มมีความโดดเด่นจะสามารถช่วยส่งเสริมให้กลุ่มมีความน่าสนใจ อีกทั้งการส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่าย จะสามารถเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าและบริการให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสวิชญา สมบุญโสด (2561น.122) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง เสนอแนวทางในการพัฒนา ได้แก่ 1)จัดทำแผนความต้องการในการพัฒนาตลาด 2) สร้างเครือข่ายด้านการตลาด 3) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจและดึงดูดลูกค้า 4) สร้างนักการตลาดของกลุ่มหรือของเครือข่าย

2.5.4 ด้านการเงินและบัญชี พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการเงินและบัญชี ระดับมากที่สุดคือ การจัดหาเงินทุนและแหล่งเงินทุน การจัดทำบัญชีและการเงิน การใช้ประโยชน์จากบัญชีและการเงิน และการจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน ตามลำดับ เนื่องจากเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นการสนับสนุนทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ/เอกชนหรือจัดหาแหล่งเงินทุนที่

ดอกเบี้ยต่ำ พร้อมทั้งการส่งเสริมให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีอย่างถูกต้องและเป็นระบบก็มีส่วนสำคัญ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนดำเนินงานต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ สัจจาบรรจงศิริ, บุญญฤทธิ์ มุ่งจงกลาง และปาลีรัตน์ การดี (2554, น.196) การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวถึงแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนในระดับท้องถิ่นว่าควรให้การสนับสนุนในด้านการเงิน เช่นการสนับสนุนสินเชื่อปลอดดอกเบี้ย งบประมาณที่จำเป็นต่อการผลิตสินค้าและบริการและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามความเหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่สำคัญ และข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ข้อค้นพบ

1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชน เมื่อนับรวมจำนวนตั้งแต่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปจนถึงระดับปริญญาโท มีจำนวนถึงร้อยละ 73.6 ล้วนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ จึงทำให้สามารถส่งเสริม และพัฒนาด้านองค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ ได้ง่ายขึ้น

2) สภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิต พบว่าการคัดเลือกจัดหาวัตถุดิบ และความรู้ความสามารถและความชำนาญของผู้ผลิต มีความเหมาะสมมากที่สุด ส่วนด้านการบริหารจัดการนั้นพบว่าการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างเหมาะสมนั้นมีความสำคัญมาก สำหรับด้านการเงิน สมาชิกให้ความสำคัญในเรื่องการเปิดเผยข้อมูลทางการเงิน และข้อมูลอื่นๆ ให้แก่สมาชิกมากที่สุด และสุดท้ายในด้านการตลาด พบว่าวิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดราคาผลผลิตที่เหมาะสม แต่มีการศึกษาแนวโน้มของกลุ่มคู่แข่งทางการตลาดน้อยจึงจำเป็นต้องส่งเสริมการศึกษาข้อมูลคู่แข่งทางการตลาดให้มากขึ้น

3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงาน พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์มากที่สุด โดยเฉพาะเรื่องการรับผลประโยชน์ในรูปแบบเงินปันผล รองลงมาคือการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดหาวัตถุดิบมากที่สุด ส่วนด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล สมาชิกยังมีส่วนร่วมน้อยโดยเฉพาะในเรื่องการจัดระบบการจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน จึงควรต้องส่งเสริมในเรื่องนี้ด้วย

4) ความต้องการการส่งเสริม พบว่า สมาชิกต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล ได้แก่การเยี่ยมชม มากที่สุด และต้องการด้านความรู้ในการส่งเสริม ในเรื่องการผลิตและการจัดการผลิต เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ มากที่สุด

5) ปัญหา พบว่า วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่มีปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ ด้านการเงิน ในเรื่องการขาดแหล่งเงินทุน และด้านการตลาดในเรื่องการขาดการส่งเสริมการตลาด ทำให้การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องส่งเสริมในเรื่องนี้อย่างยิ่ง

6) แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า การจะทำให้วิสาหกิจประสบความสำเร็จในระยะยาวนั้น สิ่งสำคัญเรื่องหนึ่ง คือ การที่สมาชิกมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความสามัคคี ซื่อสัตย์ นอกจากนี้การพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ ในด้านต่างๆ ทั้งด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการเงิน เป็นสิ่งสำคัญต้องพัฒนาไปพร้อมกันในทุกๆ ด้าน

3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากการศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ถึงแม้จะอยู่ในวัยใกล้เกษียณ แต่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.) จึงควรส่งเสริมการเพิ่มทักษะ โดยการอบรมเรียนรู้ ในด้านการใช้เทคโนโลยีทั้งด้านการผลิต แปรรูป และโดยเฉพาะด้านการตลาดซึ่งเป็นเรื่องที่สมาชิกต้องการส่งเสริมมากที่สุด

2) จากการศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ควรส่งเสริมการดำเนินงานด้านการตลาด ในเรื่อง การศึกษาแนวโน้มทางการตลาดของกลุ่ม เช่น การสนับสนุนองค์ความรู้ ในเรื่องการสืบค้นข้อมูลคู่แข่ง แนวโน้มทางการตลาด หรือการศึกษาดูงาน รวมทั้งการเพิ่มช่องทางการตลาด เพื่อเป็นข้อมูลและเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

3) จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงาน พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมน้อยที่สุดในด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ในประเด็นย่อยเรื่อง การจัดระบบการเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน ควรส่งเสริมในเรื่องการจัดทำระบบการเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน เพื่อเป็นฐานข้อมูลด้วย เช่น การสนับสนุนองค์ความรู้ โปรแกรมการจัดทำข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและอย่างต่อเนื่อง

4) จากการศึกษาความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงาน พบว่า ควรมีการจัดอบรมเพื่อสนับสนุนในด้านองค์ความรู้ ให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ ที่ช่วยในการผลิต เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ การมีเทคโนโลยีที่ช่วยทุ่นแรงจะช่วยส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการได้ต่อเนื่อง สำหรับด้านการตลาด ด้านการเงินและบัญชี ก็ควรส่งเสริมเพื่อให้สามารถวางแผนการผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด การจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับตลาด และการจัดทำบัญชีอย่างถูกต้องโปร่งใส สมาชิกทุกคนรับทราบตรวจสอบได้

5) จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่าควรมีแนวทางการส่งเสริมในแต่ละด้าน ดังนี้

5.1) *ด้านการบริหารจัดการ* ควรส่งเสริมด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในด้านการพัฒนาสมาชิกอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ทักษะ นอกจากนี้การส่งเสริมให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน มีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความสามัคคีและซื่อสัตย์ จะส่งผลให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จในระยะยาวต่อไป

5.2) *ด้านการผลิต* การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ และการศึกษาดูงานจากวิสาหกิจชุมชนต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ ในเรื่องการผลิตต้นทุนการผลิต และการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการผลิตและแปรรูป เพื่อพัฒนาดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.3) *ด้านการตลาด* ควรมีการพัฒนาทักษะ ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้า การสร้างเอกลักษณ์ให้กับสินค้าและบริการของกลุ่มให้มีความโดดเด่นน่าสนใจจะทำให้สามารถดึงดูดความสนใจจากลูกค้าได้มากขึ้น นอกจากนี้ต้องสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม ตลาดออนไลน์ การส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสม และการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการตลาด ตั้งแต่ระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด ภายในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวในสถานการณ์ปัจจุบัน

5.4) *ด้านการเงินและบัญชี* ควรส่งเสริมในการจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชน หรือจัดหาแหล่งเงินทุนที่ดอกเบี้ยต่ำทั้งนี้รวมถึงการสนับสนุนและให้ความรู้วิสาหกิจชุมชนในการเขียนโครงการเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ จะทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น รวมทั้งการอบรมให้ความรู้ในการจัดทำระบบบัญชีที่ถูกต้อง ที่สำคัญควรเปิดเผยข้อมูลในการดำเนินงานในด้านการเงินและบัญชีให้สมาชิกทุกคนได้ทราบอย่างสม่ำเสมอเพื่อความโปร่งใส และตรวจสอบได้ จึงจะทำให้วิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จในระยะยาวต่อไป

6) สำหรับเจ้าหน้าที่ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมแบบการเยี่ยมเยียนและติดตามการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบถึงปัญหาและความต้องการของวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง ที่สำคัญควรส่งเสริมให้ตรงกับความต้องการของวิสาหกิจชุมชนให้มากที่สุด เพื่อสามารถนำไปแก้ไขและร่วมกันพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

7) สำหรับหน่วยงาน ควรมีการบูรณาการร่วมกับการวางแผนการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่การผลิต จนถึงการตลาด โดยการสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้ วัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเงินทุน เพื่อเพิ่มศักยภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

8) ในเชิงนโยบายควรนำความต้องการการส่งเสริมและปัญหาของวิสาหกิจชุมชนนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์และนโยบายในการพัฒนางานด้านวิสาหกิจชุมชนและองค์กรเกษตรที่มีลักษณะคล้ายกัน วางแผนการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนโดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานระดับพื้นที่ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงหน่วยงานระดับกรมและกระทรวง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง

3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาวิสาหกิจชุมชนโดยแยกเป็นประเภทกิจกรรมการดำเนินงาน เช่น วิสาหกิจชุมชนด้านผลิต ด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร วิสาหกิจชุมชนด้านการบริการ วิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงสัตว์ (ปลา โค กระบือ สุกร ฯลฯ) เพื่อให้มีความเฉพาะเจาะจงในการหาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานได้ตรงความต้องการมากยิ่งขึ้น

2) ศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

3) ศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่เป็นต้นแบบ ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ต่อไป

4) ศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินงานระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินศักยภาพระดับดี และระดับปานกลาง เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้กับกลุ่มที่มีผลประเมินศักยภาพในระดับควรปรับปรุงต่อไป

5) ศึกษาถึงความต่อเนื่องในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หลังจากการจัดตั้งกลุ่มหรือหลังจากการได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากการเข้าร่วมโครงการจากภาครัฐ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). *แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2552). *การดำเนินงานโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเข้าสู่แหล่งทุน*. สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, กรุงเทพมหานคร.
- _____. (2562). *คู่มือการส่งเสริมการรวมกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม*. กองพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร, กรุงเทพมหานคร.
- _____. (2562). *คู่มือดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, กรุงเทพมหานคร.
- _____. (2551). *คู่มือบริหารกิจการวิสาหกิจชุมชน*. สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, กรุงเทพมหานคร.
- _____. (2556). *คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การพัฒนาองค์กรเกษตรกรวิสาหกิจชุมชน และเครือข่าย*. สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร, กรุงเทพมหานคร.
- _____. (2557). *เทคนิคการถอดบทเรียนวิสาหกิจชุมชนดีเด่น*. สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, กรุงเทพมหานคร.
- เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. 2563. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2563. สืบค้นจากเว็บไซต์ <https://chiangsaen.go.th>
- จรรุวรรณ บุญลอย. (2556). *การพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. (2553). *เอกสารการสอนชุดวิชาสารสนเทศและสื่อที่ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร*. นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยรี นฤทุม. (2551). *การพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ชัยชาญ วงศ์สามัญ. (2538). เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง เทคนิคการส่งเสริมโดยประชาชนมีส่วนร่วม. ขอนแก่น: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชญาพร ไชยศรี. (2552). กลยุทธ์การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านผาเมือง ตำบลห้วยส้ม อำเภอกู่กระดิ่ง จังหวัดเลย (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- เต็มศักดิ์ คทวนิช. (2546). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ทรงศักดิ์ สีหานาค. (2562). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตราด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ธัญญ์รวี ธนศิริพลภัทร์. (2555). การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, สงขลา.
- นเรศ ทิพย์ศ. (2549). การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนของอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- บุญเดือน กอกุลจันทร์. (2555). การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอำเภอคอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2551). การวิจัยชุมชนและการวางแผนพัฒนาชุมชน. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2547). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี จำกัด.
- ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์. (2551). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พีระพัฒน์ อนุรักษย์. (2557). สภาพปัจจุบันในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

- พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. (2554). แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร ใน *แนวทางการศึกษาศุวิชากรส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* หน่วยที่ 4. นนทบุรี: สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *ระบบค้นหาคำศัพท์ ความต้องการ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2563. สืบค้นจากเว็บไซต์ <https://dictionary.orst.go.th>
- เมธา หริมเทพาทิพ. (2561). *ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of need) และพีระมิดลำดับ 8 ชั้นของความต้องการ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2563. สืบค้นจากเว็บไซต์ <http://www.gotoknow.prg/posts/>
- ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2563. สืบค้นจากเว็บไซต์ <http://smce.doae.go.th>
- วสิน อิงคพัฒนากุล. (2557). “แนวคิดในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเพื่อการจัดการทรัพยากรสู่ความมั่นคงทางอาหาร” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร* หน่วยที่ 2. นนทบุรี: สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศรีสกุล อุทัยธรรม. (2543). *ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการอนุรักษ์แม่น้ำเพชรบุรี: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สัจจา บรรจงศิริ, บุญญฤทธิ์ มุ่งจงกลาง และปาลีรัตน์ การดี (2554). *การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2548). *พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548*. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพมหานคร.
- เสาวภา สวัสดิมมงคล. (2555). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เสรี พงศ์พิศ (2552). *คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา
- สรินญา ภูมิฎ. (2550). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตและการแปรรูปทางการเกษตรในจังหวัดลำปาง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สวิชาญ สมบุญโสด. (2561). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร
อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, นนทบุรี.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

คำชี้แจง :

1. แบบสอบถามชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
2. คำตอบในแบบสอบถามนี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น
3. เลขที่แบบสอบถามมีไว้เพื่อติดตามเอกสารเท่านั้น
4. แบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลทางด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
ตอนที่ 2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
ตอนที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมของวิสาหกิจชุมชน
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านในความอนุเคราะห์ครั้งนี้เป็นอย่างสูง ข้อมูลจากท่านผู้วิจัยจะรวบรวมเป็นข้อเสนอเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง : ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หรือเติมข้อความในช่องว่าง

1.1 สภาพทางสังคม

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ ปี
3. ระดับการศึกษา

() 1. ไม่ได้ศึกษา	() 2. ประถมศึกษา
() 3. มัธยมศึกษาตอนต้น	() 4. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า (ปวช.)
() 5. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.)	() 6. ปริญญาตรี () 7. อื่นๆ (ระบุ)
- 4 สถานภาพสมรส

() 1. โสด	() 2. สมรส	() 3. หม้าย/หย่าร้าง	() 4. อื่นๆ (ระบุ)
------------	-------------	-----------------------	---------------------------
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....ราย
6. การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	() 2. กลุ่มส่งเสริมอาชีพ
() 3. กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	() 4. กลุ่มสหกรณ์การเกษตร
() 5. กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	() 6. กลุ่มอื่นๆ (ระบุ)

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

1. อาชีพหลัก (ตอบเพียง 1 ข้อ)

() 1. เกษตรกรรม	() 2. รับราชการ
() 3. พนักงานหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ	() 4. พนักงานบริษัทเอกชน
() 5. ค้าขาย	() 6. ธุรกิจส่วนตัว
() 7. รับจ้างทั่วไป	() 8. อื่นๆ(ระบุ).....
2. อาชีพเสริม (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() 2.1. เกษตรกรรม	() 2.2. รับจ้างทางการเกษตร
() 2.3. ค้าขาย	() 2.4. ธุรกิจส่วนตัว
() 2.5. รับจ้างทั่วไป	() 2.6. อื่นๆ(ระบุ).....
3. รายได้ของครัวเรือน บาท/ปี
4. จำนวนแรงงานในครัวเรือน.....ราย
5. ระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....ปี

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

2.1 การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงและความคิดเห็นของท่าน

1= น้อยที่สุด 2=น้อย 3=ปานกลาง 4=มาก 5=มากที่สุด

หัวข้อแสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
หมวดที่ 1 ด้านการบริหารจัดการ					
1.1 การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน					
1. การมีเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานชัดเจน					
2. การมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและเหมาะสม					
3. การชี้แจงแผนการดำเนินงานแก่กรรมการและสมาชิก					
4. การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้ หรือแผนที่ได้ปรับปรุงตามสถานการณ์					
5. การกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงาน					
6. การกำหนดกฎระเบียบข้อตกลงที่ทุกคนรับทราบ ปฏิบัติได้					
7. การจัดลำดับการดำเนินงานก่อนหลังตามความสำคัญ					
1.2 ด้านการจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร					
1. การรวบรวม ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น					
2. การแสวงหาความรู้ใหม่					
3. การต่อขอภูมิปัญญาท้องถิ่น					
4. การจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ					
5. การนำความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน					
6. การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่สมาชิก					
7. การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ข่าวสารแก่บุคคลภายนอก					
1.3 ด้านการรับผลประโยชน์					
1. การจัดสวัสดิการแก่สมาชิกอย่างเหมาะสม					
2. การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ให้กับสมาชิกอย่างเหมาะสม					
3. การจัดสรรผลประโยชน์ส่วนหนึ่งให้กับชุมชน					

หัวข้อแสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1.4 ด้านการติดตามและประเมินผล					
1. การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม					
2. การประเมินศักยภาพของกลุ่มร่วมกัน					
3. การปรับปรุงแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานร่วมกัน					
หมวดที่ 2 ด้านการผลิต					
2.1 กระบวนการผลิต					
1. การคัดเลือก จัดหาวัตถุดิบมีความเหมาะสม					
2. การมีความรู้ความสามารถและความชำนาญของผู้ผลิต					
3. การใช้เทคโนโลยีในการผลิตมีความเหมาะสม					
4. การกำหนดปริมาณการผลิตสินค้ามีความเหมาะสม					
5. การควบคุมคุณภาพในกระบวนการผลิต					
2.2 การจัดการผลผลิต					
1. การพัฒนาวิธีการผลิตสินค้า/บริการ					
2. การออกแบบสินค้าและการบรรจุภัณฑ์					
3. การจัดเก็บสินค้าเป็นหมวดหมู่					
4. การมีวิธีการขนส่งสินค้าไปยังแหล่งจำหน่าย					
หมวดที่ 3 ด้านการตลาด					
1. การวิเคราะห์ความต้องการของตลาด					
2. มีการกำหนดราคาผลผลิตที่เหมาะสม					
3. ช่องทางหรือวิธีการจำหน่ายสินค้ามีความหลากหลาย					
4. การศึกษาแนวโน้มของกลุ่มคู่แข่งทางการตลาด					
5. การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน					
6. มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ อย่างเหมาะสม					
หมวดที่ 4 ด้านการเงิน					
1. การบริหารจัดการทุนที่เหมาะสม					
2. การระดมทุนมีความเหมาะสม					
3. การจัดบันทึกการเงินหรือบัญชี					
4. การใช้ประโยชน์จากการบันทึกการเงินหรือบัญชี					

หัวข้อแสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก					
6. การมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน					

2.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับกับความเป็นจริงและความคิดเห็นของท่าน

1= น้อยที่สุด 2=น้อย 3=ปานกลาง 4=มาก 5=มากที่สุด

หัวข้อแสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
การมีส่วนร่วมด้านการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล					
1. การแสวงหาความรู้และแหล่งความรู้ใหม่ๆ					
2. การรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญา					
3. การจัดระบบการเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน					
4. การวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน					
การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน					
1. การวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงาน					
2. การกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน และการแบ่งหน้าที่					
3. การกำหนดแผนการผลิต การตลาด และการเงิน					
4. การกำหนดกฎระเบียบ ข้อตกลง					
การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน					
1. การจัดหาวัตถุดิบ					
2. การผลิตสินค้าหรือบริการของกลุ่ม					
3. การจำหน่ายสินค้าหรือบริการ					
4. การจัดหาตลาดและลูกค้า					
5. การจัดทำบันทึกบัญชี การเงิน					
4. การวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน					
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล					
1. การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน					
2. การปรับปรุงแก้ไขปัญหา					

หัวข้อแสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
การมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์					
1. การรับผลประโยชน์ในรูปแบบของค่าแรงงาน					
2. การรับผลประโยชน์ในรูปแบบของเงินปันผล					

ตอนที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความต้องการที่ตรงกับความต้องการของท่าน

1=น้อยที่สุด 2=น้อย 3=ปานกลาง 4=มาก 5=มากที่สุด

ความต้องการในการส่งเสริม	ระดับความต้องการ				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1. ความต้องการวิธีการส่งเสริม					
1.1 การส่งเสริมแบบรายบุคคล					
1. การเยี่ยมเยียน					
2. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง					
3. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ทางโทรศัพท์หรือช่องทางออนไลน์ (Social Media)					
1.2 การส่งเสริมแบบรายกลุ่ม					
1. การฝึกอบรมและสาธิต					
2. การศึกษาดูงาน					
3. การจัดทำศูนย์เรียนรู้/จุดเรียนรู้					
4. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้					
1.3 การส่งเสริมแบบมวลชน					
1. การจัด/รับชมนิทรรศการ					
2. วิทยุ/โทรทัศน์					
3. สื่อสิ่งพิมพ์					
4. การรับ/ส่งข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์ (ไลน์, เฟสบุ๊ก, อินตาแกรม หรือช่องทางออนไลน์อื่นๆ)					
5. เว็บไซต์					

ความต้องการในการส่งเสริม	ระดับความต้องการ				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. ความต้องการความรู้ในการส่งเสริม					
2.1 ด้านการบริหารจัดการ					
1. การวิเคราะห์สถานการณ์และการวางแผนการดำเนินงาน					
2. หลักการจัดการองค์กร การจัดโครงสร้างองค์กร					
3. หลักการวางแผนการผลิต (การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การวางแผนจัดการวัตถุดิบ การกำหนดช่วงเวลาในการผลิต)					
4. การบริหารผลตอบแทน					
5. แนวทางการจัดการความรู้/แหล่งความรู้					
6. ช่องทางในการแสวงหาความรู้ใหม่					
2.2 ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต					
1. ความรู้เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต					
2. ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพและระบบรับรองคุณภาพ					
3. ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ					
4. ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์					
5. ความรู้เกี่ยวกับการขนส่งผลผลิต					
2.3 ด้านการตลาด					
1. แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้า / การสร้างจุดเด่นให้สินค้าและบริการของกลุ่ม					
2. การหาช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม					
3. การทำตลาดออนไลน์					
4. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการกำหนดราคาสินค้าและบริการ					
5. ความรู้เกี่ยวกับการเชื่อมโยงเครือข่าย					
2.4 ด้านการเงินและบัญชี					
1. ความรู้เกี่ยวกับการจัดหาเงินทุนและแหล่งเงินทุน					
2. ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและการเงิน					
3. ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน					
4. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้ประโยชน์จากบัญชีและการเงิน					

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

4.1 ปัญหาในการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับระดับปัญหาที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

ปัญหา	ระดับปัญหา				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1. ด้านการบริหารจัดการ					
1. การวางแผนดำเนินงานยังไม่เหมาะสม					
2. การจัดสรรผลประโยชน์ยังไม่เหมาะสม					
3. การจัดการข้อมูลข่าวสารยังไม่เหมาะสม					
4. ขาดการประเมินผล					
2. ด้านการผลิต					
1. กระบวนการผลิตยังไม่เหมาะสม					
2. การจัดการผลผลิตยังไม่เหมาะสม					
3. การควบคุมคุณภาพผลผลิตยังไม่เหมาะสม					
4. ขาดแรงงานการผลิต					
3. ด้านการตลาด					
1. ขาดการวางแผนการตลาด					
2. ขาดช่องทางกระจาย/จำหน่ายสินค้า					
3. ขาดการส่งเสริมการตลาด					
4. ขาดเครือข่ายเชื่อมโยงด้านการตลาด					
4. ด้านการเงิน					
1. ขาดการระดมทุน					
2. ขาดแหล่งเงินทุน					
3. ขาดการจัดทำระบบบัญชีที่ดี					
5. ด้านอื่นๆ					
1. สินค้าไม่น่าสนใจและไม่มีความแตกต่างกับคู่แข่ง					
2. สมาชิกขาดความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นในการทำงาน					
3. ไม่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน					

4.2 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

(ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน และด้านอื่นๆ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความต้องการที่ตรงกับความต้องการของท่าน

1=น้อยที่สุด 2=น้อย 3=ปานกลาง 4=มาก 5=มากที่สุด

แนวทางการส่งเสริม	ระดับความต้องการ				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1. ด้านการบริหารจัดการ					
1.1 ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน					
1.1.1 การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของผู้นำ					
1.1.2 การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงาน					
1.1.3 การบริหารจัดการกลุ่มของผู้นำ					
1.1.4 การส่งเสริมให้ผู้นำมีความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (การจัดการขยะ สิ่งปฏิกูล การดูแลน้ำเสีย)					
1.1.5 การส่งเสริมให้ผู้นำมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า					
1.2 ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน					
1.2.1 การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน					
1.2.2 การกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงาน					
1.2.3 การกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ					

แนวทางการส่งเสริม	ระดับความต้องการ				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1.2.4. การวางแผนการผลิต (การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต การวางแผนจัดการวัตถุดิบ การกำหนดช่วงเวลาในการผลิต)					
1.2.5. การบริหารผลตอบแทน					
1.3 ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล					
1.3.1. การจัดให้มีความรู้/แหล่งความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน					
1.3.2. การจัดเก็บระบบข้อมูลของกลุ่มอย่างเป็นระบบ					
1.3.3. การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ					
1.4 ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน					
1.4.1. การจัดสวัสดิการแก่สมาชิก					
1.4.2. การสร้างขวัญกำลังใจสมาชิกอย่างเหมาะสม ทั้งถึง และเป็นธรรม					
1.4.3. การพัฒนาสมาชิกอย่างต่อเนื่องและเป็นขั้นตอน					
2. ด้านการผลิตและการจัดการผลผลิต					
1. การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต					
2. การควบคุมคุณภาพและระบบรับรองคุณภาพ					
3. การจัดให้มีเทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ					
4. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์					
5. การลดต้นทุนการผลิต					
3. ด้านการตลาด					
1 แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้า / การสร้างจุดเด่นให้สินค้าและบริการของกลุ่ม					
2. การสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพิ่มเติม					
3. การทำตลาดออนไลน์					
5. การเชื่อมโยงเครือข่าย					
4. ด้านการเงินและบัญชี					
1. การจัดหาเงินทุนและแหล่งเงินทุน					
2. การจัดทำบัญชีและการเงิน					
3. การจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน					
4. การใช้ประโยชน์จากบัญชีและการเงิน					

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวตติยา ตาแก้ว
วัน เดือน ปีเกิด	23 มีนาคม 2528
สถานที่เกิด	อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาโรคพืช มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การตลาด) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

